

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

114348

Sveti Pavel,

apostol svetá in učitelj narodov.

Njegovo življenje in delovanje

opisal

Dr. Mihael Napotnik,

knez in škot lavantinski.

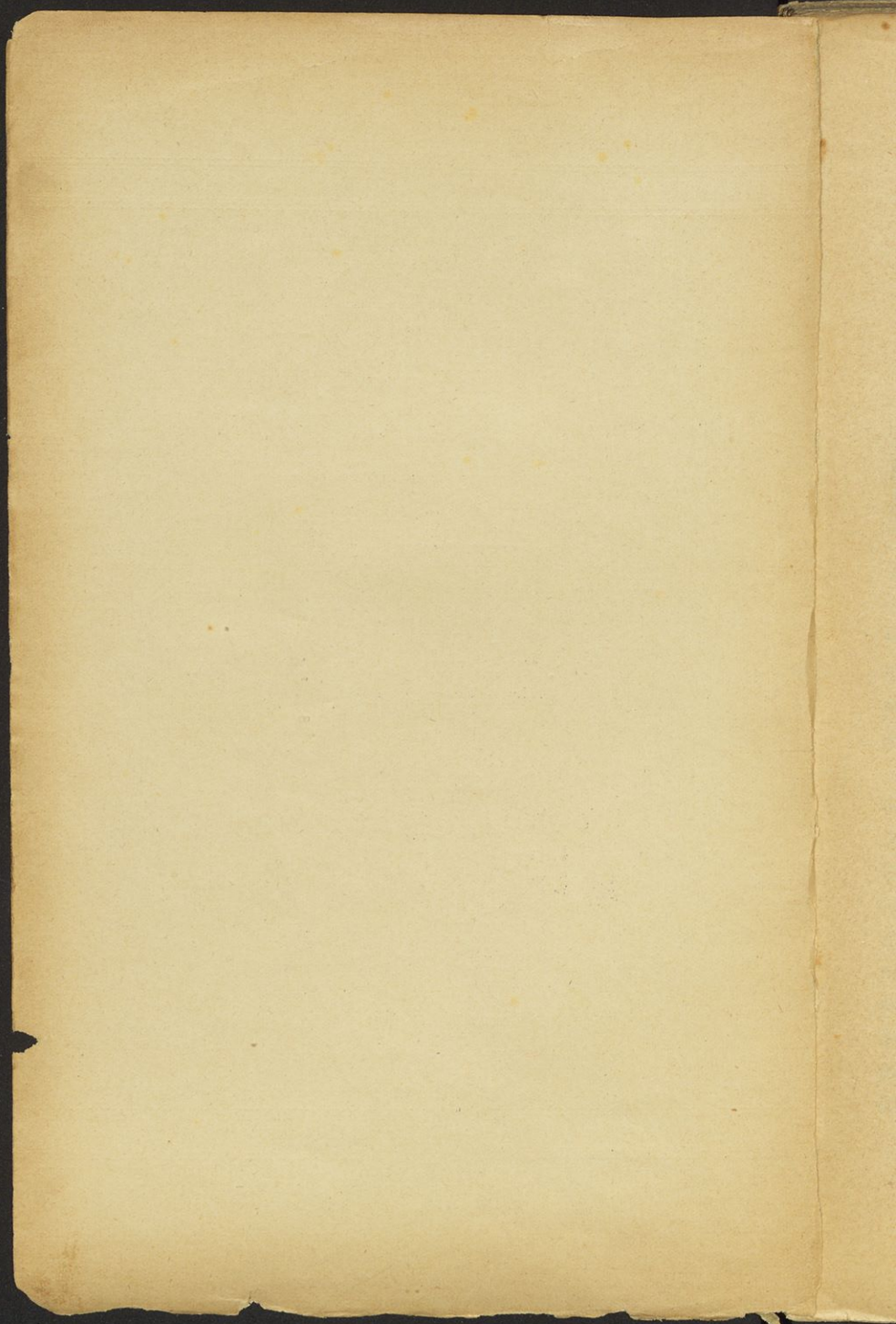

— Druga popravljena in pomnožena izdaja. —

V Mariboru, 1893.

Zalozil pisatelj. — Natisnila tiskarna sv. Cirila.

92 sv. Pavel

Sveti Pavel,

apostol svetá in učitelj narodov.

Njegovo življenje in delovanje

opisal

Dr. Mihael Napotnik,

knez in škof lavantinski.

Druga popravljena in pomnožena izdaja.

V Mariboru, 1893.

Založil pisatelj. — Natisnila tiskarna sv. Cirila.

92 pr. Pavel

114348

Prosim vas: Bodite posnemovalci moji, kakor sem
jaz Kristusov. (I. Kor. 4, 16).

Bratje! Kar je resnično, kar pošteno, kar pravično,
kar čisto, kar ljubeznivo, kar sloveče, kar je čednost,
kar je hvale vredno, to gojite, to premišlujte.

Kar ste se učili in ste prejeli in slišali in videli
na meni, to delajte, in Bog miru bode z vami.
(Filiplj. 4, 8. 9).

114348

D8903/1930

Predgovor.

sak narod, vsaka država in vsaka družba — vse se pač kaj rado ponaša z možmi, kateri so se povzdignili do izredne popolnosti in so dosegli tisto dovršeno krepost, ki se z božjo pomočjo sploh na tem svetu doseči zamore. Vse čisla in časti moževe, ki so sebi in svojim pridobili neminljivo slavo. Čim sijajnejši je njihov značaj, čim više so dospeli do vrhov pozemeljske popolnosti, tem lepša dika so družbi, v kateri in za katero so delovali.

Gotovo je in dvoma ni, da se nobena druga družba ne more ponašati s tako vzvišenimi in vzornimi značaji, kakor se sme in more sveta cerkev katoliška. Izmed vseh teh preslavnih mož pa je zopet eden skoro najbolj čudovit veleum vseh časov in vseh rodov, sveti Pavel, ki je velik že po natornih zmožnostih svojega duha in svoje volje, ali še mnogo večí je pa po tem, kar je v njem in po njem storila in dosegla milost božja, kar je dovršila božja roka. Da! med svetlimi zvezdami, ki žaré na obnebjú katoliškega horizonta, je slavni Pavel žarko solnce.

Vrljih, zavsem neomadežanih značajev šteje današnji svet ubogo malo. Plašč po vetru sukati, dozdeva se mnogoterim pametno, modro in koristno. Žalostna prikazen sicer, ali zato ni neresnična. In od tod prihaja nevspešno delovanje, nemarna popustljivost, tako škodljiva nezaupnost in nezanesljivost. Blagor mu trikrat, kdor ni popustil večno-resničnih vzorov, ni popustil vedno-veljavnih načel, ki dajajo človeku moško značajnost, ki ga silijo in mikavno vabijo k vstrajnemu delovanju. Da pa revež zemljan ne omaga hrepeneti po kolikor možno popolnem življenju, da ne opeša dosežati vzorov, podpirajo ga prav krepko živi vzgledi po stari a vedno novi prislovice: besede mičejo, vzgledi pa vlečejo. Hvala Bogu! katoličani ne pogrešajo vzglednih môž, kateri so kakor ogledalo krščanskih čednostij, v katero treba samó pogoje pogledati. Takošen vsega občudovanja in prav skrbnega posnemanja vreden značaj je apostol vesoljnega svetá in učitelj narodov, slavni rojak iz Tarza, sv. Pavel. Pri tem za vse resnično in dobro, za vse blago in sveto goreče-vnetem mojstru se je treba tu pa tam gorko zagreti. Od tega modrega učitelja se lahko učimo stanovitnosti v prepričanju svojem, ki se ne uklanja minljivim menitvam oseb in časa.

Kdo ne sprevidi, da je Pavlov treba današnjemu gledé na Boga zaspanemu in mlačnemu svetu? Apostolskih môž, pravim, je treba, ki učé brez strahú večne resnice, ki nevpogljivo branijo svete pravice ter

vselej in vsakemu nepristrano povedó, kar storiti dolžnost veleva. Treba nam je trdnih značajev, kateri ne omahljivo stopajo po ravni stezi, kateri ne storé niti ene stopinje izvun pota. Pred vsemi moral bi dušni pastir zajemati prav skrbno od sv. Pavla ona stalna pravila in zanesljiva vodila, po katerih se mora ravnati v svoji odgovora polni službi. Pavlova ljubezen do Jezusa in do bližnjika naj bi navdajala in prešinjala tudi vso dušo dušnega pastirja.

Poleg tega bi duhovniku moralo sveto pismo biti vsakdanje berilo. Posebno pa naj bi mu bila vsakdanja hrana sv. evangelj, in Pavlove liste, ki hranijo bistvo vsega krščanstva, te liste, pravim, naj bi poznal od kraja do konca. Tu velja izrek Pavlov: »Si quis autem ignorat, ignorabitur.« (I. Kor. 14, 38). Natančno učenje zasluži sv. Pavel, prvi tolmač sv. evangelja, največi in najbolj čudoviti veleum cerkveni, kateremu je Bog globoke misli nauka svojega božjega Sinú razodel in se njega poslužil, da te večno-trajne nauke evangeljske oznani vsemu človeškemu rodu. Pavlova zgovornost je nedosežna in neprispodobna; v njej je združena vsa vznesenost in vse veličje je tam doma, kjer je jezik tako bogat, vzvišen, mil, sladek in gladek. Uboga človeška veda, kako daleč zaostaja za božjo vedo Pavlovo, ki je veda o Kristusu in sicer križanem. In ta križ, judom spotiklej a paganom nespamet, kdo ga ne ljubi iz vsega srca, kdo ga ne časti v luči besede Pavlove, ki ga obseva z glorio nebeško? Kdo ne

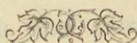
nahaja v tem križu studenca večnega življenja? Iz tega edinega vira je Pavel zajemal moč in modrost, da je dosegel in dovršil, kar je dosegel in dovršil.

Posvečujem pa to delce o sv. Pavlu, pastirju in učitelju narodov, pred vsem svojim duhovskim bratom in dragim sodelavcem v vinogradu škofije lavantinske. Toda ne samó duhovniki, marveč tudi posvetni možje bi smeli iskati pri apostolu svetá potrebnega nauka in zaželeno tolažbo. Saj je sveti mož vsem postal vse, da bi vse pridobil za vse, kar je Gospod Jezus Kristus. V resnici upam, da bodo tudi neduhovniki, da bodo krščanski omikanci sploh s koristjo prebirali nastopne vrstice.

Zatorej pa potuj drobno delce, sad sladkega truda mojega, med svet, pa razsvetluj duhove in razveseljuj srca vseh ljubih mi Lavantincev ter vabi mile mi rojake h krščanskemu premišljevanju in delovanju! Ti pa sv. Pavel, ti izvoljena posoda božja, ti z mogočno priprošnjo svojo omogoči, da postane tudi opisovalec tvojega prelepega življenja in blaženega delovanja bogat na dobrih delih, pa da mu tudi to delce, katero bodi v vsakem oziru podvrženo nezmotni sodbi sv. cerkve, ne služi v pogubljenje, pač pa v večno vzveličanje!

V Mariboru, na praznik Pavlovega izpreobrnjenja,

dne 25. januarija 1892.

Predgovor k drugi izdaji.

ansko leto sem priobčil kratek opis življenja in delovanja sv. Pavla z namenom, naj bi moji v Gospodu mi dragi duhovni bratje in sinovi zajemali iz tega življenjepisa ljubezen do izvoljenega apostola in do njegovih lepih listov, a od tod ljubezen do svojega apostolskega poklica. Prav posebej še sem spisal pa knjižico, da bi jo novoposvečencem pri odhodu iz semenišča v dušno pastirstvo podajal v blagi spomin na prepomembni dan mašnikovega posvečenja, pa tudi v dobrohotni opomin, naj skrbno prebirajo Pavlova pisma, ki z vso močjo silijo k učenju, vabijo k pobožnosti, mičejo k vnemi za čast božjo in vzveličanje duš. Učenost, pobožnost in gorečnost so pa Samsonovi kodri dušnega pastirja.

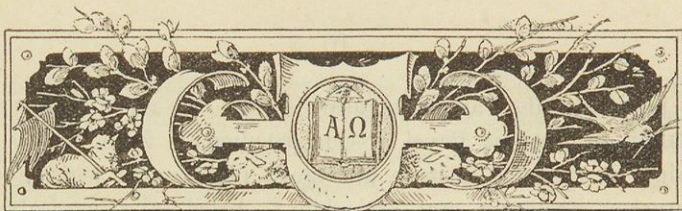
Površno delce sem bil torej odločil le bolj za ožji krog svojih znancev in prijateljev duhovskega in svetnega stanú, ne pa za širji svet slovenskega razumníštva. Ker so me pa mnogoteri častilci slavljenega

Pavla pismeno in ustmeno prosili, naj bi spis pre-pustil knjigotrštvu, in ker je prva izdaja že pošla, na-ročniki se pa ne nehajo od vseh stranij oglašati, oskrbel sem drugi, stvarno in oblično ponekodi popravljeni in pomnoženi, povečem pa nespremenjeni natisek.

Ko tedaj drugič izročam dušnim pastirjem in v obče krščanskim omikancem v prijazni sprejem ta svoj v vsakem oziru nezmotni sodbi svete cerkve podvrženi sestavek o sv. Pavlu, prosim vélikega apostola, naj mu izprosi od Gospoda Jezusa Kristusa obilo blagonosnega sadú.

V Mariboru, na praznik sv. apostolov Petra in Pavla,
dne 29. junija 1893.

Življenjepis.

§ 1. Savel.

Tarz je Betlehem, hočem reči, rojstno mesto Savla Izraelca, po rodu Benjaminita (Filiplj. 3, 5), ki je zagledal luč svetá približno v onem letu, kakor Jezus Kristus in sveti Štefan, prvenec mučenikov cerkvenih. V Tarzu, poglavitnem mestu lepe Cilicije, nahajalo se je v onem času mnogo slavnih šol, katerih glas znanosti in modroslovnih ved je dosegal in še presegal blesk učilišč atenskih in aleksandrijskih.

V Tarzu torej je bil rojen deček, ki je pozneje kot mož z lučjo svojega jasnega uma razsvetljeval gosto temo zmot grških modrijanov. Oče Simon, farizejec in rimski državlján, odločil je svojega nadarjenega in nadobudnega sinka za rabija ali pismouka. Zgodaj ga pošlje v Jeruzalem, kjer je imel sestro omoženo, kakor bi sklepal iz Dejanja apostolov (23, 16), pošlje ga, pravim, v središče judovske učenosti in umetnosti, da sluša tamkaj glasovite učitelje sosebno pa Gamalijela, slovečega učitelja sv. pisma, imenito vseh prerokov. (Dejanj. apost. 22, 3). Pri nogah modrosti polnega Gamalijela učil se je mladi Savel tako vspesno svetopisemskih knjig, da se Kartažan Tertulijan, temeljiti učenjak in ostri sodnik, ni zbal trditi, češ, da ni nihče natanje prespoznal jedra in globlje prešinil mozga svete biblije, kakor bistroglavni mladenič iz Cilicije.¹⁾ To pohvalno in priznalno razsodbo je vdrugo potrdil Stridovčan sv. Hijeronim,

¹⁾ Lib. V. contra Marcionem ad fin.

ki je v listu do Pavlina vprašal in tudi ob enem odgovoril: „Zakaj se imenuje Pavel posoda izvoljena? Zato ker je bil škrinja in shramba postave in svetega pisma, quia legis et scripturarum sanctorum erat armarium.“ Vsled tako nepričakovanega, tako naglega napredovanja je bil Savel, četudi še prav mlad, kmalu učenim farizejcem prištet (Filiplj. 3, 5) in je smel upati, da v kratkem postane še družbenik velikega svetovalstva. Poleg tega marljivega šolanja pa se je mladenič izučil še tudi šotore delati in preproge tkati — bil je *σκηνοποιός*, šotorovec. (Dejanj. apost. 18, 3).

Za dobe Savlovega bivanja v Jeruzalemu se je nagloma širil novi nauk v palestinski prestolnici, kakor ob enem po ostalih pokrajinskih mestih, trgih, vaseh in selih. Mladega, vročekrnega farizejca je oznanjevanje doslej še nepoznanih resnic hudo razpalilo; njegov ognjevit, vsakemu polovičarstvu sovražni značaj ga je tako silil k odločnemu nasprotovanju, da pri svoji gorečnosti in vnetosti za davnodobne, od Jehove potrjene zapovedi ni našel svetjšega truda, ni poznal plemenitejšega boja, nego prijatelje in privržence, zagovornike in branitelje novega nauka po vseh kotih in po vseh krajih zalezovati, preganjati, vklepati, pravici izročevati in se celó udeleževati njihove smrti, polne muk in tug. (Dejanj. apost. 7, 57; 8, 3; 22, 4. 20; I. Kor. 15, 9; Gal. 1, 23; I. Tim. 1, 13). Kmalu pa mu ne zadošča, da divja v svetem mestu; gnalo ga je kakor siloma v rajskolepo mesto Šam ali Damask, kjer si je novi nauk pridobil že prav mnogo in premnogo spoznavalecev. In dosegel je bil skoro že konec svojega potovanja, ko ga pred vrati slovečega mesta sirskega opoldne dohiti in prehiti božja milost, katera ga na prečudoviti način pokliče v nov, ves drugačen stan. Od nebeške svetlobe na tla podrt in ležeč na zemlji, zaslišal je toli resne koli mile besede v jeziku hebrejskem: Savel, Savel! zakaj me preganjaš? Z odgovorom ni odlagal; zamenil je brž vprašanje, rekoč: kdo si pa Gospod? Jezus Nazaretski sem, katerega ti preganjaš, zagromi mu na uho, pojdi v Damask, tam bodeš zvedel, kaj ti je storiti. Da so te besede premagale Savla, glasno priča njegov modri odgovor: Gospod! kaj hočeš, da naj storim? (Dejanj. apost. 9, 4. 5. 6).

Savlova spreobrnitev je popolnoma zapopadena v vprašanju: Gospod! kaj želiš, da storim? Kdor kakor Pavel te besede izreče in ponovi iz globine svojega srea, upa naj vse od Jezusa in pričakuje naj vsakošno milost sem doli z nebes.

In res! Savel je bil na svoje vprašanje poslan k Ananiji, možu po volji in po postavi božji, in Kristus mu ni sam vsega razložil. Bog se vedno v nadnaravskih delih poslužuje posrednih močij. Savel, ležeč na zemlji, slep na očeh, vstane brzo in opiraje se na tovariše, hiti nemudoma, kamor mu je bilo zapovedano. Vsekako čudna potrpežljivost in še čudnejša pokorščina. Svetla prikazen na potu v Damask je Savla sicer oslepila na vunanjem pogledu ali v notranjem mu je odprla nov svet. Ves ta prečudni prizor se dozdeva meni, kakor da je Jezus prišel s Savlom dvoboj, v katerem sta oba borilca zmagala: Kristus je zmagal Savla in Savel je premagal zmoto. Kako mogočen je pač moral biti klic z višave, da je predramil takega velikana! Kako silna je vendar božja milost, ki hipoma spremeni sovražnika v prijatelja, volka v ovco, preganjaleca v oznanjevalca, juda v kristjana, farizejca v apostola. Telesno oko Savlovo je sicer oslepelo, ali notranje oko žive vere in plameneče ljubezni in neomahljivega upanja je spregledalo ter je v trenutku razjasnilo in osvetlilo dušo in telo: iz bogokletneža Savla postal je bogaljubeč in od Boga ljubljen Pavel. In Pavel, ki je tako globoko premotril sreč človeško, tukaj ni znal, kako naj si razloži to, kar se je dovršilo v njegovem sreč. Prigodil se je pač čudež. Pavlova spreobrnitev ostane absoluten čudež, ako ne to, vsaj najčudovitnejši problem psiholoških problemov. Pavel si je zavsem v svesti te objektivne prikazni, od katere je prejel sv. evangelj. Sklicaval se je na njo in tolažil se je ž njo ves čas svojega trudapolnega življenja.

Dospevši v Damask je molil tri dni in se postil prav ostro. Kdo pove, kaj se je godilo v bogato nadarjeni duši slepega Pavla, ko se je namreč že bil polegel srd, ko se je bil že led njegove jeze raztalil od ognja nebeške ljubezni, in je premagani mož že vse drugače gledal in spoznaval drugače? Bila je ta doba: doba duhovnih vaj, doba duševne premembe, doba notranjega prekvašenja. In vsedobri in modri Bog vtem

važnem, odločilnem položaju ni zapustil svojega ljubljenea. Naročil je natihoma Ananiji, naj gre k Savlu, da ga krsti. Toda kako? vgovarja sveti poslanec. K Savlu naj bi šel, k človeku, ki ima pismo in dovoljenje od predstojnikov, da nas kristjane vse poveže, pomori in popolnoma uniči? Ne! k temu silovitežu, k temu groznemu krvniku ne pojdem! Ananija je hotel Boga podučiti, ali vsevedni Bog ukaže: vade, vade — pojdi in stori, kar ti velim. Zakaj ravno ta mož je moj izvoljenec, ravno ta preganjalec bode moj zagovornik in nevstrašljivi branitelj širom svetá, bode mi posoda izvoljena. In Ananija je sedaj nemudoma spolnil povelje božje, pa je krstil poprej toli nevarnega neprijatelja zatiranih kristjanov. Sv. Lukež pač ne omenja zastonj udeležbe mladega Savla pri kamenjanju sv. Štefana, da pokaže moč molitve. Sv. Štefan, bržkone součenec Savlov, je izprosil temu nebeško milost. „Če ne bi bil, piše sv. Avguštin, molil sv. Štefan, cerkev ne bi imela svojega Pavla. Pa zato je vstal Savel, ker je bil Štefan, ležeč na zemlji, uslišan.“¹⁾

¹⁾ Najstarejša izročila spreobrnitev Pavlovo pripisujejo božji milosti vsled molitve sv. Štefana na priprošnjo deviške matere Marije. Tudi Marija iz Agrede pripoveduje, da je bil Savel spreobrnjen po Marijini priprošnji. (Die geistliche Stadt Gottes. Regensburg, 1886. IV. Bnd. str. 230 nsl). Pripovedujejo pa pisci vso stvar navadno tako-le:

Simon, Saylov oče, je želel pred svojo ločitvijo s tega svetá še enkrat obiskati sveto mesto Jeruzalem in tamo videti svojega ljubljenea sina Savla, o katerem je že slišal, kako učen in v koliki slavi je pri judih. Potuje torej s svojo ženo Rebeko, kateri se je pridružila še Lija, hči židovskega trgovca v Tarzu, na veseli praznik šotorjev v Jeruzalem. Spotoma se oglasi v Damasku svojemu sorodniku Jonu, ki je ves gorel za postavo Mozesovo. Pri odhodu se trojici pridruži tudi Jozua, sin Jonov. Prelepi praznik šotorjev je kmalu minil, ali Savla ni bilo najti v mestu, ker ga je bil veliki zbor zopet poslal nekam, da nobeden človek ni vedel, kam je odšel in kdaj se povrne. Jozua je po dokončani svečanosti takoj odpotoval v Damask, Simon pa je še ostal v Jeruzalemu, nadjaše se, da morebiti vendar-le pridečaka Savla — toda zastonj. Naposled se ga je lotila huda bolezen, katere sivi starček ni mogel več preboleti.

Rebeka in Lija sta jokaje stali pri postelji umirajočega starčka, ko pripelje hišni gospodar častitljivega moža, pridnega obiskovalca bolnikov, sv. Petra. Simon je iz Petrovih ust spoznal onega, ki je luč, pot in resnica, je bil krščen ter je mirno zaspal v živi veri v Vzveličarja. Rebeka in Lija se napotita proti domu. V Damasku obiščeta Jona, kateri se je pa močno

Pavel, prerojen po svetem krstu, počel je nemudoma v sinagogah judom govoriti o Jezusu, da je ta Kristus. Kakošen hrup in trušč je pač moral nastati po vsej Judeji, Galileji in

jezil, ko je zvedel, da se je dal Simon krstiti in da sta tudi obedve ženi sprejeli vero Jezusovo. Ne manj razdražen je bil tudi njegov sin Jozua, ki je očital Rebeki, češ, da ona sramoto kopiči na glavo vrlega sina, o katerem je ravno slišal praviti, s koliko gorečnostjo preganja družnike Galilejčeve in koliko slavo si je s tem pridobil pri vsem ljudstvu, da že v kratkem postane ud velikega sveta.

To žalostno naznanilo je Rebeko in Lijo prešinilo z nedopovedno bridkostjo. Začeli sta moliti in premišljevati, kako bi nesrečnega Savla zavrnilo s pogubnega pota. „Lija“, zakliče Rebeka nevtégoma, „Gospod mi je navdal misel. Spominjam se žen, ki so mi pravile v Jeruzalemu, da še tam živi Marija, mati Jezusova; in ena izmed njih je verjetno trdila, da jej sami pri njeni ženitvi v Kani Galileji pred osmimi leti je ravno ta Marija s prošnjo pri svojem Sinu pomagala iz hude zadrege. Lija! vrnive se v Jeruzalem iskat dobrotno gospo, morebiti jo naklonive, da pri božjem Sinu svojem izprosi Savlu odvrnjenje od hudobnih potov.“ Drugo jutro sta se res vrnili v Jeruzalem, kjer sta srečno našli blaženo mater Marijo na holmu Sijonu v hiši sv. Janeza evangelista. Ko zagledata prečastitljivo Devico, se globoko ginjeni zjokata in na kolena padeta. „Mati mojega Gospoda in Vzveličarja“, vzdihuje Rebeka, „glej tukaj mater, katere sin je na potu, da preganja spoznavalce Jezusove. Ne za-sé temveč za njegovo dušo, saj tudi za njo je umrl Gospod, prosim te ponižno, prosi svojega Sina za mojega Savla, da ga razsvetli z lučjo prečudne vere, katero je on prinesel na svet.“ Marija je milostno pritrdila prošnji, in to je vlilo v srce blagih žensk vzveličavni mir.

Savla po mestu iskati, mati si ni upala, ker so jej pravili, da je na potu v Damask in to z namenom, da zalezuje tudi tam uboge kristjane. Tje gori se tedaj napoti z Lijo. O prihodu v Damask se nista hoteli zglasiti Jonu, raje sta šli naravnost v zbornico, da se tam izročita previdnosti božji. Pa kako sta se zavzeli, ko sta zagledali na leci Savla, ki je plameneče oznanjeval Jezusa križanega. Počakali sta ga, da je prišel iz shodnice. Neznansko ginjeni padeta na zemljo in poljubujeta rob njegove obleke. Savel spozna v trenutku svojo ljubo mater, katero nemudoma pelje z Lijo vred v malo množico kristjanov, ki so se bili že nabrali v Damasku. Govorili so o Pavlovem čudovitem spreobrnjenju, ki se je vršilo prav tisti dan, ko sta se Rebeka in Lija mudili pri Mariji v Jeruzalemu. — Jozua, sin Jonov, poprej ves vnet za Savla, bil je se-taj duša zarote, ki je nastala med judi proti Pavlu: vendar kristjani so pravočasno zvedeli sovražno kovarstvo in so Savlu pripomogli, da je bežal v Arabijo, od koder je tekom časa zopet prišel v Tarz, kjer je Lijo posvetil za dijakoniso sv. cerkve. (Primeri „Zgodnjo Danico“ leta 1891. Str. 324—326).

po vsej Siriji in Arabiji, ko je poknil glas: Savel, mož uboja in osvete željen, srdit protivnik kristjanov in križanega Jezusa; Savel, učen farizejec, ponosen rimski državlján, bogat, hvaljen in slavljen od vsega židovskega ljudstva, ta prebrisani in premeteni Savel je nastopil kot spreobrnjen Pavel javno, pa dokazuje prepričevalno, da je pravo oni, katerega je doslej z vsemi močmi svoje duše in z vsemi silami svojega telesa sovražil, da je preganjani Nazarejec, Jezus Kristus, obljubljeni in pridoposlani mesija! In koliko nevernih judov in paganov je bilo spreobrnjenih in krščenih po tem enem edinem Izraelcu v najboljšem pomenu tega izraza, po tem farizejcu, o katerem niso veljale besede Gospodove: „Gorjé vam učiteljem postave! ker ste vzeli ključ od znanja; ali sami niste šli noter in tistim, ki so hoteli viniti, ste pa zabranili.“ (Luk. 11, 52). Te hude besede, pravim, niso veljale Pavlu, ki je imel vednosti ključ, s katerim je odprl vrata nebeška, da sam vstopi v raj in tudi drugim vstopiti dopušča.

§ 2. Sv. Pavel.

Na tako nenavadni način bil je izvoljen véliki apostol razsežnega rimsko-grškega svetá, bil je poklican najznamenitejši in najbistroumnejši učitelj svete cerkve. Kakor so bili trije veliki preroki stare zaveze Izaija, Jeremija in Ecelijel odbrani po prikaznih, jednako je bil tudi Pavel, ta veliki prerok nove zaveze, odbran za službo božjo. Ona nebeška prikazen je bila v Pavlovem življenju trenotek, ki je neizbrisno ostal v njegovi duši, ki ga je vedno vtrjeval v težavnem poklicu in ga prepričeval o resnici njegovega od Boga mu odkazanega posla.

Vse zmožnosti, Pavlu prirojene, so se po blaženem vplivu krščanske vere razvile, sčistile in dopolnile. Njegov duh in njegov značaj je šele po krščanstvu dosegel ono popolnost, ki se na

Pavlu vsa stoletja občuduje brezvgovorno in se slavi soglasno. Popolno resnico je zapisal učeni biblist Hug o čudežni spremembi Savla v Pavla, ko je dejal: „Iz najsrditejšega preganjalea krščanske vere je postal najhrabrejši razširjalec iste svete vere: on, ki po svoji natori ni bil nikdar sposoben za kristjana, nikoli ne za ljubitelja človeškega rodú in najmanje za moža trpina. Za prav velike stvari sposoben, a vsled premnogih notranjih strasti sam sebi ne zapovednik, spridil si je vse svoje naravske zmožnosti. Njegova pobožnost je bila razdirajoča gorečnost, njegova jeza divjost, ki je terjala krv. Toda vse to je izginilo po oni veseli prikazni in sleharno neredno gibanje njegovega čustva se je poravnalo k rednemu, plemenitemu značaju. Poprej nagel in nestrpen, sedaj le pogumen in odločen; poprej silovit, sedaj kreposten in podvzeten; nekđaj brezobziren nasprotnik vsemu, kar mu je hodilo na pot, sedaj stanoviten; nekđaj grozno besen in temán, sedaj samo resnoben; nekđaj strašen, sedaj le strog; nekđaj vrtoglav gorečnej, sedaj pa bogaboječ; poprej neobčutljiv zopernik usmiljenju in blagosrčnosti, sedaj pozna in toči solze, katere je poprej pri drugih gledal brez blažilnega vpliva. Poprej nikomur prijatelj, sedaj vsakterniku brat, dobromisleč, sočuten, usmiljen, nikoli slaboten, vselej blagodušen, v tugi in žalosti krepek in plemenit. Tako so bile vse njegove presilne moči lepo vrejene in podložne razumu in pameti.“¹⁾

Kaj primerno stavlja duhoviti škof Hiponski, sv. Avguštin, Savla nasproti Pavlu, pišoč: „Pavel trpi, kar je zadolžil Savel. Savel je kamenjal, Pavel je bil kamenjan. Savel je s šibami bičal kristjane, Pavel je zavoljo Kristusa prejel petkrat po štirideset udareev jednega manj. Savel je preganjal cerkev božjo, Pavel je bil v košu spuščen érez zid nizdolu. Savel je vklepal, Pavel je bil vkljenjen. In medtem ko je Savel zdívan skušal število kristjanov zmanjšati, pomnožil je Pavel broj spoznavalcev.“²⁾ Savlo-Pavlovo življenje zdatno potrjuje resnico, da zakrivijo duše, ki so za posebne čednosti pripravne in so rodo-

¹⁾ Dr. Joh. Leonhard Hug, Einleitung in die Bücher des Neuen Bundes. 3. Aufl. Stuttgart, 1826. II. Thl. Pag. 330.

²⁾ Sermo 25. de Sanctis, num. 10.

vitega čustva, da takošne duše, pravim, zakrivijo v mladosti pregrehe in prestopke, s katerimi razodevajo prav tisto krepost, za katero imajo najviše sposobnosti in prednosti, kakor hitro so le odgojene po dobrih, blagih in resničnih naukih in načelih. Pavlova divjost in besnost je bila huda napaka, pa ob enem vidno znamenje nadepolnega značaja, po junaških činih kopernečega srea. Teh je mislij gledé na sv. Pavla tudi sv. cerkveni oče Avguštin, najbolj pač vsled poduka, ki ga je zajemal ta Pavel zapadne cerkve iz lastne svoje skušnjje.

Po oni čudapolni in večnega spomina vredni dogodbi, ki se je vršila približno v drugem letu po trpljenju Kristusovem, dal se je Savel, vkročen in vtolažen lev kakor jagnje, strašni preganjalec kristjanov kakor otrok peljati v Damask, kjer je bival v hiši nekega sorojaka v „ravni ulici“, katero danes imenujejo „dolgo ulico“, darb el mostakim, in ki deli mesto Šam (Šem) od izhoda proti zahodu. Tukaj je poslušal pazno kakor otrok, ko mu je Ananija oznanjeval nepoznani nauk križanega Vzveličarja. In kakor je poprej Mozesovo postavo bliskoma prešinil z bistrim duhom svojim, tako je sedaj tudi kmalu spoznal sladkost Jezusove vere, tako da je bil lahko že v prav kratkem času krščen in v naročje matere cerkve sprejet. Po tem milostnem sprejemu posveti Pavel vso svojo vnemo in vso pogumnost s slično nevtrudljivostjo oznanjevanju evangelja, kakor poprej uničevanju tistega svetega nauka. Raztrgal je pisma, katera je dobil od velikega duhovnika, obžalujoč, da jih je terjal tako viharo, in želeč, v prihodnje biti živo pismo Kristusovo, da oznani vsemu svetu Jezusov nauk. Povzdigniti krščansko vero do univerzalne, vsesplošne vere, bila mu je od Boga izročena naloga.

Da se pripravi za njo, podal se je po svetem krstu v arabsko puščavo, skril se je v samoto, v bivališče velikih duš. Samota je mati velikih mislij in velike misli vzgojajo velike može. In zares! od kod so vzeli sveti očetje naše cerkve in slavni svetniki moč in krepost za svoje vspešno delovanje? Od ondot, od koder je to vzel Jezus, vzgled našega življenja in delovanja. Naš Gospod in Vzveličar, pastir in škof odrešenih duš, prišel je na svet v ta namen, da vzveliča in reši človeški rod,

in vendar je živel trideset let v samoti. In od onih treh let, v katerih je učil javno, je zopet skoro večino preživel na tihem. In ti dnevi niso bili izgubljeni. Kadar se je prikazal in očitno govoril, čutil se je svet, rekoč: „Nikoli ni človek tako govoril, kakor govori ta človek“. (Jan. 7, 46). In svoje apostole je peljal Jezus tudi v samoto, da je pripravi za poklic in javni nastop, in ko jih je nekoliko po deželi razposlal, poklical jih je kmalu nazaj, da si pri njem zopet pridobé, kar so oddali na potovanju. Zato so ostali bogati na duhovnih zakladih, s katerimi so pozneje napolnjevali ves svet. Kaj čuda! da so ljubili samoto vsi slavljeneži. Sv. Hijeronim, ta največji cerkveni učenjak, je v svojem tridesetem letu odšel v sirsko puščavo, kjer je štiri leta preživel. In ustanovitelj ali oče meniškega reda v zapadni cerkvi, sv. Benedikt, samotaril je tri leta v votlini pri Subjaku v Italiji, katero. dupljo imenuje pesnik Petrarka prag paradiški, predno je sestavil „zlato pravilo“ za red benediktinski.

Vrnimo se po teh ovinkih nazaj k svetemu Pavlu, ki se je podal v arabsko puščavo in je tam prebival tri leta, da ali doseže trideseto leto kot postavno leto za javno učenstvo, ali da dostane tista tri leta, katera so apostoli preživali pri nebeškem učeniku. Tukaj v tibi puščavi je dobival Pavel nedvomno od Kristusa raznotera razodetja, o katerih tako častno govori in jih zopet in zopet omenja v svojih lepih listih. Da! tukaj je postal teodidakt ali bogouk; tu je bil za svoj vzvišeni poklic podučen od Boga in človeka Jezusa Kristusa (Gal. 1, 1). In kako je svoj poklic in svoj posel kot apostol svetá in učitelj narodov izvrševal na svojih apostolskih potovanjih, pripoveda nam njegov mnogoletni spremljevalec in zvesti prijatelj, sv. Lukež, v svojem dnevniku, v Dejanju apostolov, ki se sme po vsej pravici imenovati prva cerkvena zgodovina. V tem prezanimivem spisu dopolnjuje lično izobražen učenec Pavlov, česar tega sam ni storil, ni omenil Pavel v svojih zlata vrednih pismih.

Kdo premore, vprašam, dostojno oceniti, premore spodobno pojasniti spreobrnitev Savla v Pavla? Spreobrnitev Savla v Pavla je spreobrnitev pol svetá. Sveta cerkev, katero vodi sam sv. Duh, je vrlo dobro prepoznala vso važnost te spreobrnitve

in je zato prav modro v vedno hvaležni spomin odločila poseben praznik, ki se vsako leto dne 25. januarija slavi v trajen spomin onega blaženega in povsem čudežnega dogodka, one katastrofe ob stezi iz Jeruzalema v starodavni Damask. O res! ta prečudežna, ta odločilna pot iz Jeruzalema v Damask je bila početkoma s trnjem posuta, ali koncema je bila s cveticami prekrita.

§ 3. Sv. Pavla apostolska čednost vere.

Življenje, mišljenje in delovanje tega izredno izvoljenega apostola je najpopolnejši vzgled evangelijske popolnosti. In zato tudi ni povabilo, dano vsem kristjanom: Bodite moji nasledniki, kakor sem jaz naslednik in posnemovalec Kristusov (I. Kor. 4, 16), to blago povabilo, pravim, ni v ustih apostolovih prazna polvala samega sebe, nikakor ne, marveč to je zavsem opravičen poziv, da naj si ga izvolimo za vzor pri hrepenenju po čednostnem življenju.

Janez Zlatoustnik, krščanski Demosten in eden največih učencev Pavlovih, nikdár se ni naveličal občudovanja in čiščenja slavnega Taržana, kateremu je neprenehoma pel hvalnice, kader in kjer koli je le vtegnil. „Paulus omnium virtutum fuit arca adeo, ut etiamsi quis totum contra eum iustorum chorum singillatim appendat, inveniatur trutinam virtutum a Pauli parte depressam. Pavel je zakladnica vseh čednostij, piše vele vredni patrijarh, in če bi kdo celo tolpo pravičnih postavil na nasprotno skledico tehtnice, potegnili bi ona, v katero so položene kreposti Pavlove. Mislim, da je ta mož v sebi združeval vse čednosti in vse vrline, in da jih je, kolikor je pač možno, v sebi tudi spopolnil. Pavel apostol in učitelj narodov je angelj poze-

meljski in človek nebeški.“¹⁾ In v drugi izmed svojih homilij o slavi Pavlovi vpraša tisti sveti nadškof: „Čemu naj prispejemo tega duha? Jeklu, dijamantu? Ali bi ga zval zlato dušo, dušo dijamantsko? Pa ona je trša od dijamanta in je dražja od zlata in drugih dragih kamenov. Toda zakaj primerjam zlato in dijamant s to dušo? Položite Pavlu nasproti ves svet v tehtnico in videli bode, da je Pavlova duša težja. Zakaj če je bilo že o tistih, ki so v zverinskih kožah tavalj okolo, ki so morali v votlinah in dupljah prebivati, če je že o teh bilo pisano, da tistih svet ni bil vreden (Hebr. 11, 38), koliko več moramo o Pavlu soditi, da je večji od vsega svetá — o njem, kateremu je bilo nebo premajhno, ker je tudi nebesa in vse nebeške radosti želel popustiti iz ljubezni do Kristusa.“²⁾

Ako pogledaš v zaklad, če se ozreš v vrt Pavlovih čednostij, osupneš o njih množini. Oko strmi nad bleskom in sijajem Pavlovega veličja. Ono ne ve, kje naj bi iskalo začetka in tudi do konca ne pride. Vzemimo torej poljubno in si odberimo živo sveto vero velikega apostola. Prva poglavita poteza v duhu in značaju našega velikana je nedvomno bila globoka, živa vera v Jezusa Kristusa. Brez Kristusa bi mogli sicer občudovati Pavlovo duhovitost in njegov značaj, ali popolnoma bi ga ne mogli umeti. V Kristusu nahajamo luč in ključ za pravo, resnično spoznanje te žarne danice na obzoru katoliške cerkve, za pravično presojo te najsvetlejšje večernice za zašlim solncem Kristusom. „Scio, cui credidi. Jaz vem, komu sem veroval. (II. Tim. 1, 12). In fide vivo Filii Dei. V veri na Sina božjega živim. Vivo autem iam non ego, vivit vero in me Christus. Jaz živim, pa ne jaz, temveč Kristus živi v meni.“ (Gal. 2, 20). Ti-le kratki stavki dovolj krepko naglašajo in dovolj jasno tolmačijo apostolsko čednost žive svete vere, ki je navdajala veliko dušo velikega apostola.

Ker je bil sveti Pavel poln žive vere, znal je tudi primerno ceniti to božjo čednost, o katere vrednosti in prednostih je prelepo pesem zapel v enajstem poglavju svojega divnega

¹⁾ Homil. XI. in Genesim.

²⁾ Homil. II. de laudibus Pauli.

lista do Hebrejcev: „Vera pa je bistvo tega, kar se upa, je dokaz za stvari, katere se ne vidijo. Po njej namreč so očaki pričanje prejeli. Po veri umejemo, da so svetovi osnovani bili po besedi božji, tako da ni, kar je vidno, postalo iz prikazujočega se. Po veri je daroval Abel Bogu boljšo žrtev mimo Kajna, po kateri je bil izpričan za pravičnega, ker je Bog dal njegovim darom priznanje, in po njej govori še po svoji smrti. Po veri je bil Henoh umaknjen, da ni videl smrti, in ni ga bilo najti, ker ga je Bog bil umaknil. Zakaj pred umaknjenjem svojim je dobil pričanje, da je Bogu po volji. Brez vere pa ni možno, biti Bogu po volji; kajti verovati je potrebno onemu, ki se bliža Bogu, da je in da bode plačnik tistim, ki ga iščejo.

Po veri je napravil Noe na povelje za to, kar se še ni videlo, v strahu božjem ladijo v rešenje hiše svoje; po njej je obsodil svet ter je postal dedič pravice, ki prihaja iz vere. Po veri je on, ki se imenuje Abraham, slušal poklic, naj izide v kraj, ki ga je imel dobiti v dedščino in je izšel, ne znajoč, kam da gre. Po veri je bival v deželi obljube kakor tujec, bivajoč v šotorih z Izakom in Jakobom, sodedičema taiste obljube. Zakaj čakal je mesta, ki ima podstavo, katerega zidavec in stvarnik je Bog. Po veri je celó nerodovitna Sara zadobila moč spočetja četudi ob nenavadni starosti, ker je imela za zvestega Onega, ki je bil obljubil. In zato se jih je tudi od enega (in to odmrlega) rodilo kakor zvezd na nebu po množini in kakor peska ob bregu morja brez broja. V veri so umrli vsi ti, ko niso prejeli obljubljenih rečij, marveč videli so nje od daleč in so uverjeni bili in so jih pozdravili ter spoznali, da so tujci in priseljenci na zemlji. Kateri namreč tako govoré, kažejo, da iščejo domovine. In ko bi se bili spominjali tiste, iz katere so bili izšli, imeli bi bili pač čas, da se vrnejo. Sedaj pa koprne po boljši, to je nebeški; zato se Bog ne sramuje, zvati se njihovega Boga. Pripravil jim je namreč mesto.

Po veri je daroval Abraham, izkušen, Izaka in edinorojenca je daroval on, ki je bil prejel obljube, kateremu se je govorilo: „V Izaku se ti bode imenovalo seme.“ Ker je pomislil, da more Bog tudi od mrtvih zbuditi, od koder ga je tudi v priliko prejel. Po veri v prihodnost je Izak blagoslovil Jakoba in Ezava.

Po veri je Jakob, umirajoč, blagoslovil sleharnega izmed sinov Jožefovih in molil je naslonjen ob konec palice njegove. Po veri se je Jožef, umirajoč, spominjal izhoda sinov Izraelovih in je naročal zastran kostij svojih. Po veri so Mozesu rojenega skrivali stariši tri mesece, ker so videli, da je dete zalo, in se niso bali ukaza kraljevega. Po veri se je Mozes, ko je bil dorastel, branil imenovan biti sin hčere faraonove, ker je rajši hotel, zlo trpeti z ljudstvom božjim, kakor imeti začasen užitek od greha. Ker je imel zasramovanje Kristusovo za višje bogastvo od zakladov v Egiptu; kajti oziral se je na povračilo. Po veri je zapustil Egipt, ne boječ se jeze kraljeve; stanoviten namreč je bil, kakor da bi videl nevidnega. Po veri je napravil pasho in polivanje s krvjo, da bi se morilee ne dotaknil njih prvorojencev. Po veri so pregazili rudeče morje kakor po suhem, Egipčani pa, ko so isto poskusili, bili so pogoltnjeni.

Po veri je padlo zidovje Jerihe obkroževane sedem dni. Po veri ni bila Rahab, nečistnica, pokončana z neverniki, sprejemši oglednike v miru. In kaj naj še govorim? Časa namreč bi mi zmanjkalo, ko bi pripovedal o Gedeonu, Baraku in Samsonu in Jefteju, o Davidu in Samuelu in o prerokih, ki so v veri premagovali kraljestva, delali pravico, dobivali obljube, levom mašili žrela; ki so ognja moč topili, meča osti vhljali, v boleznih ozdravljali, junaki v boju postajali, tujcev napade odbijali. Žene so dobivale po vstajenju mrtve svoje; drugi pa so bili mučeni in niso marali za oproščenje, samo da pridobé vstajenje. Drugi pa so okušali zasramovanje in bičanje ter vezi in ječe. Bili so kamenjani, žagani, izkušani, z mečem morjeni; hodili so v ovčjih, v kozjih kožah, v potrebi, v stiskah in težavah, svet jih ni bil vreden; tavalii so po puščavah in gorah in brlogih in podzemeljskih jamah. In vsi ti, pričanje prejemši po veri, niso dobili obljube, ker je Bog nekaj boljšega naprej videl za nas, da bi se oni ne popolnili brez nas samih.

Vrzimo zato tudi mi, ki imamo tako silo prič okrog sebe, vrzimo raz sebe vsako breme in vsak greh, ki nas lahko obda, ter bijmo v stanovitnosti naloženo nam borbo. Oziraje se na začetnika in izpolnjevalca vere, Jezusa, ki je za namenjeno mu veselje pretrpel križ, ne meneč se za sramoto, in je sedel na

desnico božjega prestola. Spominjajte se njega, ki je od grešnikov toliko prestal nasprotovanja proti sebi, da ne omagate, pešajoč v svojih dušah. Niste se še do krvi vstavljali v boju z grehom“. (Hebr. 11. 12, 1—4).

Ni, da bi tem prekrasnim vrstam dodajal kakoršne koli opombe. Več ko dovolj če biti, ako dëm, da se s Pavlovimi besedami strinja njegovo življenje in delovanje. In ta zveza in to združenje pridiguje glasnejše in močnejše, nego pridiguje moč najkrasnejšega hvalnega govora. V tem odlomku je opisana moč in je razložen pomen sv. vere, ki daje pogum, zaupanje v Boga, previdnost, stanovitnost, potrpežljivost, to pa je orožje, s katerim se pridobiva gotova zmaga.

§ 4. Sv. Pavla apostolska čednost upanja.

Druška poglavitna čednost, ki je polnila Pavlovo veliko dušo, bilo je neomahljivo upanje, vtemeljeno v njegovi živi veri, tisto upanje, po katerem doseže kristjan vzveličanje, kakor uči sv. Pavel v listu do Rimljanov (8, 24). Da! po upanju se nekako že udeležujemo večnega veselja, dasi ga še ne uživamo resnično. In zato pravi naš apostol: „Z zaupanjem smo se vzveličali. Upati pa, kar se vidi, ni upanje, ker to, kar kdo vidi, ali tudi upa? Če pa upamo, česar ne vidimo, s potrpežljivostjo čakamo.“ (Rimlj. 8, 24. 25). Pavlovo neomejeno upanje pa se je opiralo na resničnost božjo, na zvestobo in pravičnost, vsled katerih lastnostij izpolnjuje Bog svoje obljube, češ, da bode vsem pravičnim podelil večno vzveličanje. In za takšno krepko upanje je Pavel vsemal tudi vernike, kakor kažejo njegove besede, pisane Hebrejcem: „Niste se še do krvi vstavljali v boju z grehom. In pozabili ste tolažbe, ki z vami govori

kakor s sinovi: Sin moj ne puščaj v nemar strahovanja Gospodovega in ne omaguj, ko te pokori. Kogar namreč ljubi, tega kaznuje Gospod in šiba in tepe vsakega sina, kateri mu je po volji. Trpite pokoravanje! Bog se vam kaže kakor otrokom; zakaj kje je sin, katerega ne strahuje oče? Ako ste pa brez pokoravanja, katerega so vsi postali deležni, potem ste nezakonski otroci in ne sinovi. Dalje, svojega telesa očete smo imeli za pokoritelje in spoštovali smo jih; ali ne bomo mnogo boljše podložni Očetu duš, in živelj? Zakaj oni so nas pokorili malo dni, kakor se njim je prav zdelo. Ta pa na korist, da se udeležimo svetosti njegove. Vsaka pokora sicer se za sedaj ne zdi prijetna, marveč žalostna: ali pozneje daje onim, katere je vabila, miru polni sad pravice. Zato povzdignite omahujoče roke in genite šibeča se kolena. In delajte ravne tire s svojimi nogami, da se hromavec ne izključi, temveč ozdravi. Išcite z vsemi mir in posvečenje, brez katerega ne bode nihče videl Gospoda“ (Hebr. 12, 4—14). V tem odlomku spodbuja vsak stavek k upanju, vsaka beseda oživlja to čednost in ves govor je goreč opomin k stanovitnosti v tej kreposti.

V čednosti nepremakljivega upanja se je vadal sv. Pavel na junaški način, ker je upal proti upanju. Kaj je bilo, vprašam, težavnejše in skoro najbolj nemožno, kakor doseči, da verujejo judje v Kristusa, katerega so križali, in da verujejo pagani v križanega Boga-človeka? In Pavel je vendar upal doseči vse to in še več. Njegovo upanje je torej tako veliko, kakor velika je bila njegova služba, njegova naloga. Sladko upanje ga je vedno tolažilo v vseh križih in v vseh nadlogah. Kaj lepo pripažuje v listu do Rimljanov: „Mi se hvalimo v stiskah, ker vemo, da stiska dela potrpljivost in potrpljivost izkušnost, izkušnost pa upanje, in upanje nikoli ne osramoti“ (Rimlj. 5, 3—5).

V tem stalnem zanašanju je naš slavljenec našel toliko tolažbe, poguma in moči, da je mogel tudi vernike v njihovi revščini in sili tolažiti in k enakemu upanju spodbujati. Zato Korinčanom piše: „Hvaljen bodi Bog in Oče našega Gospoda Jezusa Kristusa, Oče usmiljenosti in Bog vsake tolažbe Zakaj kakor je obilno trpljenje Kristusovo za nas, tako je po

Kristusu obilna tudi tolažba naša. Če smo pa stiskani, za vašo tolažbo in za vaše vzveličanje je, ki se dela v prenašanju tistih težav, katere tudi mi trpimo; če se pa tolažimo, za vašo tolažbo in za vaše vzveličanje je, in upanje naše je trdno za vas, vedé, da kakor ste deležni težav, tako ste tudi tolažbe“. (II. Kor. 1, 3. 5—7). Tako je Pavel upal v lastnih nadlogah in to upanje je bilo z nebeškimi tolažbami poplačano; in tako je krepko upal v težavah vernikov in tudi ti so postali deležni nebeških tolažeb. In na ta način so se vsi vzajemno bojevali stanovitno do slavne zmage polnega konca. Zato kliče soborilec: „Hvala Bogu, ki nam daje zmago po Gospodu našem Jezusu Kristusu! In zato ljubljeni bratje moji! bodite stanovitni, neomahljivi, obilni vsekdar v delu Gospodovem, vedé, da vaš trud ni prazen v Gospodu.“ (I. Kor. 15, 57. 58). Pavel in njegovi verniki so po veri in po krepkem upanju ves svet in sebe premagali, ter so v Bogu našli mir, počitek, varnost in srečo.

Resnično! apostolska služba zahteva neredkokrat trud in delo, ki pred časom popije človeške moči in pogostokrat spravi zdravje in življenje v hudo nevarnost; nalaga težka bremena, ki so kakor nenosna za človeško slabost. Tu pa tam nas pripravi v skušnjave in grešne priložnosti, tako da je naše lastno vzveličanje v nevarnost postavljeno. Spravlja tudi v nevarnost preganjanja, zmerjanja, grdenja, nasprotovanja, ki se težko prenaša brez više pomoči. Kristus je zapustil svojim apostolom in učencem — ne ljubezni marveč sovražtvo, ne časti temveč sramoto, ne veselja in plačila posvetnega ampak žalost, spone, ječe in smrt kot poslednje sporočilo. Ni jih oborožil, marveč on jih je poslal kakor jagnjeta med volkove, kakor poslance miru med zopernike veri in čednosti. O sleharnem možu apostolskem velja kolikor toliko beseda Kristusova o sv. Pavlu: „Pokazati mu hočem, koliko bode moral trpeti zavoljo mojega imena.“ (Dejanj. apost. 9, 16). Kdo, vprašam, premore vsemu temu zadoščati brez apostolskega zaupanja, ki se ničesar ne boji, kakor le Boga žaliti, ki ničesar od ljudij, od Boga pa vse pričakuje, ki je nad vse posvetno povišano; ki le čast božjo in vzveličanje duš poželi in še sebe žrtvovati hoče za apostolsko službo? Apostolski delavec mora Pavla nasledovati, Pavla s

Kristusom v sreč, s križem v roki in z izrekom v ustih: „Jaz vse premorem v njem, ki me krepčá.“ (Filiplj. 4, 13).

Toda ne le vera in tudi ne upanje z vero vred ne zadošča apostolskemu življenju, pristopiti še mora v najzvrhanejši meri apostolska ljubezen, brez katere je vera mrtva in upanje predrzno. Pogledimo torej, kaka ljubezen je plamenela v sreč našega apostola. Bila je ljubezen, ki je svet vžarila in je vse delovanje in trpljenje, vse boje in žrtve Pavlove napravila plodovite, blagonosne.

§ 5. Sv. Pavla apostolska čednost ljubezni.

I tretja poglavitna čednost, ki je navdajala dušo Pavlovo, bila je od žive vere vzgojena in na njej kakor tudi na nepremakljivem upanju sloneča, iskrena in brezmejna ljubezen. Sv. Pavel, katerega je izvolila in poklicala v apostolsko službo usmiljena ljubezen Jezusa Kristusa, ni se vtrudil, hvaležno premišljevati veliko skrivnost ljubezni Jezusove: „Bog pa, ki je bogat v usmiljenju, oživil nas je v Kristusu vsled velike ljubezni, s katero nas je ljubil, ko smo bili mrtvi po grehih“ (Efež. 2, 4. 5); in posvetil je ljubezni Jezusovi vse svoje apostolsko življenje: „V veri živim Sina božjega, kateri me je ljubil in je dal sam sebe za me.“ (Gal. 2, 20). Kdo bi pač zmogel verno opisati ljubezen, katero je Pavel gojil do Gospoda Jezusa Kristusa, in recimo, v katero je bil kakor spremenjen. Kakor železo, položeno v ogenj, vse ogenj postane, tako je bil slavni Taržan, od ljubezni do Jezusa napolnjen, ves ljubezen. Jezus mu je življenje in mišljenje, on mu je govorjenje, poželenje in delovanje. V Kristusu ima vse, brez njega mu ni le vse brezkoristno, ničemurno; sam prazen prah in pepel in golo blato mu je. Pa naj to sam pove s svojimi jednatimi be-

sedami: „Kristus mi je življenje in v smrti moj dobiček. (Filiplj. 1, 21). Jaz imam vse za prah in smeti, da pridobim Kristusa. (Filiplj. 3, 8). Jaz sem sklenil, da nečem med vami ničesar druga znati, kakor le Jezusa in tega križanega. (I. Kor. 2, 2). S Kristusom sem na križ pribit; jaž živim, pa ne jaz, marveč Kristus živi v meni.“ (Gal. 2, 20). Iskre Pavlove ljubezni do Jezusa so nastopne besede: „Ljubezen Kristusova nas priganja. (II. Kor. 5, 14). Kdo nas bode ločil od ljubezni do Kristusa? Nadloga ali stiska, lakota ali nagota, nevarnost ali pregoni ali meč? Kakor je pisano: Zavoljo tebe nas morijo cel ljubi dan, imajo nas kakor ovce za klanje. Ali v vsem tem premagujemo s pomočjo tistega, ki nas je ljubil. Zakaj prepričan sem, da ne smrt ne življenje, ne angelji ne poglavarstva ne moči, ne sedanjost ne prihodnost, ne višina ne globočina, pa niti ne druga katerakoli stvar nas ne bode mogla ločiti od božje ljubezni, ki je v Kristusu Jezusu Gospodu našem.“ (Rimlj. 8, 35—39).

Zares! Pavlovo sree je bilo kakor od puščice božje ljubezni zadeto in ranjeno. Ljubezen do Kristusa je bila žarna zvezda, ki mu je jasno in nepremično svetila na nebu njegovega srea, ki mu je v vseh burnih dnevih, v vseh pretežavnih okoliščinah kazala varno pot in srečen izhod. Ime Jezus je imel vedno na jeziku, bilo mu je najokusnejše sladilo v ustih, najslajša melodija v ušesih in v srcu rajska radost. Ime Jezus se nabaja 219krat v njegovih krasnih listih, 400krat pa ime Kristus. Prav primerno piše sv. Tomaž Akvinec o Pavlu, ljubitelju imena Jezusovega: „On je nosil ime Jezusovo v svojem srcu, ker je vedno na nje mislil; na svojem čelu, ker je je vedno javno spožnaval; na svojem jeziku, ker je vedno o njem govoril; v svojem peresu, ker je tako krasno pisal v njegovo čast; na svojih rokah, ker je toliko storil v njegovo slavo; nosil ga je na telesu, ker je za nje brezmejno trpel“. Kaj pač čuda potem, da Pavel neče poznati kolena, katero ne bi se pri-pogibalo v slavo in hvalo temu imenu (Filiplj. 2, 10); pa da neče poznati srea, katero ne bi plamenelo v ljubezni do Jezusa? „Kdor ne ljubi našega Gospoda Jezusa, marán athá, ta bodi sojen in proklet do konca“. (I. Kor. 16, 22). Strašno maščevanje kliče apostol ljubezni z neba na nesrečnega, ki bi vedoma

ne hotel, ne želel ljubiti Ljubezni. Nasproti pa želi vso milost in vso srečo poklicati z nebes na tiste, ki ljubijo Jezusa. „Milost Gospoda našega Jezusa Kristusa z vsemi, ki Jezusa Kristusa nepremično ljubijo. Amen“. (Efež. 6, 24).

Ljubezen do Boga je narekovala Pavlu tudi požrtvovalno ljubezen do ljudi, da je prehodil vzhod in zahod zavoljo vzveličanja neumerjočih duš; da je prehitel kakor ogenj in veter ves svet in ga je, prehodivši, očistil zoperne sape in nezdravega duha. Daroval se je za ljudi. *Quotidie morior per gloriam vestram fratres!* (I. Kor. 15, 31). Sed *etsi immolor supra sacrificium et obsequium fidei vestrae, gaudeo et congratulor omnibus vobis.* (Filiplj. 2, 17). Pravi vzor dobrega pastirja je zakrit v Pavlovih besedah, govorjenih Korinčanom: „Non quaero, quae vestra sunt, sed vos. . . Ego libentissime impendam et superimpendar ipse pro animabus vestris, licet plus vos diligens minus diligar“. (II. Kor. 12, 14. 15). Skrbel je kakor oče za vse cerkve. *Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur et ego non infirmor? Quis scandalizatur et ego non uror?* (II. Kor. 11, 28. 29). Ta ljubezen ga je silila, da je kakor dobra mati spreminjal svoje besede: sedaj se laskaje in sedaj hudujé, kmalu proseč in kmalu preteč, v trenutku tolažeč in žaleč. O insensati Galatae! quis vos fascinavit non obocdire veritati? (Gal. 3, 1), kliče Galačanom, ali potem pristavi: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* (Gal. 4, 19). In milo je opominjal Filipljane k medsebojni ljubezni in vzajemnosti, rekoč: *Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium caritatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis: implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem caritatem habentes, unanimes id ipsum sentientes, nihil per contentionem neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitantes; non quae sua sunt singuli considerantes, sed ea, quae aliorum. Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Jesu.* (Filiplj. 2, 1—5).

Samó le mož, ki je bil ves prešinjen sveti ljubezni, imel je sposobnost, da razkrije vso krasoto, opiše vso miloto in razkaže vse vrednosti ino vrline krščanske ljubezni. Pisalo se je pač že prav mnogo in mnogo o tej ljubezni. Prvak evan-

gelistov in ljubljence Jezusov sv. Janez je v svojem evangelju in v svojih treh listih opisal marsikatero lepo stran krščanske ljubezni. Glasoviti cerkveni učitelj s sreem ljubezni plamenečim, sv. Avguštin, je spisal vrlo knjižico o ljubezni, v kateri je pojasnil prvi list sv. Janeza apostola, da vname človeška sreca za ljubezen božjo. Sv. Bernard Klaravalski je zložil zalo knjižico o ljubezni božji. Sv. Frančišek Saleški je omislil izvrstno knjižico de amore Dei, o ljubezni do Boga. Jednako delce je oskrbel Ljudovik de Granada. Vrli konvertit Stolberg je sestavil obsežno knjigo o ljubezni, das Buch von der Liebe. Vendar! je li kdo kedaj naslikal toli lepo podobo o vseh prednostih in lastnostih krščanske ljubezni, kakor je storil naš Pavel v klasičnem trinajstem poglavju svojega prvega lista do Korinčanov? Pa kako slóve Pavlov slavošpev ali njegova hvalna pesen o kraljici vseh čednostij?

Glasi se tako le: „Ko bi človeške jezike govoril in angeljske, a ljubezni ne bi imel, bil bi brneč bron in zvenčč škrobotec. In ko bi imel preroštvo in bi vedel vse skrivnosti in vsako znanje; in ko bi imel vso vero, da bi gore prestavljal, a ljubezni ne bi imel, nič nisem. In ko bi na kosce razdajal v živež ubogim vse, kar imam, in ko bi dal svoje telo, da se sežgem, a ljubezni ne bi imel, nič mi ne koristi. Ljubezen je potrpljiva, dobrotljiva, ljubezen ni nevoščljiva, ljubezen se ne hvali in ne napihuje. Ona se ne vede nespodobno, ne išče svojega, ne togoti se, ne misli hudega. Ne raduje se krivici, pa raduje se resnici. Ona vse potrpi, vse veruje, vse upa, vse prenaša. Ljubezen nikoli ne preneha; bodi si preroštva, nehala bodo, bodi si jeziki, umolknili bodo, bodi si znanje, nehala bode. (Zakaj nekoliko znamo in nekoliko prerokujemo. Kadar pa pride, kar je popolno, tedaj bode to nekoliko prenehalo. Ko sem bil otrok, kakor otrok sem govoril, kakor otrok sem mislil, kakor otrok sem sodil. Ko sem pa postal mož, opustil sem stvari otročje. Zakaj sedaj gledamo še skozi zrkalo v uganjki, takrat pa bomo z licem v lice; sedaj še poznam nekoliko, takrat pa bodem spoznal, kakor sem bil tudi jaz spoznan). Sedaj pa ostaja vera, upanje, ljubezen, to troje, največa od njih pa je ljubezen“. (I. Kor. 13, 1—13).

Ni ga, ki bi bil kedaj tako pisal o krščanski ljubezni. Pero, ki je napisalo te vrstice, bilo je izposojeno iz perut sv. Duha. Čitatelj strmi in molči pa skoro ne verjame, da stojé tako vzvišeni stavki v pismih Pavlovih. Zavzet poprašuje, kje je čudni mož to poiskal? Od kod vendar tolika modrost? Kdo je on, katerega besede imajo toliko moč do človeškega srea? V Pavlovih izrazih in izrekih se ljubezen zrcali v vsej svoji lepoti in v vsej svoji dragocenosti, ker je ona jedro krščanskega življenja in je najkrepkejša vez krščanske družabnosti. Zgoraj navedeno poglavje razlaga najjasnejše ves globoki pomen Pavlovega izreka: „Plenitudo legis est — dilectio“. (Rimlj. 13, 10). Ko bi se dala ta ljubezen naslikati, moral bi slikar poteze za svojo sliko ali podobo iz Pavlovega lista do Korinčanov izposoditi. Ko je Peter Damijanski prebral to poglavje o ljubezni, vskliknil je ves zavzet: O kako svetlo solnce je ljubezen, katerega petnajst žarkov našteva sin Solnea — apostol Pavel¹⁾.

§ 6. Sv. Pavel pa svobodnost in vsesplošnost nauka Jezusovega.

V živi veri, v krepkem upanju in močni ljubezni do Kristusa je Pavel iskal in tudi našel pravo, resnično svobodnost, po kateri je že poprej kot farizejec vzdihoval, a takrat še brez uspeha. In prav zato pa tudi sila rad premišljuje krščanstvo nasproti židovstvu s stališča svobode. V sveti veri biti Kristusu vdan in v ljubezni pokoren, ravnati se pri svojem dejanju in nehanju po neprevarljivi resnici in vedno delavni milosti Kristusovi, to je učitelju narodov, svoboden biti, to mu je vir vsaktere prostosti verske, нравne in društvene.

¹⁾ Sermo 71. In dedicatione ecclesiae.

Kršćanstvo in svobodnost sta apostolu v nekem pomenu identna pojnova, sta eno in tisto, krščanstvo mu je libertas, prostost, za katero nas je Kristus rešil in poklical. In cerkev, v kateri se hranita milost in resnica, ta mu je edina svobodna, libera, quae sursum est mater nostra — svobodna, ki je od zgoraj naša mati. (Gal. 4, 26). Kjer veje duh Gospodov, tam je prostost, ubi spiritus Domini, ibi libertas. (II. Kor. 3, 17). Kjer vlada duh Gospodov, kjer kraljuje duh krščanske resnice, pravice in milosti, tam je apostolu prostost doma. Kjer pa ne veje duh Gospodov, ne živi duh krščanske resnice in milosti, tamkaj ne stoluje prostost, tam vlada trinoštvo predsodkov, tam nevera in kriva vera ljudi v spono vklepa, greh jih v robstvo knje, tam preti najgotovejši pogin, preti neizogibna poguba.

V Kristusu je Pavel našel pravo prostost in s to prostostjo našel je tudi pravi mir, pravo srečo svoje koprneči duši. Kristus mu je postal vse, da bi vse pridobil za vse, za Kristusa ali za vero njegovo. V krščanstvu je spoznal vzveličavno osrečevalno moč za vse, ki se ga zvesto oklenejo: za Grke in barbare, za učene in neučene, za omikane in neolikane, za više in niže, za bogatine in siromake. (Rimlj. 1, 16). Kakor mu je bil Kristus odrešenik svetá, tako mu je bilo krščanstvo vera svetá: primerna in pripravna za vse narode in za vsa ljudstva vseh časov in vseh krajev.

Ta misel o vsesplošnosti ali univerzalnosti katoliške vere je, da tako rečem, glavna črta, ki se vije kakor rudeča nit in se plete kakor vidna vez po vseh junaških dejanjih junaškega apostola. Kristus križani, judom pohujšanje in paganom nespamet, tistim pa, ki so poklicani, božja moč in božja modrost (I. Kor. 1, 23. 24), ta Kristus, pravim, je Pavlu, poklicanemu iz judov, tajnost božje milosti, božjega usmiljenja, v katerem se kaže božja moč, modrost in previdnost in okrog katerega se suče vsa zgodovina človeškega rodú od začetka pa tje do konca. In najživahnejša želja je našemu apostolu, da bi se v imenu Jezusovem priklanjala vsa kolena in da bi vsi jeziki priznavali, da je Jezus Sin živega, večnega Boga, da je Vzveličar svetá; pa da bi tudi v tem spoznanju vsi slavili Boga, ter v njem

mir in svobodo iskali svojim dušam in tudi našli za vse večne veke.

Nedvomno! ves Pavlov trud in ves napor, vse prizadevanje in vse dejanje Pavlovega življenja je odločno vresničevanje misli, da so pagani kakor Izraelci poklicani k neposredni udeležbi vzveličanja, pridobljenega po Kristusu Jezusu. To je tudi vzrok, da mati cerkev stavlja sv. Pavla vedno zraven sv. Petra in se vedno obeh dveh ob enem spominja pri svojih nabožnih opravilih: Pavla kot reprezentanta svoje splošnosti in Petra kot skale svoje edinosti. Sploh sta v cerkvenem bogočastju ta dva prvaka in vodnika apostolov neločljiva. Zakaj cerkev omenja poleg Petra vedno tudi Pavla in poleg Pavla vedno tudi Petra. Na praznik sv. apostolov dne 29. junija govori cerkveni svetek več o Petru kakor o Pavlu, zato pa je brž drugi dan poseben oficij za Pavla odločen, kakor da bi se bala sv. cerkev, Pavlu kratiti čast in slavo. Da! kjer nahajaš Petra v molitvah ali na podobah, tam srečaš navadno tudi Pavla. Venancij Fortunat lepo primerja Pavla Petru in Petra Pavlu, pojoč:

Coelorum portae, lati duo lumina mundi.
Ore tonat Paulus, fulgurat arce Petrus.
Inter apostolicas radianti luce coronas
Doctior hic monitis, celsior ille gradu.
Corda per hunc hominum reserantur et astra per illum:
Quos docet ille stylo, suscipit ille polo.
Pandit iter coelis hic dogmate, clavibus alter:
Est via, cui Paulus; janua fida, Petrus
A facie hostili duo propugnacula praesunt,
Quos fidei turres urbs, caput orbis, habet.

(Lib. III. Carmin.)

Pa ne samó človeški rod, tudi vso ostalo prirodo opazuje bistri duh Pavlov v luči in svetlobi odrešenja, to pa takrat, ko prerokuje in naznanja osvobojenje iz sužnosti pogubljenja, ko napoveduje prihodno udeležbo v prostosti in v odrešenju vsemu stvarjenju. „Željno hrepenenje stvari, piše Pavel tako sila lepo, čaka razodetja božjih otrok. Minljivosti so podvržene stvari, ne radovoljno temveč zarad Onega, ki jih je podvrgel, ki jih je podložne storil na upanje, da bodo tudi one oproščene

robstva pogube k svobodi veličastnosti otrok božjih⁴. (Rimlj. 8, 19—21). O tem vsega pozora vrednem in globokega pomena polnem stavku so učeni bogoslovci že napisali celo kopo znanstvenih razprav. Med drugimi govori o tem Pavlovem izreku dobroznani teolog in filozof o. Kleutgen iz družbe Jezusove v svoji teologiji starejše dobe.¹⁾

§ 7. Sv. Pavel apostol vesoljnega svetá.

S pogledom na Kristusa, odrešenika vsega svetá, in na krščanstvo, vero vseh ljudi, bil je tudi Pavel navdan in zavzet jasnega prepričanja o svoji apostolski nalogi, o svoji službi božji. Jezus je rešitelj svetá in Pavel učitelj svetá, Jesus salvator, Paulus doctor mundi. Vso vrednost in prednost te svoje vsesplošne službe nahaja imenito v tem slučaju, da taiste ni prejel od ljudij, marveč od Boga samega in da je bil od Boga poklican: vsemu svetu oznanjevali Gospodov evangelj. O tem piše z vidnim ponosom Galačanom: „Pavel, apostol ne od ljudij in tudi ne po človeku nego po Jezusu Kristusu in Bogu Očetu . . . na znanje vam dajem, bratje, da evangelj, katerega sem jaz oznanil, ni po človeku; tudi ga nisem jaz od človeka prejel, niti se ga naučil, temveč je po razodetju Jezusa Kristusa“. (Gal. 1, 1. 11. 12). In dalje je izrekel o sebi veličastne besede: „Positus sum ego praedicator et apostolus, (veritatem dico, non mentior), doctor gentium in fide et veritate. Jaz sem postavljen oznanjevalec in apostol, (resnico

¹⁾ Theologie der Vorzeit, I. tom. pag. 654—655. Primeri dalje: Katholik, Zeitschrift für kathol. Wissenschaft und kirchliches Leben. Jahrgang 1877. (Das organische Leben auf der verkärten Erde). — Scheeben, die Mysterien des Christenthums. Freiburg in Br., 1865. (Die Verklärung der materiellen Creatur).

govorim, ne lažem), učitelj narodov v veri in resnici“. (I. Tim. 2, 7; II. Tim. 1, 11). On je apostol Kristusov in učitelj narodov. Ker je bil teodidakt, bogouk, kakor sem zgoraj pripomnil, zato njegova gorečnost v izpolnjevanju dolžnostij apostolske službe ni poznala skoro nikakih mej ter ga je neprenehoma silila in priganjala, vedno dalje in dalje razglašati po svetu evangelj in vedno več in več duš pridobivati za Kristusa. In kakor bi bil brez telesnih spon in potreb, prehitel je bolj in predirjal, kakor pa prehodil pokrajine takrat znanega sveta; to pa samó le za čast božjo in za vzveličanje neumerjočih duš. Psalmist je menda Pavla mislil, ko je zapisal visokih mislij polni stavek: „*Exultavit ut gigas ad eurrendam viam, a summo coelo egressio eius; et occursus eius usque ad summum eius.*“ Raduje se kakor korenjak, da začne svoj tek po stezi, z višine nebá je vzhod njegov; in tek njegov do krajev njegovih.“ (Ps. 18, 6. 7).

Kakor brez pokoja, gnan od svetega nemira in svete ljubezni Kristusove, prepotoval je blagi mož v čudežnih križpotih skoro ves tedanji omikani svet, le od prav pičlega števila v svojem početju spoznan, vsem tovarišem skoro neuganjiva uganjka, živa potujoča skrivnost. Prikazal se je sedaj v hrpu obljudenih slavnih mest in se je mešal v pogovore na najživalnejših prostorih. Sedaj je izginila njegova pot v samotnih puščavah in temnih ječah, da se kmalu zopet pokaže jetnik, moker in od mraza se tresoč, iz morskih valov, po katerih se je vozil krščanski Odisej srečno in nesrečno. Niti trenutka ni mogel mirovati. Zapustil je ladijo in tovariše sopotnike, stopivši na suho, da za morskim obrežjem potuje in da stori še spotoma kaj dobrega. In šele po dalnjem pešpotu je stopil znovič na ladijo, da ne zamudi dohoda v mesto o pravem času, o katerem je želel dospeti. Da! ako podčrtamo na zemljevidu pota našega apostola, kako je hodil, došel in odšel, se pripeljal in odpeljal, skoro bi nam zmedlo pregled in pogled vzelo, tako se vlečejo črte semo tamo, tamo semo. Od Jeruzalema do Ilirije in od Galacije in Arabije, pa tje noter do Italije, Hispanije, Galije in Britanije je raznesel z redopovednim trudom in trpljenjem, z nepopisnimi nevarnostmi, notranjimi in vnanjimi, razširil je,

pravim, veseli glas o Jezusu Kristusu, odrešitelju vesoljnega svetá ter o milosti in resničnosti krščanstva. Vsepovsodi je vtemeljil in osnoval krščanske občine, kakor evetoče in plodonosne zelenice v sredi žalostnih puščob nevernega svetá. Pač skoro vsa velika in slavna mesta starega veka so gledala v svoji sredini apostola paganov, so strmé poslušala nove nauke iz ust glasovitega učitelja narodov.

V Damasku je po svojem izpreobrnjenju takoj javno nastopil v shodnici judovski, pa je prepričevalno dokazal strmečemu ljudstvu, da je Jezus Kristus Sin božji. (Dejanj. apost. 9, 20). Toda moral se je brzo umakniti razkačenim rojakom, in da si reši življenje, bil je prisiljen, spustiti se v košu čez mestno ozidje. Petkrat je pridopotoval od raznih stranij v Jeruzalem, da se ali spozna s Petrom, prvakom apostolov, in se ž njim kot s poglavarjem vesoljne cerkve zjedini v svetem nauku; ali da prinese bogate darove, katere je nabral pri kristjanih v oddaljenih krajih za revne, stradajoče judokristjane; ali pa da se udeleži darovanja v templju ter je pričujoč na prvem cerkvenem zboru, ki je postal vodilno pravilo za vsa prihodnja zborovanja; ali da praznuje v Jeruzalemu binkošti in si izprosi darov sv. Duha. In na vseh teh potih v Jeruzalem vodila ga je živa želja, da bi izpreobrnil svoje brate Izraelce h Kristusu, da bi pridobil jude za krščanstvo. V Antijohiji, v tem davnodobnem mestu ob potoku Orontu v rodoviti ravnici ležečem in v tej prestolnici sirskih kraljev in sedežu rimskih prokonzulov, tu se je trudil Pavel dolgo in mnogo, dokler ni postala Antijohija ognjišče krščanstva za pagane, kakor je bil Jeruzalem za židove. In kakor v stolnem mestu Sirije, takisto ga nahajamo tudi v staroslavnih feniških mestih, v Tiru in Sidonu. Na prvem svojem apostolskem misijonu je obiskal Selevcijo, otok ciperski, je došel v Pizidijo, a je kmalu otesel prah pizidiški in je odpotoval čez Ikonij v Listro likaonsko, kjer je čudežno ozdravil moža, že od rojstva sem kruljevega in tako hromeга, da še ni bil nikoli stopil na noge. Tega je ozdravil v toliko začudjenje prebivalcem, da so vsi, od strahu in strmenja plahi, vpili: Neumrljivi bogovi so došli k nam v človeški podobi; in duhovnik Jovov je hotel z ljudstvom vred Pavlu in njegovemu tovarišu

Barnabi darovati ovenčanih juncev. Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos. Et vocabant Barnabam Jovem, Paulum vero Mercurium, quoniam ipse erat dux verbi. Sacerdos quoque Jovis, qui erat ante civitatem, tauros et coronas ante ianuas afferens, cum populis volebat sacrificare. (Dejanj. apost. 14, 10—12).

Na stari klasiški zemlji trojanski bilo je našemu misionarju naročeno in velevalo po skrivnostni prikazni macedonskega moža, ki je zaklical apostolu: „Pojdi v Macedonijo in pomagaj nam“, naj se poda čez Helespont v Evropo, da prižge še tudi Evropejcem svetlo luč svetega evangelja. In podal se je brez dolgega premišljevanja v Macedonijo ter je obiskal macedonska mesta Filipe, Solun, nam Slovincem drago mesto, od koder sta dva Solunčana, prava dva Pavla potovalca, pri-nesla Slovincem veselo oznanilo svetega evangelja. Zatem je obiskal Berejo in je od tod dalje potoval čez livade tesalske mimo Helikona, Olimpa in Ete skozi sotesko termopilsko in tebansko ob Pireju v rojstno mesto Temistokleja, v slavne Atene. S Pavlom je prekoračila Dardanele kultura Azije, po novem nauku preobličene, in se je naselila pri Jafetitih, ki prebivajo od tega časa v šotorih Semovih. (Gen. 9, 27). Močnejši je bil sv. Pavel v svoji živi veri in v svoji goreči ljubezni do Boga in do bližnjika, kakor so bile brezbrojne čete Kserksove in armade Darijeve, ki so prestopile Helespont, da prevladajo Evropo. Česar niso dosegle one, dosegla je jeklena volja Pavlova. Evropa se je vklonila dvoreznemu meču Pavlovih prepričevalnih, nepremagljivih besed. Evropa, novi del svetá, postala je po Pavlu poleg stare Azije druga domovina svetega evangelja. In tako ne pove neresnice za resnico, kdor izreče misel, da je premagal Pavel kakor barbare tako tudi modrujoči narod grški in vojevite Rimljane, ki so vsemu svetu postave dajali in zapovedovali; a tudi ta mogočni narod je slednjič ponosno glavo vklonil pred naukom Jezusovim, ki ga je oznanjeval sv. apostol Pavel.

§ 8. Sv. Pavel apostol za vse kraje.

Spremljajmo dalje izvoljenega apostola svetá na njegovih potovanjih v raznotere kraje. Pet let po prvem prehodu preko Dardanel srečamo ga zopet na misijonu v Trojadi, v mestu nekoliko ur oddaljenem od svetovno znane Troje, kako pridiguje pozno, prav pozno v noč edinovzveličavne nauke in resnice čudeči se množici (Dejanj. apost. 20, 6—11). V Atenah, metropoli helenske omike in modrosti, stoji Pavel sred areopaga ali Martovega griča, „ἄρειος πάγος“, kjer je zborovalo najstarejše in najslavnejše atensko sodišče, obstoječe iz najplemenitejših in najpravičnejših ter popolnoma neodvisnih množ, in prav zato po vsej Greciji čislano — na tem griču se vstavi Pavel, ta za Kristusom največi učenik in filozof, da oznanjuje zbranim Atencem nauk o nepoznanem Bogu, o edinosti človeškega rodú, o sodbi, o Kristusu, ki je od mrtvih vstal, ki zopet pride, sodit odrešeni svet. Predno pa je Pavel prišel ta javni govor, hotel je počakati dohod svojih dveh milih prijateljev Sile in Timoteja, katerima je bil naročil, naj se mahoma napotita proti Atenam, materi grških ved in umetnostij, v središče grškega bogočastja. Vendar ko je na svojem sprehodu po ulicah sprevidel, da je ta sedež človeške omike bolj kakor so vsa druga ostala mesta poln malikov, vznevil se je njegov duh, incitabatur spiritus eius in ipso (Dejanj. apost. 17, 16); in dalje se Pavel ni mogel vstavljati svoji gorečnosti, da priča o tistem, ki daje pravo modrost, ki vzročuje resnično srečo. In podal se je na areopag, prvo sodišče pagansko, katero lepó proslavlja Eshil v Evmenidah (v. 660 nsl), da govori narodu, najbolj hrepenečemu po resnici in po tem, kar je dobro in lepo, da prične, pravim, govor, v katerem sta dostojnost in priljudnost prečedno združeni z globokimi čustvi verskimi; govor, ki je polnoveljavni dokaz Pavlove apostolske modrosti, ki je glasna in jasna priča njegove preroke zgovornosti.

Pred tem areopagom je stal svojedobno tudi modri Sokrat,¹⁾ da se zagovarja zoper hudo obtožbo, češ, da mu ni mar za

¹⁾ Nekateri starinoslovci učé, češ, Sokrat je stal pred helijasti, ki niso sodili v areopagu. V odboru 500 mož je bilo 281 glasov proti Sokratu, 219 za Sokrata.

domače bogove, da nči eno samo više bitje. Stal je tukaj še tudi govorniški oder, s katerega je gromel Demosten zoper svoje in svoje domovine nevarne sovražnike.¹⁾ Na tem staročastitem kraju obstal je torej Pavel in je gledal na krasno, v marmoru se lesketajočo akropolo s sijajnim Partenonom, to najlepšo stavbo helenskega svetâ, na tempel Tezejev in druge zdaj že preminile lepотиje. S pogledom na brezbrojne slike in podobe praznih bogov, ki so zaljšale Atene in vso Atiko, začel je Pavel svoj nagovor kakor Demosten: „Možje Atenci! Po vsem vas vidim, da ste nekako preveč verni. Ko sem se namreč sprehajal in sem ogledoval svetišča vaša, našel sem altar, na katerem je napisano: Ne poznanimu Bogu. Kogar torej častite, dasiravno ga ne poznate, tega vam oznanjujem jaz. Bog, kateri je vstvaril svet in vse, kar je na njem, ta, ki je gospod nebâ in zemlje, ne prebiva v templjih, ki so narejeni z rokami. In ne streže se mu s človeškimi rokami, kakor da bi česa potreboval, saj on sam daje vsem življenje in dihanje in vse. In on je vstvaril iz enega ves rod človeški, da prebiva po vsem površju zemlje, in je odločil odmenjene čase in meje njegovega prebivanja. Da bi iskali Gospoda, ne bi li ga kako otipali in našli, dasiravno ni daleč od nobenega izmed nas. Zakaj v njem živimo in se gibljemo in bivamo, kakor so tudi nekateri izmed pesnikov vaših rekli: Zakaj tudi rodû njegovega smo. Ker smo torej božjega rodû, ne smemo misliti, da je božje bitje enako zlatu ali srebru ali kamenu, izrezanemu po umetnosti in izmišljenju človeškem. Bog torej, ne gledê na čase nevednosti, oznanjuje sedaj vsem ljudem povsodi, naj delajo pokoro. Zato ker je odločil dan, ko bode sodil ves svet po pravici po Možu, katerega je postavil, podavši vero vsem s tem, da ga je obudil od mrtvih.“ (Dejanj. apost. 17, 22—32).

Ta slovesni govor, v katerem je apostol narodov oznanjal temeljne dogme katoliške cerkve kakor, postavim, resnico o enem edinem Bogu, o vstvarjenju, o izvirnem grehu, odrešenju, vstajenju in sodbi — ta govor, mislim, je podoben potoku, v katerem odseva vsa zgodovina razodetja in prevelikih dobrot

¹⁾ Pri drugih poročevalcih bereš, da je imel Demosten svoje politiške govore v narodnem zboru (ἐκκλησία).

božjih od dobe paradiške pa tje noter do dneva poslednje sodbe. O tem govoru na areopagu bode človeški rod vedno govoril, kakor ne bode pozabil Aten in Rima. Bil je ta Pavlov govor blisk in grom v temni noči. Mnogo časa je trebalo, da so se oči Atencev privadile tej svetlobi. Pa napočil je vendarle dan, prav jasni dan. Zares! besede, na areopagu govorjene, so bile kakor bliski v krilu globocih tmin, daleč na okrog noč duhov in brezdna sre razsvetljuječi. Pavlov prihod v Atene in njegovo tamošnje vedenje ostane za vse čase občudovanja vredno. To dejanje in nehanje kaže moža v vsej njegovi gorečnosti, moči in splošnosti.

Kje, vprašam, bil bi najti v onem času mož, ki bi se drznil kot tujec v sredi najomikanejšega naroda javno nastopiti ter njegove preučene in prebrisane voditelje poučiti v vse-drugačnih resnicah, kakor so jih doslej verovali? Toda apostol paganov, dospevši v mesto grških muz, ni miroval niti trenutka, nemudoma si ogleda paganske altarje, na katerih je zapazil resnobnega pomisleka vreden napis: *Diis Asiae et Europae et Africae. Diis ignotis et peregrinis*. Kako primerno, kako pametno je zasukal Pavel in porabil po svojem ta napis, vzemši jednino za množino, ker mu ni bilo govoriti o nepoznanih bogovih, marveč le o enem edinem meščanom še neznanem Bogu, da dokaže Atencem, da je ta edini v napisu še med neznane bogove šteti Bog njegov že zdavna poznani Bog, vstvarnik nebes in zemlje. Pač vrlo dobro je duhoviti Hijeronim ocenil to Pavlovo postopanje, ko je svojemu prijatelju Pamahiju pisal: „Voditelj krščanske armade in nepremagljivi govornik Pavel se je tam, kjer je šlo za reč Gospodovo, poslužil prav slučajnega napisa z modrim zavinkom v dokaz svete vere. Zakaj naučil se je od pravega Davida, sovražniku meč iz roke izviti in oholemu Golijatu z njegovim orožjem odsekati glavo“.

Pač nenavaden in dotlej še nikoli slišan je bil nauk, katerega je krščanski modroslovec iz Tarza v Ciliciji učil filozofe atenske. Ko njim je med drugim napovedal vstajenje in sodbo svetá, morala je gotovo mogočen vpliv in vtis na poslušalce delati ta napoved občne, pravične sodbe božje ravno na najslavnejšem sodišču starega svetá: na areopagu. Pač se ve, da

niso Atenci takoj umeli novega nauka. Nekateri poslušalci so se pri besedah o vstajenju celó smejali, čemur se ni čuditi, ker njim je manjkalo vsakošnega pojma o tej prevažni resnici katoliške cerkve. Vendar pa je govornik za svoj nauk pridobil več oseb, kakor je to razvidno iz Lukeževega poročila: „Ko so pa slišali o vstajenju mrtvih, so se nekateri posmehovali, drugi pa so rekli: O tem te bomo slišali drugič . . . A nekateri možje so se mu pridružili in so verovali; med temi je bil Dijonizij areopagita in neka žena po imenu Damara in še drugi ž njima.“ (Dejanj. apost. 17, 32—34).

Ker imenuje sv. Lukež posebič Dijonizija in Damaro, ni dvomiti, da sta bili te dve osebi odlični. O tem Dijoniziju gre glas, da je bil areopagu predsednik in da je besede: umira ali Bog ali pa vsa narava trpi, zaklical, ko je na veliki petek ob uri Jezusove smrti mrknilo solnce in se je tresla zemlja. Veroval je pač prvo ter se je dal po Pavlu spreobrniti k veri na Kristusa, ki je takrat umiral. Pravijo dalje, da je ta Dijonizij postal pozneje škof atenski in da je spisal mnogo učenih del modroslovnih. V enej teh razprav imenuje Pavla: *communem nostrum solem, sapientiae abyssum*, skupno naše solnce, modrosti globočino.¹⁾ Vsekakor je izpreobrnitev teh dveh odličnih Atencev na areopagu o priliki Pavlovega govora prečuden dogodek in preredka prikazen. Čudno je takó to izpreobrnjenje, kakor je ta govor na areopagu čuden, o čegar vsakem stavku so učeni bogoslovci napisali učene razprave, ker so posamezne besede velevažne vsebine, so bogatega obsega.²⁾

Iz Aten jo mahne Pavel ravnim potom v Korint, v to ne manj čudno mesto Ahaje od onega Atike. Kdo bi pač uganil, kake misli so prihajale našemu potovalcu, ko je gledal ta v

¹⁾ De divinis nominibus. Pag. 7.

²⁾ Primeri med drugim: *Petite commentaire philosophique du discours de saint Paul a l'areopage.* (Revue catholique 6 livrai sou 15. juin. 1879). — Sebast. Brunner, *Paulus in Athen.* 2. Aufl. Regensburg, 1857. — Dr. Joh. Em. Veith, *Die Säulen der Kirche.* Wien, 1849. (*Paulus in Athen.* Pag. 136 seq.). — Dr. Sepp, *Geschichte der Apostel.* 2. Aufl. Schaffhausen, 1866. (Pag. 121—144. *Paulus in Athen.*). — Dr. Math. Eberhard, *Vorträge über den Aufenthalt des Apostels Paulus zu Athen.* (Kanzel-Vorträge. Trier, 1877. I. Bnd. Pag. 135—202).

gnusobne hudobije zakopani kraj? V Korintu se je gojila bogatija, nevkrotna oholost in ošabnost. Korinčani so se radi imenovali otroke Jova; samopašnost, mehkužnost in pohotnost, poleg teh pa tudi umetnost, učenost in zgovornost — Ciceron ne zove brez razloga Korint luč Grecije — vse to in še mnogo več si našel v tem mestu. Vsled blagostanja in dobrega življenja je nastala prislovica: *non cuivis contingit homini adire Corinthum*, ne pripeti se vsakemu, da bi došel v Korint, to je, da živi v obilnosti, sreči in v razkošju. In v to bogato, ob dveh morjih ležeče mesto, kamor so dohajale ladije Britanije in Hispanije, Egipta in Azije, v to Sodomo in Gomoro grško med lahkoživi in mehkužni narod je stopil Pavel s svojimi treznimi resnicami in z vzvišenimi nauki.

Pri dohodu si je poiskal službe pri Akvili tkavcu, kjer si je kot rokodelski pomagač služil vsakdanji kruh. Korinčani niso bili pregostoljubni nasproti oznanjevalcu sv. evangelja. Pustili so Pavla stradati, moža dobrotnika, ki se je vendar tako dolgo pri njih mudil in s pridigovanjem trudil, kakor skoro nikoli nikjer, če izvzameš mesto Efez. Zato je smel po vsej pravici tožiti: „Do te ure stradamo in žejamo in smo nagi . . . in nimamo stalnega prebivališča. In mi delamo in se trudimo z lastnimi rokami.“ (I. Kor. 4, 11; II. Kor. 11, 27). Pri vsem tem siromaštvu pa je vendar med judi in pagani pridigoval tako uspešno, da ga je predsednik židovske sinagoge Sosten in so ga drugi judje v Korintu z vso silo gnali pred sodni stol rimskega prokonzula Galijona, brata filozofu Seneki, in so ga tam hrupno in burno tožili. Ali ta krivična zatožba je za Pavla vnete pagane razsrdila tako, da so po končani seji, v kateri je Galijon jude z nepošteno tožbo odpravil, da so, pravim, še v sodnijski dvorani napadli Sostena in njegove pristaše, pa jih pretepli; a ne da bi se bil Galijon, nevoljen nad predrznimi tožniki, vstavljal temu početju, češ, našli so, česar so iskali. (Dejanj. apost. 18, 1—17).

Kakor v glavnem mestu Ahaje v Korintu, istotako in še mnogobolj se je Pavel trudil in delal v glavnem mestu male Azije v Efezu, kamor je sleharnega dne mnogobrojna množica tujcev prihajala zarad znamenitega svetišča, ki je bilo boginji

Dijani posvečeno, in zavoljo cvetoče kupčije. Tukaj na obrežju potoka Kajstra je pridigoval Cilicijanee božjo besedo čez dve leti ukaželjnemu ljudstvu, ki je od vseh koncev prokonzularske Azije hrulo v zalo mesto efežko. In iz Efeza je zasvetila luč sv. evangelja čez vsa ona davna središča grške omike in olike, čez vse one krasne otoke, mesta in prokrajine stare Jonije, kjer je pesnik Homer svoj junaški spev sestavil, kjer je Anakreon peval, Mimmerem svoje elegije izumil, in kjer so Tales, Anaksimander in Anaksimen svoj čas premišljevali uganjke tega življenja. In daleč preko mej stare Jonije do najdalnjih delov maloazijskega polotoka se je razširila luč večnih resnic božjih.

Ko je pa Pavel obiskal vsa večja mesta rimskega orijenta, potem je obrnil svojo bistro sokolsko oko na zapad, kamor se je sčasoma preselila vsa omika, a tudi vsa nevera in nenravnost. V rimsko mesto, katero zove Ciceron „emporium gentium populorumque“ ali „lucem orbis terrarum et arcem omnium gentium“ ¹⁾, v večno mesto Rim, pravim, silil ga je duh in gonilo ga je sree, da tudi v metropoli vsega nevernega svetá oznanjuje nauk Jezusov ne samó z besedo, marveč tudi po železnih sponah, katere je kot jetnik za Kristusa, vinctus Christi, nosil in vrhu tega še po svojem mučeništvu. Noge in roke so mu nasprotniki sicer vklenili, ali jezika mu niso zmogli zavezati, besed mu niso premogli odvzeti; in tako je govoril in pričal o Jezusu vselej in vsepovsodi. In prav zato je smel in mogel pisati: verbum Dei non est alligatum — beseda božja ni vklenjena (II. Tim. 2, 9).

Pa kakor v Rimu in v Korintu, v Atenah in v Efezu, v Jeruzalemu in v Antijohiji, v Damasku in v Tiru in Sidonu, tako nahajamo divnega Pavla tudi na ulicah Mileta, Soluna, Filipov, kjer izpreobrne Lidijo, imenovano prvo kristjanko v Evropi, na ulicah Cezareje, Ptolomajide, Tarza, svojega rojstnega mesta, in Nikopola, pa tudi na otokih, iz sredozemskega morja se vzdigajočih. Na Cipru, Rodu in na Kosu, rojstnem kraju najslavnejšega zdravnika starega svetá Hipokrata, na Kreti in na

¹⁾ In Catil. IV. c. 6. § 11.

Malti in Siciliji, povsodi pridiguje Kristusa, vsepovsodi je delaven za razširjanje božjega evangelja, za izpreobračanje nevernikov. Res! poprej bi delaželjnemu Pavlu bilo zmanjkalo zemlje kakor pa oznanjevanja gorečnosti. In ko je apostol ob koncu tretjega svojega misijonskega potovanja od Jeruzalema v okrogu do Ilirije srečno dovršil veselo oznanilo in ker v bližini ni našel več kraja, kjer bi bil potreben, takrat ga je sililo in napotilo, sv. evangelj do najzapadnejših mej rimskega cesarstva tje do stebrov Herkulovih v Hispanijo zanesti, kar je nedvomno storil po svoji rešitvi iz prvega rimskega zavora. Učenjaki ne dvomijo več danes, temveč že zdavna resnijo, da je sv. Pavel na svojih apostolskih poslanjih prispel gotovo v Hispanijo, morebiti še celó v Galijo in v Britanijo. Saj vendar sam piše v listu do Rimljanov (15, 24), da hoče Rim le nekako mimogredé na potu v Hispanijo obiskati. Da je ta svoj veliki načrt izvršil, potrjuje pred vsem rimski papež sv. Klement v prvem listu do Korinčanov v petem poglavju, kjer omenja, da je Pavel prišel do mej zapadne Evrope, ἐπὶ τὸ τέρμα τῆς δόσεως.¹⁾ In vsemu učenemu svetu dobro znani fragment Muratorijev določno govori o nekem potu Pavlovem iz Rima v Hispanijo — profectio Pauli ab urbe ad Hispaniam proficiscentis. Tema dokazoma še dodaj ustmeno sporočilo v Hispaniji, in vzdignila bode tehtnica, v zmago in na korist spomenjenemu mnenju.²⁾

Če naposled še enkrat v duhu pregledamo vse, kar je bilo v tem oddelku povedano, moramo reči, da je sv. Pavel kakor deroč potok, ki oplodi livade, poplavi dežele, podere, kar se maja in stoterim in tisočerm donaša hrano, da je Pavel, pravim, nalik deročemu potoku prepotoval kraje, povsodi razširja kraljestvo Kristusovo. In od koder se je ločil, tam je zapustil blagoslov in

¹⁾ Dr. Andreas Brüll, Der erste Brief des Clemens von Rom an die Korinther und seine geschichtliche Auffassung. Freiburg in Br., 1883. — Dr. Karl Werner, Ueber die Reise Pauli nach Spanien und dessen zweite römische Gefangenschaft. (Oesterr. Vierteljahresschrift für kath. Theologie. Wien, 1863. Pag. 321 seq. et 1884. Pag. 1. seq.). — Tudi najnovejši avktor, ki je opisal novi testament, Cornely S. J. uči, da je Pavel obiskal Hispanijo. (Historia et critica Introductio in U. T. libros sacros. Volum. III.).

²⁾ Primeri: Carl Meister, Kritische Ermittlung der Abfassungszeit der Briefe des hl. Paulus. Regensburg, 1875. (Pag. 48—71).

sree svoje, in je skušal po prijateljih, znancih ali pa po listih in večkratnem obiskovanju si ohraniti nagnjenost svojih občin. Razmerje Pavlovo do njegovih občin se kaj lepo pokazuje in prijetno odseva v nastopnih odstavkih: „Ne pišem tega, da bi vas sramotil, temveč, da vas kakor svoje ljubljene otroke svarim. Zakaj če imate deset tisoč učencikov v Kristusu, ali nimate mnogo očetov, ker v Kristusu Jezusu po evangelju sem vas jaz rodil. Prosim torej, bodite moji posnemovalci, kakor sem jaz Kristusov.“ (I. Kor. 4, 14—16). „Naša usta so odprta k vam, Korinčani! Naše sree je razširjeno. Vam ni tesno v nas, ali vam je tesno v vaših sreih. Pa da nam tisto povrnete, kakor otrokom govorim, razširite se tudi vi.“ (II. Kor. 6, 11—13). „Bojim se za vas Galačani, da ne bi se bil nekako zastonj trudil med vami. Bodite kakor sem jaz, ker sem tudi jaz kakor vi, bratje! prosim vas, nobene krivice mi niste storili.“ (Gal. 4, 11. 12). Kakor v teh srčno ljubezen dihaajočih besedah, tako se v mnogih drugih stoterih malih potezah, kakor na primér v pozdravih na začetku in ob koncu listov, sploh v naglaševanju osebnih razmer — tako se, pravim, razodeva tesna zveza med Pavlom pastirjem in njegovo duhovno čredo.

§ 9. Sv. Pavel in pagan Seneka.

Proslavljeni naš apostol kaže nadalje vseobsežnost svojega duha tudi v tem, da je kakor v vseh deželah in mestih tako tudi med vsakovrstnimi ljudmi sejal seme nebeških nauk. Resnico mu je prerokoval Ananija, rekoč: „Eris testis illius (Christi) ad omnes homines — bodeš mu priča pri vseh ljudeh.“ (Dejanj. apost. 22, 15). V Jeruzalemu in Damasku je imel opraviti s sovražnimi židovi, v Atenah s filozofi Epikurja in Stoje. Boril se je s pagani, kakor piše Lukež: „In govoril

je z neverniki in se prepíral z Grki; a oni so gledali, da bi ga umorili.“ (Dejanj. apost. 9, 29). In v strmih hribovih Galacije je pridigoval surovim Galačanom, potomcem iz Evrope došlih keltskih rodov Trokmov, Tolistobojev in Tektozagov, kateri so še za dobe apostola Pavla govorili tisti keltski jezik, ki se je razlegal okoli mesta trijerskega. To okolnost potrjuje učena glava sv. Hijeronim, ki se je sam mnogo časa mudil v Trijeru in je torej poznal jezik, ki se je govoril ondukaj; na svojih potih po vzhodnih deželah je pa imel ugodno priložnost, spoznavati jezik galatski ter ga s trijerskim narečjem prispodabljati. Verovati mu je potemtakem, kar piše v komentarju Pavlovega lista do Galačanov: „Unum est, quod inferimus et promissum in exordiis reddimus, Galatas exempto sermone graeco, quo omnis oriens loquitur, propriam linguam eandem paene habere quam Treviros, nec referre, si aliqua inde corruperint.“¹⁾

Še več, tudi daleč tam na odprtem morju in v hrupapolnih pristaniščih stoji Pavel pri mornarjih in izvedenih trgovcih, trudeč se, da pridobi vse za sveto vero. Povsodi po mestih izpreobrača bogatine in siromake, mlade in stare, gospodarje in služabnike, na stotine in stotisoče. On izpreobrača sužnje in jetnike, izpreobrača kupovalce in prodajalce, kakor je med ostalimi izpreobrnil v Filipih Lidijo, eno najplemenitejših žen, katero imenujejo v knjigah novega zakona. „In v sobotni dan“, piše Lukež tako lepo, „smo šli iz mesta k vodi, kjer je bil navadni kraj molitve, in ko smo sedli, smo govorili ženam, katere so se bile zbrale. In neka žena po imenu Lidija, ki je prodajala škrlat, iz mesta tijatirskega, bogaboječa, je poslušala. In odprl jej je Bog srce, da je pazila na to, kar je Pavel govoril. Ko je pa bila krščena, prosila je, rekoč: Če mislite, da sem Gospodu verna, vnidite v hišo mojo in ostanite. In primorala nas je.“ (Dejanj. apost. 16, 13—15). In koga ne presune globoko v duši izpreobrnenje jetničarja v tistem macedonskem mestu. Ko je bil sv. Pavel iz neke deklice izgnal nečistega duha vede-

¹⁾ Comment. in epistolam ad Galatas in prooemio. Primeri še: Dr. Carl Wieseler, die deutsche Nationalität der kleinasiatischen Galater. Gütersloh, 1877.

ževanja, zgrabili so njega in njegovega tovariša Silo, pretepli ju in vrgli v ječo ter naročili varihu ječe, naj ju skrbno straži. „Ali o polnoči sta Pavel in Sila molila in hvalila Boga. In jetniki so ju poslušali. Kar naenkrat nastane tolik potres, da se je temelj ječe zmajal. In pri tej priči so se odprla vsa vrata in je vsem odpadlo železje. Ko se je pa varih ječe prebudil in videl vrata ječe odprta, izdrl je meč in se je namerjal umoriti, misleč, da so jetniki pobegnili. Pavel pa zakliče z močnim glasom, rekoč: Ne stori si nič žalega, vsaj smo vsi tu! On pa dobivši luč, leti noter in pade trepetaje Pavlu in Sili pred noge. In ko ju je vun pripeljal, reče: Gospoda! kaj mi je treba storiti, da se vzveličam? Ona pa rečeta: veruj v Gospoda Jezusa Kristusa in vzveličal se bodeš ti in tvoja hiša. In govorila sta mu besedo Gospodovo in vsem, ki so bili v njegovi hiši. In vzel ju je še tisto uro po noči in izmil jima je rane in dal se je krstiti on in vsi njegovi precej. In odpeljavši ju v hišo svojo, postavil je mizo in veselil se je, da je z vso hišo veroval v Boga. Ko se je pa zdanilo, pošljejo poglavarji biriče, rekoč: Izpusti te ljudi. In varih ječe sporoči te besede Pavlu: Poslali so poglavarji, da se imata izpustiti; izidita tedaj in pojdita v miru... In ko sta bila izšla iz ječe, prišla sta k Lidiji. In ko sta videla brate in jih potožila, sta odšla.“ (Dejanj, apost. 16, 25—36. 40).

Komu se ne priljubi Pavel v svoji vnemi za izpreobrnjenje nevernikov? V Atenah izpreobrne modrijana in prisednika areopagu slavnega Dijonizija, poznejšega škofa atenskega; v Korintu predsednika sinagogi vrlega Krispa, v Solunu veljavnega Jazona, na otoku Cipru rimskega prokonzula Sergija Pavla, ki si je najbrž od našega apostola izposodil drugo ime svoje, ker je pač sv. apostol bil že poprej hebrejsko ime Savel spremenil v novo ime Pavel, to pa zaradi Grkov. V Rimu dospe Pavlov nauk celó v palače cesarske na dvor po neslavnih delih slavnega cesarja Nerona. In kdo bi smel naravnost zanikati, da je Pavel, če ne neposredno vsaj posredno, blaženo vplival na učitelja cesarja Nerona, na resnobelega filozofa Seneko? Kar zadeva to prijetno vprašanje, nečem trditi svoje, povedati hočem samó, kar sem pri različnih pisateljih slučajno bral. Toda za svojo osebo

sem prepričan, da je Pavel nedvomno občeval s filozofi, kjerkoli in kaderkoli jih je našel.

Kar zadeva apostolovo spoznanje s Seneko, moramo nastopne dogodjaje prevdariti. Meseca januvarija leta 60 po Kristusovem rojstvu dospel je Pavel prvikrat v Rim po apijski cesti, via Appia. Verniki, učenci Petrovi, so mu do apijskih vrat pritekli nasproti v bratski pozdrav. Dobri dve leti je neumorno sejal seme božjih resnic s tolikim vspehom, da je smel poročati Filipljanom: „Vedite pa, da to, kar se godi nam, služi v razširjanje evangelja, da so moje vezi v Kristusu že znane vsemu dvoru in vsem drugim.“ (Filiplj. 1, 12. 13). In ta svoj najnežnejše ljubezni polni listič končuje, rekoč: „Pozdravljajo vas bratje, ki so pri meni. Pozdravljajo vas vsi verniki, posebno pa tisti, ki so cesarjeve hiše.“ (Filiplj. 4, 22). Te vrste spričujejo neoporečno, da je bil Pavel dobro znan na dvoru Neronovem. Kot jetnik je bil izročen poveljniku cesarske straže, Afraniju Burrhu, ki je bil približno leta 62 s pota spravljen.

Dvomiti ni lahko, da se je poveljnik seznanil z novim naukom svojega jetnika, duhovitega Pavla. Afranij Burrhus pa je bil prijatelj Seneki, odgojitelju Neronovemu, kateremu je morebiti vendar le kedaj pripovedal o čudnem možu iz dežele palestinske. Ako pa to ne, izvedel je Seneka vsekako za Pavla pri sodnijski preiskavi in konečni obravnavi. Zakaj Burrhus in Seneka sta bila prisednika sodišču, ki je štel dva konzula in več senatorjev. Seneka pa je bil konzul ob času, ko se je moral apostol zagovarjati pred Neronom, da je „lev“ vtilnil. Dostavi naj se temu, da je bil v Korintu prokonzul Senekin brat, Mark Anej Galijon, pred katerim se je Pavel zagovarjal tako moško, da ga je mili sodnik Galijon nekrivega spoznal, osvobodil in prijazno odpustil. Čuditi bi se pač ne bilo, ko bi bil brat, povrnivši se v Rim iz Korinta, kjer mu podnebje ni ugajalo, opozoril brata na tako izrednega moža, kakoršen je bil Pavel, o katerem je slul glas po vsem ogromnem grško-rimskem svetu.¹⁾

¹⁾ Seneka je iskreno ljubil svojega brata Galijona, kateremu je posvetil svoje delo „De ira“ s pristavkom Dulci, Sladkemu ali Milemu. In na drugem mestu piše kaj pohvalno o njem: „Solebam tibi dicere, Gallionem fratrem meum, quem nemo non parum amat, etiam qui amare plus non

Nadalje je vredno vsega pozora, da se spisi rimskega filozofa gledé na nauke o Bogu in o razmerju med Bogom in človekom bistveno ločijo od drugih modroslovcev, tako da je že učeni pisatelj cerkveni, Tertulijan († 240), mogel pripomniti: „Seneka piše sem pa tam kakor kristjan.“ In kakor ta bistroumni Kartazan, jednako se je čudil tudi Laktancij, učitelj Krispa sinu Konstantina Velikega, krščanski Ciceron imenovan († 330), čisti morali modrega Seneke. „Seneca, pravi nekje, de Deo multa nostris similia locutus est.“ In sv. Hijeronim navaja Seneko celó v svojem veleznanem zapisniku cerkvenih književnikov. Vsled tega ni težko umeti, pokaj so v četrtem stoletju splošno učili, da je Pavel izpreobrnil Seneko, predno je bil ta učitelj od lastnega učenca Nerona leta 65, kakor tudi njegov brat Galijon, silovito umorjen. Sličnega mnenja so bili že tudi poznejši pisatelji.

Učeni Francoz M. Amedée Fleury je v dveh zvezkih, ki so polni natančnih preiskav, pojasnil znanstveno to zanimljivo zgodovinsko vprašanje o pogovorih med Pavlom in Seneko in in med Seneko in Pavlom.¹⁾ Z istim predmetom se je pečal pisatelj Amedée Gabourd v svojem delu o sv. Petru, prvaku apostolov.²⁾ V sedemnajstem poglavju dokazuje ta hagijograf, kako da sta se mogla spoznati Pavel in Seneka. Gabourd preiskuje pred vsem, kakošen vpliv je imel novi nauk na rimske državljane, na ideje modroslovcev ob času Nerona vladarja. V Rimu je slula šola, ki si je izposodila nekatere resnice od krščanstva, ker enakih moralnih načel ne pozna ves ostali

potest, alia vitia non nosse, hoc (sc. aemulationem) etiam odisse. Hoc quoque loco blanditiis tuis restitit, ut exclamares, invenisse te inexpugnabilem virum adversus insidias, quas nemo non in sinum recipit. . . . Nemo enim mortalium uni tam dulcis est, quam hic omnibus.“ (Quaest. natur. IV. praef. 9). Tudi Tacit, in vzor pravičnega in nepodkupljivega zgodovinarja, govori pohvalno o Galijonu, in tako se vjema Lukeževo poročilo z zgodovinsko resnico.

Primeri S. Gelpke, De familiaritate, quae Paulum et Senecam intervenisse traditur, verisimillima. Lips., 1813.

¹⁾ St. Paul et Sénèque. Paris, 1853.

²⁾ Histoire saint Pierre, prince des apotres. Paris, Putois — Crett editeur. C. XVII, Pag. 399 seq.

svet paganski. Novi stojcizem n. pr. je priznaval nesebičnost prizadevanja po čednosti, zatajevanje samega sebe, in je učil darovanje v duhu. In tej šoli je pripadal tudi pisatelj in filozof Seneka. V svojih spisih navaja ideje in misli, kakoršne so bile pred Kristusom neznane paganom in so se njim sedaj dozdevale popolnoma nove, kristjanom pa so bile dobro znane, so bile že navadne, vsakdanje. Od kod jih je zajel Seneka? Od kod je vzel nevernik Seneka to le modrovanje: „Ljubite Boga. Bog hoče ljubljen biti. Brez Boga ni nikdo dober; nobena duša ni pravična brez njega. Od Boga prihajajo tudi sklepi. Kadar postane duša vzvišena, trezna, krepostna, stanovitna, vedra, darovala jej je vse to nebeška moč. Takih čednostij ni brez pomoči božje.“ (Epist. XL). Krščanski pečat nosi pač tudi zlati stavek, ki stoji v Senekinem spisu de beneficiis (lib. IV. c. 26): „Si deos imitaris, da et ingratias beneficia. Nam et sceleratis sol oritur et piratis patent maria.“

Res! takih in enakih krščanskih idej in resnic ni našel Seneka na dvoru Mesaline in Nerona, jih niti ni mogel najti; a tudi ne v knjigah preminilih umoslovcev. Od kod so tedaj? Od apostolov, odgovarja Gabourd. Prvak apostolov sv. Peter je namreč došel še pred Pavlom v Rim in je oznanjeval sv. evangelj. Za njim je prišel apostol Pavel, ki je jednako službo opravljal. In Seneka, želeč, poznati vse sisteme verske in vse koristne resnice in nauke o duši, Seneka, ki je potrkal na duri vseh učiteljev in ki je ob koncu svojega življenja obiskaval kakor navaden učenec šolo stojika Metronakta — ta Seneka, ponavljam, naj bi bil preziral Pavla, tega najslavnejšega filozofa iz visoke šole Kristusove, katerega prihod, vedenje in govori so v Rimu povzročili živahno zanimanje med prebivalci, med sodniki, med dvorniki Neronovimi? In Pavel naj bi bil Seneko odstranjal, on, ki je bil preverjen, da je dolжник Grkom in barbarom, nevednim in modrim? (Rimlj. 1, 14). Naobratno bi rekel, ako Seneka sam ni prišel, poiskal ga je Pavel; in ako Pavel ni prišel, poiskal ga je Seneka. Učeni grof Jožef de Maistre je v svojem prelepem delu „Večerne misli v Petrovemgradu“ dokazal jasno, da je bilo krščanstvo že znano v Rimu takrat, ko je došel Pavel tje. In za tem dokazom nada-

ljuje: „Pensez vous, qu' une telle predication ait pu echapper a Seneque, qui avait alors soixante ans? Et lorsque depuis, traduit au moins une fois devant les tribunaux par la doctrine, qu' il enseignait, Paul se defendit publiquement, pensez vous, que ses événements n'aient pas rendu sa predication et plus célèbre et plus puissant? Tous sensés, qui ont quelque connaissance del' antiquité, savent que le christianisme dans son berceau etai pour les Chretiens une institution, et pour les autres un sistème, une secte philosophique ou theologique. Tou le monde sait, combien l'on etait alors avide d' opinions nouvelles. Il n'est pas même permis d' imaginur que Seneque n'ait pas eu connaissance de l'enseignement de saint Paul. — Mislite li, da je moglo tako pridigovanje oditi Seneki, ki je imel takrat šestdeset let? In potem ko se je Pavel, saj edenkrat peljan pred sodnijo zaradi nauka, ki ga je učil, zagovarjal javno, mislite li, da njegovi uspehi niso delali njegovega pridigovanja še tembolj slavnega in vplivnega? Vsi razumni, ki saj nekoliko poznajo stari svet, vedo, da je krščanstvo v zibelji svoji bilo kristjanom ustanovitev (božja), drugim pa le sistem, le modroslovna ali bogoslovna ločina. Ves svet zna, kako so tedanji ljudje bili željni novih naukov. Zato se ne dâ misliti, da Seneka ni znal o nauku sv. Pavla.“¹⁾

Trditi tedaj ni lahko, da bi bila ta dva moža, slavna v svojih delokrogih, ki sta se pa vendar nekako prav naravno čutila drug k drugemu klicana, da bi bila, pravim, ta dva vendar oba osamljena in bi se ne bila poznala. Sledovi kristjanskih pojmov se preočito nahajajo v listih slovečega filozofa iz Kordube, v spisih tega prvega moralista med latinci pagani. Seneka ne pozna samo svetega pisma, saj imenuje večkrat biblijo, tudi sledove krščanskih mislij najdeš v njegovih mislih. In prav zato je smel učen Tertulijan reči: Seneka je večkrat naš — Seneca saepe noster. Toda zakaj se ne imenuje odločno kristjana? Zato ne, ker se je bal, da bi bil s kristjani vred onečasčen. Poprijel se ni krščanskega bogočastja, ker se je bal za svoj nauk, za svojo hvalisano filozofijo. V duševnih proizvodih

¹⁾ Soirées de Saint-Petersbourg. Tom. II. entretien IX.

tega čislanege državnika rimskega so raztresene misli, ki so sorodne onim, katere je Pavel pred atenskim areopagom razkril. Seneka se ne more zvati bistrega izumitelja teh nauk, ker ni mogel s svojim duhom najti, česar niso mogli stekniti še modrejši možje, bodi predniki bodi vrstniki njegovi. Da ima Seneka v svojih spisih stavke, ki se vjemajo s stavki v listih Pavlovih, opozarja med novejšimi literati Champagny, ki je v svojem delu o cesarjih približno štirideset slično se glasečih stavkov Pavlovih in Senekinih objavil.¹⁾

Občenje in ožjo dotiko apostola Pavla s filozofom Seneko naglašja med ostalimi imenito opat Peter Klunijanec, s priimkom Častitljivi, ko piše: „Ni li Pavlu samemu rekel filozof Seneka, da on, to je Seneka, močno veruje, da bi nobena starost ne zadoščala, da se doseže globokost njegovih — Pavlovih — vednostij? A ni li tudi ona divja zver, Neron, ko je isto od filozofa slišal pripovedati, vskliknil, čudeč se, od kod je mogla človeku neučenemu (Pavlu) prihajati tolika vednost?“²⁾ Vstal je tudi v naših dneh učenjak, ki se je krepko potegnil za krščansko sorodnost med Pavlom in Seneko, in ta je Janez Kreyher, ki je o tej zadevi spisal širjo razpravo.³⁾ Ne manjka sicer kritikov cenivcev, ki ugovarjajo vednostnim podatkom tega zagovornika sorodnosti Senekine s krščanstvom, toda lično se sklepajočih dokazov njegovih še doslej niso ovrgli, niso mogli spodbiti.⁴⁾

Pavel in Seneka se pa nista le površno poznala in slučajno shajala, ta dva velemoža sta si celo dopisovala, tako je sodil

¹⁾ Les Césars. Tom. II. ad finem. — Prisposodi še: Siedler, Die religiös-sittliche Weltanschauung des Seneca. Frankfurt, 1863. — Doergens, Senecae disciplina moralis. Lipsiae, 1857.

²⁾ Bellarmini, De scriptoribus eccl. opp. edit. Venet. 1728. Tom. VII. Pag. 17.

³⁾ Lucius Annaeus Seneca und seine Beziehungen zum Urchristenthum. Berlin, 1887. 8°. VIII + 198.

⁴⁾ Primeri še: C. Aubertin, Etudes crit. sur le rapports supposés entre Senèque et St. Paul. Paris, 1857. — L'abbé Maistre, Histoire complete de Saint Paul. Paris, 1870. (Pag. 363—366. Relations de s. Paul avec Senèque).

že v starem času marsikateri cerkveni pisatelj. Tertulijan in Laktancij še ne omenjata ožjega občevanja Seneka s Pavlom, ali sv. Avguštin že govori določno v svojem listu do Macedonija o dopisovanju med Seneko in Pavlom. (Epist. 153, 14). In glasoviti Stridovčan, sv. Hijeronim, je v svojem zapisniku kristjanskih slovstvenikov odločil Seneki posebno poglavje, v katerem govori o medsebojnem dopisovanju naših dveh slavljencev, rekoč: „Lucius Annaeus Seneca Cordubensis, Sotionis stoici discipulus et patruus Lucani poëtae, continentissimae vitae fuit, quem non ponerem in catalogo sanctorum, nisi me epistulae illae provocarent, quae leguntur a plurimis Pauli ad Senecam et Senecae ad Paulum, in quibus, cum esset Neronis magister et illius temporis potentissimus, optare se dicit, eius esse loci apud suos, cuius sit Paulus apud christianos. Hic ante biennium, quam Petrus et Paulus martyrio coronaretur, a Nerone interfectus est.“ (Catal. de viris illust. c. 12). Ohranilo se je še štirinajst pisem, katerih osem bi bil Seneka poslal Pavlu in Pavel Seneki šest. Zgodovinarji skoro soglasno resnijo, da so pričujoči listi apokrifni in to pred vsem drugim zaradi vsebine in oblike, neprimerne takima možema, in da so poskus sedmega veka, da nadomestijo prava pisma, ki so se po nesreči izgubila. In tako kaže siva starost, katere tem listom nikdo ne odreka, resnico, da so bili cerkveni pisatelji že davno prepričani o medsebojnem poznanju krščanskega in paganskega modrijana.¹⁾

¹⁾ Kogar zanima vsebina omenjenih listov, naj bere: Der Briefwechsel Pauli und Seneka. Von Dr. Franz Xav. Kraus. (Theolog. Quartalschrift. Tübingen, 1867. Heft IV. Pag. 603—624).

§ 10. Sv. Pavel apostol za vse stanove.

Po teh, kakor upam, koristnih ovinkih treba, da se zopet vrnem k vsesplošni delavnosti apostola Pavla za vse ljudi, za vse stanove. Kot jetnik v okovih in sponah oznanjuje božjo resnico v Jeruzalemu pred višim duhovnikom v zboru sanhedrinu. Način, kako se je Pavel obnašal pred to skupščino, je svedok njegove mirne premišljenosti in krščanske modrosti. S prostim pa z bistrim pogledom, v katerem je odsevala njegova dobra, mirna, čista vest, s tem presunljivim pogledom na zbornike, pravim, je pričel svoj prepričevalni zagovor. „In Pavel, pogledavši na zbor, reče: Možje bratje! jaz sem z vso dobro vestjo živel pred Bogom do današnjega dne.“ In pri teh besedah udari na povelje velikega duhovnika Ananije eden okolo stoječih sv. apostola, ki je sedaj zažugal Ananiji, rekoč; „Udaril te bode Bog, stena pobeljena! in ti sediš, da bi me sodil po postavi, in zoper postavo me veliš biti?“ Kmalu zatem jo Pavel nenadoma spretno zavije. In ta zavinek je dosegel čudovit vspeh. Nastali sta brzo dve stranki, ki sta zašli v medsebojni prepir in medtem je Pavel všel njihovim pestem. „Vedoč pa Pavel, da je eden del saducejev in drugi farizejev, zavpije v zboru: možje bratje! jaz sem farizej, sin farizejev, zavoljo upanja in vstajenja mrtvih sem na sodbi. Ko je pa to rekel, nastane razpor med farizeji in saduceji in množica se razdeli. Zakaj saduceji pravijo, da ni vstajenja in tudi angelja in duha ne; a farizeji trdijo oboje. In nastal je velik krik. In vstali so pismarji od strani farizejske in so se upirali, govoreč: Nič hudega ne nahajamo na tem človeku; če mu je pa duh govoril ali angelj, ne nasprotujmo Bogu. Ko je pa nastal razpor, bal se je tisočnik, da ne bi Pavla raztrgali, zato ukaže, da snidejo vojaki in ga potegnejo izmed njih in odpeljejo v grad.“ (Dejanj. apost. 23, 1—10).

Na to ga pošlje tribun ali tisočnik Klavdij Lizija v spremstvu dveh sto vajakov, sedemdeset konjikov in dveh sto strelcev (Dejanj. apost. 23, 23) v Cezarejo Filipovo, da se tu pred rimskim prokonzulom zagovarja. In ta Pavlova apologija

v Cezareji pred lahkobnim sicer ali lakomnim prokonzulom Poreijem Festom ni manj čudovita in spomina vredna. Kako izvrstno je umel apostol porabiti vsako priliko! Vsako njegovo dejanje kaže moža premodrega in prebrisanega. Govoril je sv. mož pred Feliksom, ki ga je prišel poslušat s svojo ženo Druzilo prešestnico, toli resno o pravici, čistosti in prihodni sodbi, da je prokonzul trepetal in da mu je naposled preplašen dejal: o tem te hočem vdrugo zaslišati. (Dejanj. apost. 24, 24. 25). Ne dolgo za tem dogodkom se je naš Pavel zagovarjal pred Feliksovim naslednikom, Poreijem Festom, pred kraljem Agripo in njegovo sestro Bereniko in mnogobrojnimi občinštvom. Govoril je zatoženec tako ognjevito in krepko, da mu je Fest v besedo posegel in vmes zaklical: Pavel! tebi se meša. Velika učenost tvoja ti jemlje um. Na to odvrne Pavel: jaz nisem blazen o vrli Fest! marveč jaz govorim besede resnice in treznosti. In ko je to izrekel, nagovoril je nepričakovano, kakor bi blisknilo, pred vsem zborom kralja Agripo s povzdignjenim glasom, veleč: „Veruješ kralj Agripa prerokom? Jaz vem, da veruješ!“ S tem pomenljivim, odločnim in nepričakovanim vprašanjem je predramil zaspanega kralja, da je strmé odgovoril: „Malo manjka in pregovoril bi me, da postanem kristjan.“ In kako resno in slovesno mu odvrne vrli apostol: „Da! pač bi prosil Boga, naj bi manjkalo malo ali mnogo, da ne bi le samo ti, temveč tudi vsi, ki me danes poslušajo, postali takošni, kakoršen sem jaz, izvzemši te-le verige.“ (Dejanj. apost. 26, 27—29).

O kaka gorečnost in kaka apostolska odkritosrčnost govori iz teh pristernih besed, in kako sila primeren, prikupljiv in pridobljiv je pristavek: *παρεχτός των δεσμών τούτων*, z izjemkom teh-le okovov. Kazaje na železne spone, v katere je bil nedolžni mož vkovan in ki so mu visele z vtrujenih oteklih rok, hotel je reči: Medtem ko želim in prav srčno želim, da postanete vsi to, kar sem jaz, to je kristjani, ne želim vam, da bi bili kakor jaz v tamnico vrženi in v železje vklenjeni: vse to hočem za sebe pridržati, vam pa ne želim ničesar hudega, temveč le vse dobro in vse prijetno. V obče združuje sv. Pavel z globoko apostolsko resnobřo neko čarobno vljudnost, omikanost in gibčnost, ki znova pričajo o velikem duhu apostola narodov, ki

je znal biti vsem vse, da bi vse pridobil za vse, kar je Kristus Jezus. Pa poslušajmo, kako govori o tem sv. Pavel sam: „Ko sem bil svoboden od vseh, storil sem se vseh sužnjega, da bi jih več pridobil. In postal sem judom kakor jud, da bi jude pridobil; njim, ki so pod postavo, kakor da bi bil pod postavo, (dasiravno jaz nisem bil pod postavo), da bi nje, ki so bili pod postavo, pridobil; tistim, ki so bili brez postave, kakor da bi bil brez postave, (dasiravno nisem bil brez postave božje, nego sem bil v postavi Kristusovi), da bi pridobil nje, ki so bili brez postave. Postal sem slabim slab, da bi slabe pridobil. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. Vsem sem vse postal, da bi vse vzveličal. Vse pa delam zavoljo evanĝelja, da bi se ga (njegove milosti) udeležil.“ (I. Kor. 9, 19—23). Semkaj spada tudi poslednja vrsta desetega poglavja prvega lista do Korinčanov: „Per omnia omnibus placeo, non quaerens, quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant. Po vsem ugajam vsem, ne iščoč, kar je koristno meni, nego kar je mnogim, da se vzveličajo.“ (I. Kor. 10, 33).

Izredno gorečnost Pavlovo pričuje nadalje to, da ni miroval ne dan ne noč od svojega apostolskega delovanja. Koderkoli je potoval, nosil je s seboj zaklad in vir prelepih nauk — bil je živa knjiga, živ zakonik, potujoča biblioteka. Kamor je došel, zapustil je naselbino svetega miru in zasadil je vrt svetega življenja. Kar je napisal v listih, to je prednašal in predstavljal s svojim prijaznim in priprostim vedenjem v živih podobah, da je očaral vse, ki so ga videli in učiti slišali. Izgubljen se mu zdi dan, v katerem ne reši kake izgubljene duše. V Dejanju apostolov bereš, da je govoril do polnoči (20, 7), in malo pozneje najdeš, da je pridigoval do ranega jutra (20, 11). Bil je tako vnet in goreč za dobro stvar, da bi bil še dalje rad živel in delal za blagostanje ljudstev, kakor pa umrl in se združil s Kristusom. (Filiplj. 1, 21). Tempus redimere, čas kupovati je gošče priporočal kristjanom, vendar sam je izpolnjeval to najnatanje. Sam nevtrudno delaven, smel je pač tudi druge priganjati k delu. Tako med drugimi svari prav resno Tesaloničane in Kološane pred delapustom, pred brezskrbnostjo, ponavlja je njim zopet in zopet resnobni opomin: redimite tempus,

kupujte si čas, varujte ga, rabite ga skrbno, pridno in previdno. V minuti si lahko kupite nebo, ali pa si prislužite pekel.

In ko so ga v Listri napadli židovi in tako hudo kamenjali, da je bil kakor že mrtev zanesen iz mesta, spraval se je še o večernem mraku na noge, je otrešel listriški prah s svojih nog ter se je podal že o jutranji zori, ves še potrta, pobita in vspehana, na dolgo pot v Derbo, kjer je brez odmora počel oznanjevati božji evangelj. In ko v Efezu ni mogel, ker ni smel, učiti dalje v sinagogi — judje namreč njegovi rojaki so mu zlovoljno nagajali, šuntajoč množico proti njemu (Dejanj. apost. 19, 9) — tedaj si je apostol nagloma domislil, pa je šel k paganskemu govorniku in slovničarju Tiranu, pri katerem je v prostorni sobani dve leti poučeval ukaželjne Efežane. Ko pa tudi tukaj ni bil več varen — Demetriji kovač, ki je izdeloval in prodajal srebrene Dijaninske podobice in tempeljčke, ta sebičnež je podkuril svoje somišljenike proti Pavlu — poslovil se je blagovestnik od Efežanov in je odšel na sveto poslanje v Macedonijo in Helado. (Dejanj. apost. 19, 24—41; 20, 1. 2). V Rimu jetnik in vedno obdan od stražnikov, pridigoval je v ječi vsem, ki so ga obiskovali, kristjanom, judom in ajdom; preostali čas pa je pisal pisma, katera je pošiljal v daljne kraje, kakor v Macedonijo, v Frigijo, v Palestino, v prokonzularsko Azijo.

V lični in lepi cerkvi rimski „Marija in via lata“ najdeš jetnišnico Pavla apostola in njegovega iskrenega prijatelja sv. Lukeža. Tam v temnih podzemeljskih prostorih bil je ujet blagovestnik svetá in učitelj narodov približno dve leti. V tem zaporu se je pripetil dogodek, ki je velepomemben, najprvo za rimske jude, potem pa ostane znamenit za jude vsega svetá. Tretji dan svojega zapora je povabil naš jetnik evet rimskih židov, katere je nagovoril, rekoč: „Zavoljo upanja Izraela sem vklenjen v to-le verigo“. Ko so pa judje na to dejali: „Mi želimo od tebe slišati, katerega mnenja da si ti; kajti o tej ločinki nam je znano, da se jej povsodi ugovarja in nasprotuje,“ odločil jim je apostol dan, ob katerem so se drugič zbrali v prav obilnem številu. In takrat jim je Pavel mnogo govoril o kraljestvu božjem, željno želeč, je prepričati o Jezusu iz Mozesove postave in iz knjig preroških — a mane usque ad vesperam, od jutra

do večera. Nekateri so verovali temu, kar so slišali, nekateri pa niso. „In ker potemtakem niso bili med seboj edini, tako končava zadnje poglavje Dejanja apostolov, in so odhajali, beseduje njim Pavel: „Resnico je govoril sv. Duh po Izaiju k našim očakom, rekoč: Pojdi k temu ljudstvu, pa mu govori: z ušesi bodele poslušali, a ne bodele umeli, z očmi bodele gledali, pa ne videli; zakaj srce je okamenelo temu ljudstvu in z ušesi težko čujejo in svoje oči so zatisnili, da ne bi videli z očmi in ne slišali z ušesi in ne umeli s srecem — in bi se spreobrnil ter bi jih ozdravil. Bodi vam torej povedano, da se je paganom poslalo vzveličanje božje. Oni bodo poslušali. In ko je to povedal, izšli so judje od njega, imajoči mnogo prepira med seboj.“ (Dejanj. apost. 28, 20—29). Besede, tukaj govorjene, so besede, ki se izpolnjujejo od trenutka, ko jih je izrekel Pavel, pa noter do tega trenljaja. Odšli so judje in so imeli mnogo prepira med seboj, vendar poboljšali in izpreobrnil se niso, četudi se je Pavel, njihov krvni brat, trudil na vse sile in žile.

Pač čudno! v temni ječi je bival slaven Taržan, priklenjen celó na vojaka kot svojo živo ječo, toda vkljub tesni ječi in navzlic težkim verigam ni bila privezana božja beseda. Prav tukaj v tesni ječi bili so pod vdihom in vodstvom sv. Duha pisani oni listi, katere imenuje sv. Ambrož sladko mleko, s katerim se je hranila in živila cerkev v zibeli. Tu so bili pisani listi, ponavljam, kateri so postali nevsahljivi viri za spoznanje božje. Resnica je, da so cesarska povelja našla pokorščino med ljudstvi in narodi, vendar kateremu cesarju ali kralju se je skazovala, se skazuje in se bo skazovala tolika pokorščina, kolika se je in se bo skazovala temu jetniku, ki je za mokrotnim zidovjem pisal ukaze in razglašal zakone, kakoršnih se nikoli ni upal nobeden cesar izdati in katerih ne bode mogla nobena človeška moč odstraniti tje noter do konca dni in še dalje naprej. Kakor se imenuje Mozes Izraelcev, tako se zove Pavel paganov zakonodajec in učitelj.

§ 11. Sv. Pavel pisatelj.

Pavel, ta zvezda prve velikosti in svetlosti na obnebhju cerkvenem, pa ni le po svojih daljnih in težavnih potovanjih apostolskih in po ustmenem oznanilu nebeškega evangelja razodeval svojega poklica kot učitelj narodov, temveč on je to pričal tudi po svojih izvrstnih, nedosegljivih listih, katerih se je še štirinajst ohranilo v katoliški cerkvi. Pavel je kolikor listov pisal, toliko menda tudi prejel, le škoda, da so se izgubili. Tudi več njegovih ni več. Trije so se nedvomno poizgubili. V novem testamentu je Pavel največ napisal. In iz teh neprecenljivih pisem odseva mogočni duh in vzorni značaj slavljenega Taržana. Ona so v najožji, so v najtesnejši zvezi z njegovim življenjem in so kakor dušni stržen njegov, medulla spiritualis. Nauki in resnice, o katerih govori v svojih spisih, so novi dokazi za vseobsežnega, nebeške in človeške ljubezni polnega duha apostolovega. Dajmo in pojasnimo posamezne liste!

V listu do Rimljanov, ki je dragocen zaklad globokega in dozorelega spoznanja skrivnostij božjih in ki se po vsej pravici imenuje svetišče v poslopju krščanske teologije in je krasen portal h krasnemu svetišču Pavlovih listov, v tem pismu opisuje Pavel v krepkih potezih hojo večnega Boga v zgodovini svetá in veliko spravno daritev Sinú božjega na Golgoti kot središče zgodovine in kot vir vseh milostij in vse sreče za grešni rod človeški. Ta list do Rimljanov je po obliki in po vsebini velikansko mojstersko delo, ki ga je vstvarila Pavlova globoka modrost in vzvišena zgovornost. Ta list nima vrstnikov, le list do Hebrejcev se mu bliža gledé na visoke misli in jasne dokaze. Bil je pač primerno pisan ta list za metropolo takrat omikanega svetá. V Rimu so se križali poti vseh narodov, tamo so se stekali vsi zakladi. Rim je bil sredotok vere paganske, ki ni le trpela vseh krivih ver, marveč jih je še gojila in združevala, tako da se sme in more imenovati panteon paganstva. V Rimu nahajaš glavo in srce krivoverstva. In to, kar je bil Rim dosehdob za paganstvo, to, pravim, naj bi bil odslej za krščanstvo, in ravno to je nameraval Pavel s svojim premodro

ubranim listom do Rimljanov. Kjer je bilo največ ljudstva in sicer raznovrstnega in raznovernega ljudstva najti, tam je pretila tudi najhujša borba, pa je tudi sijala najsijajnejša zmaga veri katoliški. In v dosego vsega tega je Pavel položil temelj s svojim vekovitim listom do Rimljanov. Pač le cerkvi, ki je bila sama tolike važnosti in tako velikanska po svojih zmožnostih in po svojem poklicu za vseobčnost krščanstva, le taki cerkvi je hotel apostol svetá odkriti globočine svoje modrosti, jej pokazati višine svoje vednosti. Ker jo je postavil pred najviša vprašanja človeškega uma, krščanske vere in božjega upanja, podal jej je tudi ključ do pravega razuma lastne bodočnosti kot vrhovne glave in matere cerkve vseh časov in vseh rodov.

To pismo, ki nam kaže pisatelja na slemenu duševne moči in v polni krepkosti njegovega značaja in nam dopušča globoke poglede v delavnico njegovega duha, to pismo, velim, je vsled važnosti predmeta, ki ga obravnava, in vsled formalne dovršenosti, v kateri je pisano, med vsemi pismi najvišje cenjeno in slavljeno. Ali tudi moč v njem razvite dijalektike, globokost in bogastvo idej, jasnost sloga, iskrenost izrazov: vse to in še drugo bode vselej napolnjevalo bralce z občudovanjem, s pravim strmenjem. Človeku čitalcu se dozdeva, da je Pavel pri teh ostroumnih premišljevanjih v listu do Rimljanov srce popolnoma odložil na stran in da je delal le samo s svojim velikim duhom. Um in srce sta pri Pavlu velika, a ta list dopričuje, da je imel njegov pisatelj hladno glavo, kakor pričajo drugi listi, da je imel vroče srce. Ta prekrasni list so tolmačili najizvrstnejši eksegeti kakor postavim Origen, oče svetopisemske eksegeze, Teodoret, Teodor Mopsvestenski in drugi. Sv. Krizostom je leta 391 govoril dvaintrideset homilij o listu do Rimljanov v Antijohijski baziliki sv. Petra. Globokost in veličava tega najobširnejšega pisma Pavlovega je najodličnejšega cerkvenega očeta, sv. Avgušтина, do cela omamila in prevzela. Da razloži vvod temu listu, napisal je sloviti Hiponec še kot presbiter posebno knjigo, toda pozneje je opustil pričeto delo, ker je uvidel, da nima potrebnih močij za tako početje. „Coeperam, pripoveduje sam v „Po-pravkih“, sed quoniam si perficeretur, plures futuri erant libri,

et ipsius operis labore ac magnitudine deterritus in alia faciliora deflexus sum.“¹⁾

In sv. Hijeronim, odlično nadarjen in globoko učen mož, ki se ni lahko zadovoljil z vsakim spisom in je bil v tem oziru sila izbirčen, ta lev krščanske kritike in polemike, pravim, je priznal odkrito, da nikakor ne zadošča jedna knjiga za dobro razlago tega lista, tu treba več debelih zvezkov. In o težkoči tega lista je bil tako prepričan, da ga je čitajoč mnogokrat odložil, globoko vzdihnivši: „Pavel, Pavel, ti pač nečeš biti razumljen, nečeš biti raztolmačen.“ To sodbo najostrejšega presojevalca med cerkvenimi očeti potrjuje tudi globokomni Avguštín s pridevkom, da je Bog zagavaljo dopustil to težkočo, da poniža oholost uma človeškega. — Ker Pavel v tem delu razpravlja temeljne resnice in poglobitve nauke katoliške vere, sme se list imenovati: *summa theologiae* sv. Pavla, ali kakor sv. Avguštín veli: *centrum et fundamentum christianismi*, središče in temelj krščanstva. Ne spodobi se morebiti, da citujem tukaj nekatoličana, vendar prav zanimiva je sodba Martina Lutra o tem listu Pavlovem: „Dieser Brief ist das rechte Hauptstück des N. T. und das allerlauterste Evangelium, welches wohl würdig und wert ist, dass es ein Christenmensch nicht allein von Wort zu Wort auswendig wisse, sondern täglich damit umgehe als mit täglichem Brod der Seele.“

Pa hitimo dalje za Pavlom pisateljem, o katerem je veselo, vedno več in več izvedeti. V listu do Hebrejcev črta Pavel večno božje veličje in božje više duhovstvo Kristusa Jezusa. — V pismu do Filipljanov riše neizmerno ponižnost Jezusovo v skrivnosti njegovega včlovečenja in njegove smrti na križu; pa tudi po včlovečenju in po smrti na križu pridobljeno visokost in zasluženost čast v nebesih in na zemlji. Ta listič do Filipljanov je pač najmilejši in najljubeznivši. V njem ne najdeš nikakega očitanja, ne nahajaš nikake nezadovoljnosti. List kipi pristržne tolažbe, tako da prešine in vznesa dušo in sree bralčevo. Ko je bil Pavel v Rimu jetnik prvokrat, poslala mu je prva, v Evropi od njega ustanovljena cerkev Filipljanov, njegovo ve-

¹⁾ Lib. I. *Retract.* C. 25 in *epist. ad Romanos.*

selje in njegova krona, po svojem predstojniku Epafroditu denarno podporo. In za to plemenito radodarnost se je Pavel zahvalil z najiskrenejšo ljubeznijo.

V listu do Kološanov slika od Boga navdahnjeni avktor božjo vzvišenost krščanstva nad vso vkanljivo človeško modrostjo; in v listu do Efežanov proslavlja sveto cerkev kot skrivnostno telo Kristusovo in kot najmočnejšo brambo zoper krive vere in nevero. Pač prav velika je bila vrednost, velik je bil pomen teh dveh listov za prvi čas, a je tudi za sedanjo in ostane za vsako dobo. Kaj bi bilo tudi koristilo, temelj položiti cerkvi, ako bi nje ne bil ob enem Pavel branil in varoval zoper krive, sleparske nauke? In tega varstva in te obrambe viden vzgled je list do Kološanov kakor list do Efežanov, in to ostaneta oba za vse veke. Ona sta apostolski paladij, sta cerkvena panacea zoper vse herezije vsake dobe in vsake oblike, sta, da tako dëm, *summa contra haereticos*, sestavljena od Pavla apostola svetá in učitelja narodov. Poleg tega sta omenjena lista dva svetla žarka apostolove luči in obsezata najbogatejši zaklad verskih ved in bogoljubnega življenja. Že zlatoustni Janez, patrijarh konstantinopolski, je občudoval vzneseni jezik pisma do Kološanov ter se je divil brezmejni ljubezni do Gospoda Jezusa Kristusa, katero diše vsaka beseda in vsaka vrsta v tem listu.

V listu do Galačanov opisuje Pavel svobodo, po Kristusu nam pridobljeno in prisluženo; opisuje na veličajni način s pogledom na Kristusovo priliko o očetu in dveh sinovih, katerih je bil eden poslušen, a drugi nepokoren (Mat. 21, 28); opisuje razmerje nove in stare zaveze pod podobo dvojnega zakona Abrahamovega, pod podobo Sare in Hagare. In to vse kako krepko! List do lahkovernih Galačanov je gledé na formalni značaj najodličnejše, je najizbornejše delo sv. apostola. V nobenem drugem spisu se ne kažejo Pavlovi občutki tako krepki in tako neposredni, kakor v tem; v nobenem niso izrazi tako jedroviti in ognjeviti, ni polemika tako pogubna za nasprotnike. Pavel ne preneha boja, dokler ne vidi zopernika pobitega od strele svoje vojevitosti. Kakor strela za strelo, grom za gromom padajo udarci po protivnikih. Posamezni izreki so kakor

blisk, ki udari v človeka, in ta stoji v dimu, pa ne vé, od kod in kako je udarilo.

V listih do Korinčanov povdarja pisatelj tistega duha, kateri naj bi prešinjnal vse vernike in napolnjeval vso sveto cerkev. V prvem pismu kaže jezik in kaže slog veliko spreminjanje v občutkih: od globoke žalosti do velike radosti, od največje resnobe do najmilejše prijaznosti. Zapovedljiva beseda oblasti apostolove, ki naznanja kratke ali jasne določbe, menja se s pristržnimi obravnavami, v katerih se poduk spušča v najmanjše posameznosti in podrobnosti, ali se kmalu zopet povzdigne do najvzvišenejšega, čisto pesniškega jezika. Prvi list do Korinčanov nam more služiti v dokaz in v vzgled za razprave o raznih potih, odnošajih in zmešnjavah v krščanski cerkvi — o stvareh, ki so skoro že vse našle svojo predpodobo v tem, kar je ponujala korintska cerkvena občina in kar se je pozneje tolikokrat ponavljalo v različnih podobah. Kar zadeva drugi list do Korinčanov, ta nam odpira, nam dopušča najgloblji pogled v preblago in plemenito dušo apostolovo. Ni je strune človeškega srca, katere bi se ne bil dotaknil modri mož. Vse doné brez izjeme. Sicer tudi v druge liste, a posebno v ta list je položil Pavel svoje preživo sree, svojo mogočno dušo. Izrazi so čuda lepi in primerni menjajočim se čustvom, sedaj žalobno tožeči, potem mirno tekoči v razpravi in zopet v strašni resnobi se vzdigajoči in zopernike pogubljuječi.

V dušnopastirskih listih našteva pastir narodov ona vekovečna pravila, po katerih naj bi vladali predstojniki sveto cerkev. Pač krasno je opisal Pavel v pismih do Tita in Timoteja vse one čednosti in prednosti, ki naj zalšajo duhovnika. Da nisem s tem izrekom povedal neresnice za resnico, prispodobi čislani čitalec nekatere odlomke v dotičnih listih, tako n. pr. I. Tim. 3, 1—4, 7; II. Tim. 3, 10; Tit. 1, 7—9. Kaj čuda, da so bili ti zlati nauki sprejeti kot zakoni v zbornik kanoničnega prava, v corpus iuris canonici: Dist. 23—50 v dekretu Gracijanovem; lib. III. tit. 1, X. in VI^{to}; Clem. Xtravag. Commun.¹⁾ V obče bodi povedano, da hranijo vsi trije pastirski listi

¹⁾ O teh razpravah v zborniku kanoničnega prava piše Dr. S. Aichner „In C. J. C. prolix tractatus de vita et honestate clericorum non sunt nisi

v sebi nepremembno-veljavne zakone in vodilna ravnila za dušne pastirje. Ti listi so nevsahljiv vir najbolj zanesljivih nasvetov za vse člane cerkvene hierarhije. Oni so bogat rudnik modrosti in previdnosti, ki naj bi rokovodili dušne pastirje. Da! zrkalo in ogledalo so, katerega si ne more dušni pastir prepogosto stavljati pred oči ter se va-nje ozirati in v njem ogledovati. V teh treh listih je sestavil Pavel onih trinajst zapovedij, onih trinajst pravil za škofe, katera je pravnovedni Gracijan sprejel v svoj dekret, počenši pri 25. distinkciji. In tako so Pavlovi izreki v resnici postali kánoni; vendar že poprej je bila Pavlova želja prijateljem zakon in kánon. Njegovo vedenje v raznih odnašajih in slučajih je postalo zanesljivo pravilo za sv. cerkev. V cerkveno pravo se je sprejelo tudi njegovo obnašanje gledé na zločine.¹⁾

Drugi list do Timoteja pripada s ozirom na obliko najvzlednejšim delom Pavlovim. Pisava kaže nenavadno energijo mislij in veliko živahnost izrazov. Posamični odlomki, postavim 4, 1—8, smejo in morejo se prištevati najbolj srce prešinjajočim odstavkom, ki so potekli iz peresa Pavlovega. Ta list zgrabi in premaga čitatelja, četudi ni rahlega srca, brez usmiljenja. Zakaj v njem veje neka otožnost, ki sega bralcu do srca, to pa zato, ker jemlje v njem ljubljeni in ljubeči apostol slovo od tega svetá. Ta list je testament, je poslednje naročilo, katero daje najboljši oče najljubšemu sinu. Pavel prosi Timoteja, tega svojega dolgoletnega spremljevalca in zvesto udanega prijatelja, prosi, pravim, svojega Benjamina, naj nemudoma pride k njemu v Rim, da mu še morda skaže zadnjo čast. Pa naj mu tudi prinese plašč, ki ga je pustil v mestu Trojadi, zraven pa še tudi knjige in pergament. „Jaz bodem skoro žrtvovan in ločitve moje čas je blizu. Bojeval sem dobri boj, dopolnil tek, ohranil sem vero. Že mi je pripravljen venec pravice, katerega mi podeli Gospod tisti dan, pravični sodnik . . . Prizadeni si, da prideš skoro k meni . . . Plašč, ki sem ga pustil

uberiores expositiones doctrinae a s. Paulo in suis epistolis pastoralibus pro viris ecclesiasticis in specie destinatae.“ (Compendium Juris eccl. Brixinae, 1890. Edit. 7. Pag. 243 not. 1 & 2).

¹⁾ Devoti, Institutiones lib. IV. tit. 1. § 3. 4. — Fessler, Der kano-nische Process.

v Trojadi pri Karpu, prinesi gredé in pa knjige, zlasti pergamente . . . Prizadevaj si, da prideš pred zimo.“ (II. Tim. 4, 6. 7. 8. 9. 13. 21).

To točko o Pavlu pisatelju naj končam še z opombo, da opisuje v listih do Solunčanov konec svetá, splošno vstajenje in pa Gospodov častni prihod k zadnji vseodločilni sodbi. In tako bodi ta betva o Pavlovih listih zadosti v dokaz, da je naš apostol tudi s pogledom na svoje duševne proizvode apostol univerzalnosti, da je apostol katolicitete.

§ 12. Sv. Pavla slog.

Kakor so nauki občečlovečanski in so občeveljavne resnice, katere obravnava globokoumni mož v svojih listih z globokostjo in akribijo učenega teologa, z močjo in avtoriteteto apostola, z vsem navdušenjem srca, pregorečega za vero in cerkev, takisto je velikanski in vsesplošen tudi zapopadek in jezik Pavlovih spisov. Kako čudovito razumeje, večne resnice in vedne potrebe človeške duše pojasnjevati z raznega stališča; vse plemenite nagibke vporablja in vse strune dušine napenjati, da doseže breztrudno najvišje in najveličastnejše, a tudi zajedno najnižje in najneznatnejše reči, namene, učinke in vspehe. Da! Pavlov jezik ni jezik človeški, jezik je božji in jezik duha, prenapolnjenega z najbogatejšimi naravnimi in nadnaravnimi darovi. Posamezni stavki in neredkokrat pojedine besede hranijo v sebi cele svetove najkrasnejših mislij, cele svetove najvzvišenejših idej. Čisto resnico je povedal neki duhovit pisatelj, ko je dejal: „Sv. Pavel je mož čudovite zgovornosti. V enem samem stavku njegovem je mnogokrat več moči in več krepkosti, nego podrugod v celem kupu knjig.

Malone vsaka beseda v njegovih listih je živ ogenj, ki je gorel nekda v srečnem njegovem in ki sedaj greje in užiga duše naše in naša srca.“

Vsi Pavlovi listi so po duhu, ki je preveva, povsem enovito delo; poleg tega pa se vendar ločijo ne le posamezni listi, ločijo se semtertje celó posamezni odlomki v istih pismih razmeroma med seboj. Vsak list in v listih skoro vsak odstavek ima svojo posebno lepoto. Kdo, vprašam, ne občuduje darú zgovornosti v dogmatiškem oddelku in ne občuduje obsežnosti in bogastva najmočnejših in najpripravnejših opominov v pravoslovnem odlomku lista do Rimljanov? In kako veličasten duh umovanja veje v dogmatiškem in kako prisrčni opomini se vijejo po moralnem pododdelu lista do Kološanov. Kako žarovita, omamljiva in uničujoča, a poleg tega vendar ljubezni in milobe polna polemika se razsteza po krepkem listu do Galačanov. In kako globoka mistika mislij in kako vznesen slog odlikuje list do Efežanov, o katerem je prav sodil veljavni humanist Hugon Grocij, pišeč: „*Rerum sublimitatem adaequans verbis sublimioribus, quam alia habuit unquam lingua humana?*“

In zatem kako prisrčen značaj imade list do Filipljanov; in kaka miloba in prijaznost sta v lističu do Filemona, v katerem prosi iz svoje rimske ječe Pavel za ubogega roba odpuščenja, prizanesljivosti in milosti pri njegovem gospodarju in to s tako primerno dostojnostjo! To pisemce ni sicer dogmatiške važnosti, ali gledé na umetnost je živ vzgled prikladnega ravnanja, ki je združeno z atiško dvorljivostjo. Pisan je listič s čudežno nežnostjo, ki kaže, kako dobro je umel Pavel, kar je priporočal Kološanom (4, 6). Umel je namreč vrlo dobro vtisniti, vedel je vdihniti svojim govorom, svojim besedam ljubeznivost, prijetnost, milino in blagoto. Vse redi, katerih je sicer le petindvajset, prekvašene so z najčistejšim duhom krščanske ljubezni. V tem pismu je apostol razkril pravo prostost, to je prostost, katero poveljuje in glasno oznanjuje krščanstvo. Pavel je izprosil svobodo sužnju Onezimu, in ta povrnivši se k svojemu gospodu o kolikim sužnjem je pač prinesel zlato svobodo, svobodo duše in telesa! In tako je v resnici ta listič do Filemona svetlo ogledalo apostolovega sloga in je s pogledom na priprosto veličast-

nost svoje osnove, kakor s pogledom na ličnost razvitka posameznih stvari, je ta list, pravim, ne manj jasen dokaz visoke duševne nadarjenosti pisateljeve, kakor je list do Rimljanov. Tako je sodil o našem lističu dr. Aberle, mož, ki je hodil svoja pota pri oceni sv. knjig novega testameta.¹⁾ Primerno je ocenil to delce profesor Wildschut, rekoč: „List do Filemona je vzor dvorljivosti in milobe, pa je tudi izraz pravega razuma krščanskih dolžnostij ter duhovite, ljubeznive in pridobljive šegavosti.“²⁾

In da započeto razpravo o slogu Pavlovem nadaljujemo, prevdarimo zopet, kako slovesen in blagodejen mir je od kraja do konca razlit črez vsa poglavja lista do Hebrejcev. V obče pa so vse te reči takošne, da nje boljše v samoti pri branju čutimo in se jih v premišljevanju veselimo, nego jih s peresom na mrtvem papirju z mrtvimi pismenkami popisati zamoremo. Rad prav rad podpišem pohvalno sodbo, katero je o Pavlovih listih objavil Brnski profesor Sušil, takó se glasečo: „Čemu so podobne Pavlove besede, morju ali nebu? Morje so gledé na globokost in nebó so gledé na čistost svojo. Blažen, kdor plava v tem morju. Tu ni nevihte niti pogube, tukaj veje sveti Duh. Njegova voda je čista in pristanišče njegovo je varno in mirno.“ Da je temu tako, ne spričuje le vsaka stran Pavlovih listov, to potrjuje tudi sad, ki prihaja od njih, to dokazuje pomen, ki so si ga pridobili za cerkev in za življenje toliko krščanskih narodov.

Kakor je Pavel po svojem javnem oznanjevanju evangelja veliki apostol grško-rimskega svetá, tako je po svojih zlata vrednih listih veliki učitelj, je slavni teolog krščanske teologije in krščanskega življenja za vse čase in vse rodove, je *doctor gentium* ali po besedah sv. Janeza Zlatoustá tuba evangelii, *flumen eloquentiae christianae, orbis terrarum rhetor*. Vsi cerkveni možje od dobe apostolskih očetov pa do današnjega dne so zajemali in še zajemajo iz nepotekljivega vira vedno novih listov

¹⁾ Einleitung in das N. T. Herausgegeben von Dr. Paul Scholz. Freiburg in Br., 1877. Pag. 222.

²⁾ D. H. Wildschut, De vi dictionis et sermonis elegantia in epistola ad Philemonem. Trai., 1809.

njegovih. Brez Pavlovih listov ne bi imela katoliška cerkev svojega Krizostoma, kralja cerkvene zgovornosti, ne bi imela Avgušтина, najduhovitejšega cerkvenega očeta in učenika, niti pisatelja „Hoje za Kristusom“, katere če je Tomaž Kempčan avktor, tako je še ta slavni mož spisal posebni sestavek pod naslovom: *Gloriosus apostolus Paulus*.¹⁾ Brez Pavlovih listov ne bi imela cerkev, pravim dalje, svojega Tomaža Akvinca, prvaka skolastikov in največega krščanskega modroslovca, niti ne Belarmina, Bossueta, Bourdalou-a, Massilijona, Segneri-ja, Vieire, Juan d'Avilla-a, Lacordaire-a in zadnji ni poslednji — Slomška ter še drugih vzornih govornikov, ki so vsi prav skrbno študirali svetega Pavla in so ga stokrat in stotisočkrat navajali v svojih govorih. Krizostom je razložil vse Pavlove liste in je devet homilij napisal o proslavi in hvali Pavla, na duhu velikana. Tudi slavni Slomšek, doslej še ne doseženi a tem manje preseženi pisatelj slovenski, zapustil je potomcem divno lepih pridig o Pavlovih listih. Če so vsi spisi Slomšekovi podobni zlatemu prstanu, ki ga je poklonil zvesti sin svoji preljubljeni materi, zapuščeni domovini svoji, no tedaj pa naravnost rečemo, da je Slomšekovo razlaganje Pavlovih listov, da je „apostolska hrana“ dragocen dijamant v zlatem prstanu divnih spisov njegovih. Brez sv. Pavla bi torej tudi mi Lavantinci Slomška ne imeli in če bi ga imeli, bi se ne bil nikdar tako lepo razevetel nego je evel in zorel v solučnih žarkih učenosti in modrosti sv. apostola Pavla, učitelja vseh narodov. Ni, da bi ne omenil še tega, kako izborno in izvrstno se je po Pavlu izobrazil slovisi škof Mihael Sailer.²⁾

Toda ne le v slovstvenih delih slovečih bogoslovcev in cerkvenih knjižnikov živi sveti Pavel; on živi tudi na vseh katedralah in vseh lecah katoliškega svetá. In prav poredkoma se sliši pridiga ali homilija, v kateri ne bi odmevala božja modrost apostolova. Pavel uči, svari, opominja, tolaži, povzdiguje

¹⁾ Prim. Opp. edit. Henrici Sommalii S. J. Antwerpiae, 1607. Pag. 865, kjer najdeš spis: *Gloriosus ap. Paulus*.

²⁾ Primeri njegovo delo: *Blicke des hl. Paulus in die Tiefen der Weisheit. Ein Versuch den Sinn und Geist des Apostels in christlichen Reden zu enthüllen.* München, 1813. 4 Theile.

in navdušuje, on strahuje in plačuje iz ust vseh krščanskih učiteljev, govornikov in pastirjev po vsem širnem svetu. Vzemi dogmatiko, moralo, pastirno, cerkveno pravo, za dokaze in razloge katerih verskih resnic in nauk ali moralnih dušepastirskih vodil ne navaja se naš Pavel? Njegovi izreki podpirajo teologijo v vseh predmetih. Zakaj Pavel je razpravljal o milosti, o predestinaciji ali prisojenosti, odrešenju, o včlovečenju, o zakonu in o pravicah zakoncev, o devištvu, o zakramentih; in o nalogi cerkvene hierarhije ni nikdo tako popolnoma jasno, določno in modro pisal vsestranski kakor bistroumni Pavel.

Pomislimo, kako je cerkev porabila Pavlove liste v breviariju in v misalu. Vzemimo na primero list sv. maše, ki se služi za srečno izvolitev novega papeža, berilo, ki je posneto iz lista do Hebrejcev in ki začenja s povabilom: „Stopimo zaupljivo k tronu milosti, da dosežemo usmiljenje in najdemo milost v pomoči o pravem času.“ Na to pa slika v najlepših potezah velikega duhovnika, kakoršen mora biti tudi rimski papež po duhu in v smislu apostola narodov: „Od ljudij vzet, postavljen je za ljudi v vsem, kar zadeva Boga; da žrtvuje darove za grehe; da ima usmiljenje z grešniki in z nevednimi, ker je sam slabostim podvržen. In nikdo si ne daje časti sam, le oni, ki je od Boga poklican, kakor Aron.“ (Hebr. 4, 16; 5, 1—4). Ker so Pavlovi izreki porabni za razne bogoslovne predmete, ni čuda, da se je že mnogo mož potrudilo, da zberejo in vredijo Pavlove nauke v pregledno sestavo, kakor je to med drugimi storil Bonski profesor dr. Simar.¹⁾ Da! Pavel še vedno uči in razlaga teologijo in jo bode razlagal do sodnega dne.

Kdo pač more povedati, koliko blagoslova, koliko luči ter moči in tolažbe je prihajalo nad osemnajst sto let in še vedno prihaja iz listov Pavlovih? Ni li mar tako? Poglejmo! Oni edini stavek Pavlov: „Non sunt condignae passionis huius temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis... Si

¹⁾ Die Theologie des hl. Paulus übersichtlich dargestellt von Dr. Hub. Theophil Simar, Professor der kathol. Theologie zu Bonn. 2te. Aufl. Freiburg in Br., 1883. 8° Str. 284. ..

Primeri še: L. Usteri, Entwicklung des Paulinischen Lehrbegriffes Zürich. 1851. 6. Aufl.

tamen compatimur, ut et conglorificemur. Trpljenje sedanjega časa nima vrednosti proti slavi, ki se ima nad nami razodeti. . . Ako s Kristusom trpimo, bomo ž njim tudi proslavljeni.“ (Rimlj. 8, 17. 18). Te priproste, tako tje vržene besede apostola Pavla, koliko solz so že posušile, koliko užaljenih sre potolažile, obupajočih okrepile? Pisatelju samemu so bile sladko tolažilo, so bile mehek in hladen prť, s katerim si je brisal z vročega čela obilni gosti znoj in si je otiral z lica pogoste solze. In prvih sedem vrst v trinajstem poglavju lista do Rimljanov, kjer naglašā apostol državno oblast kot božjo napravo in zapoveduje pokorščino tej oblasti kot sveto dolžnost, za katere spolnitev je odgovoren človek ne človeku temveč Bogu, teh sedem vrstic, pravim, koristilo je več državnim oblastim in potemtakem mirnemu razvijanju človeškega rodū, nego so koristile vse modroslovne in vednostne razprave o državi in o pravicah države sem od Platona in Aristotela pa tje do Hugona Grocija in Pufendorfa, do Stahla in Bluntschlija in noter do Schulteja ali katerega koli novejšega pravnika.

Toda takih in enakih monumentalnih odlomkov nikakor ne manjka v spisih Pavlovih. Grške in rimske književnike poprek občudujemo zastran njihovih krepkih in kratkih, globoko v človeško življenje segajočih, veleveljavnih izrekov. Pa res? ne dā se tajiti, da je nesrečni Ovidij prav točno četudi le kratko označil boj med mesom in duhom, ta neprestani boj v sreū človeškem: „Sed trahit invitum nova vis; aliudque cupido, mens aliud suadet. Video meliora proboque, deteriora sequor.“ Vendar bistrooki Pavel je še boljše ali vsaj tako dobro in tudi tako določno in umljivo opisal ta notranji boj v človeku, ko je dejal: „Non enim, quod volo bonum, hoc facio; sed quod nolo malum, hoc ago. Dobrega, kar hočem, ne delam; marveč hudo, česar nočem, to počenjam.“ (Rimlj. 7, 19). Sploh celo sedmo poglavje lista do Rimljanov govori v zlatih pregovorih o slabosti in grešnosti človeški. A še več. To poglavje podaja čitatelju tudi zdravilno sredstvo, da pomiri in vpokoji silni boj notranji. Kako so vendar stari modrijani ugibali in ugibali, toda vseh sedem grških modrijanov ni uganilo, četudi so imeli Edipov bistri um za razvozljanje uganjk, niso uganili, ponovno pravim,

kdo bi mogel nesrečnega človeka rešiti strašnega boja notranjega, bi ga mogel oprostiti nemira perečega. Čutili pa so vsi, da treba pomoči; toda kakošne in od kodi, to njim je ostala neresljiva uganjka. Nasvetovali so sicer mnogokaj, a dosegli niso prav ničesar, ter še sami niso zaupali svojim nasvetom. Pa tudi naš Pavel je čutil v svojem oprsju veliko nagnjenje k hudemu, tako da je vskliknil, milo tožeč: „Jaz nesrečni človek, kdo me bode otel iz telesa te smrti? (Rimlj. 7, 24). Kdo? Res velevažno in velepomembno vprašanje, na katero še ni nobeden umoslovec doslej odgovoril pametno in polnoveljavno. Vendar veleni Pavel ga je rešil z dvema besedama: Gratia Dei! (Rimlj. 7, 25). Ko so ga namreč priložnostno napale hude skušnjave, pomolil je k Bogu, iskreno ga trikrat proseč, naj ga vendar reši hudega satana. In na to ponižno prošnjo je prošnik prejel večnega spomina vredni odgovor: Sufficit tibi gratia mea. Zadoščuje ti milost moja. (II. Kor. 12, 9).

Znano je dalje, kako čislajo Sokratov izrek: Vem, da nič ne vem; in le tisti, ki ve, da nič ne ve, ta je pravi modrijan. A Pavel je morebiti isto resnico povedal še modrejše pa kračje: „Če misli kdo, da je kaj, ko vendar nič ni, slepi sam sebe.“ (Gal. 6, 3). Pač ista resnica, le samó da je povedana drugače, gotovo krepkeje. Komur pove prejšnji stavek premalo o vrednosti domišljavega znanja, naj premisli drug Pavlov izrek: „Če kdo misli, da kaj ve, nikakor ni spoznal, kako je treba spoznati.“ (I. Kor. 8, 2). Toda pojdemo dalje! Tu opozarjam vnovi na prekrasno poglavje trinajsto prvega lista do Korinčanov, kjer opeva Pavel lepoto in vrednost krščanske ljubezni; ni ga skoro lepšega poglavja v svetopisemskih knjigah. — Res! človek ne veruje prav lahko, da najde v Pavlovih listih veličastne, resnomile in miloresne izreke, ki mu takoj pretresejo dušo in sree. Komu, prašam, ne ugaja nastopni odlomek? „Nikomur ne dajajmo v ničemer spodtike, da se ne graja naša služba. Marveč v vsem se izkazujmo kakor božje služabnike v mnogem trpljenju, v stiskah, v potrebah, v težavah, v udarcih, v ječah, v sporih, v trudih, v bedenju, v postu, v čistosti, v znanju, v prizanesljivosti, v dobrotljivosti, v duhu svetem, v nehinavski ljubezni, v besedi resnice, v moči božji, z orožjem

pravice na desno in na levo, s slavo in z nečastjo, s slabim in z dobrim imenom, kakor pohujšljivi in resnični, kakor neznani in znani, kakor umirajoči in glej! mi živimo, kakor kaznovani pa ne umorjeni, kakor žalujoči a vedno veseli, kakor siromaki a mnoge bogateči, kakor ničesar ne gleštajoči in vse imajoči. Naša usta so odprta k vam, Korinčani! in sree naše je razširjeno. Vam ni tesno v nas, ali tesno vam je v vaših sreih. Pa da nam tisto povrnate, kakor otrokom govorimo, razširite se tudi vi.“ (II. Kor. 6, 3—13). Tako govori in piše le blagodušni Pavel. To je njegov slog. V takih odstavkih zreali se vsa lepota in blagota Pavlovega srea in vsa divnost njegove pisave. Ker so besede kakor plamen, kakor strele švigale iz ust Pavlovih, kaj čuda potem, da so občudovali njegovo zgovornost tudi pagani ter so ga imeli za boga Merkurija, ki je bil poslanec olimpskih bogov, kakor uči grško bajeslovje. Barnabo so imeli za Jupitra in Pavla za Hermeja in to zavoljo zgovornosti, ker je imel prvo besedo, bil je *ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου*, dux verbi.

Krepek je dalje ves oni oddelek lista do Efežanov, kjer Pavel podaje, ali bolje rečeno, kjer nekako kristjanu v roko tišči orožje, s katerim naj bi se vojskoval na življenje in smrt zoper svoje zopernike. „Bratje! ojačite se v Gospodu in v kreposti moči njegove. Odenite se z orožjem božjim, da boste mogli stati zoper zvijače hudičeve. Kajti borba nam ni zoper meso in kri, nego zoper poglavarstva, zoper oblasti, zoper močnike tega temnega svetá, zoper hudobne duhove pod nebom. Zato pa zgrabite orožje božje, da boste mogli vstavljati se v hudem dnevu in stati, vse premagavši. Stojte torej, ledje svoje opasavši si z resnico in oblečeni z oklepom pravice in na nogah obuti s pripravljenostjo evangelja mirú. Pred vsem pa zgrabite ščit vere, s katerim boste mogli ugasiti vse goreče strele hudobea skušnjavea. In vzemite čelado blagosti in meč duhá, ki je beseda božja.“ (Efež. 6, 10—17). In komu ni, vprašam, kakor iz srea vzet tako resnični opis vednega nemira in vednega boja v človeški duši? „Vem, da je postava duhovna, ali jaz sem mesen, suženj pod oblastjo greha. Zakaj kar delam, ne umejem; dobrega namreč, kar hočem, tega ne delam, temveč kar sovražim

hudo, to delam. Če pa to delam, česar nečem, pritrjujem postavi, da je dobra. Sedaj pa že nič več jaz ne delam tega, nego v meni prebivajoči greh. Zakaj jaz vem, da ne prebiva v meni, to je v mojem mesu, dobro; ker hoteti, to je pri meni, ali dovršiti dobro, tega ne nahajam. Kajti dobrega, kar hočem, ne delam, temveč hudo, česar nečem, to delam. Če pa delam, česar nečem jaz, nič več ne delam jaz tega, marveč v meni prebivajoči greh. Nahajam torej postavo, kadar hočem delati dobro, da se me hudo drži. Zakaj veselim se postave božje po notranjem človeku, ali v svojih udih vidim drugo postavo, ki se vstavlja postavi uma mojega in me spravlja pod jarem grešne postave, katera je v mojih udih. O jaz nesrečni človek! kdo me bode otel iz telesa te smrti? Zahvaljujem Boga po Jezusu Kristusu Gospodu našem. Tako torej le sam jaz služim z duhom postavi božji, a z mesom postavi greha.“ (Rimlj. 7, 14—25). Gredoč pripomnim, da gledamo v Pavlovih iz vsakdanje skušnje in iz božjega razsvetljenja zajetih besedah kakor v gledalu svojo lastno revščino, in da naj iščemo ravno v tej shrambi potrebnega orožja, s katerim lahko branimo sami sebe in vse te svoje.

§ 13. Nastavek o slogu sv. Pavla.

Kdor želi še več slično krepkih odlomkov čitati v Pavlovih listih, tisti naj sam na tihem bere petnajsto poglavje prvega lista do Korinčanov, imenito od vrste 32 pa tje do zadnje 58, kjer govori apostol z vsem povdarkom o vstajenju mesa. In prav krasno je nadalje tudi tretje poglavje drugega lista do Korinčanov, katere tukaj imenuje svoje priporočno pismo, kakor zove na drugem mestu Filipljane svojo krono. „Začenjamo li zopet sami sebe hvaliti, ali potrebujemo kakor nekateri drugi priporočnih pisem do vas ali od vas? Pismo naše ste vi, pisano

v naših srcih, poznano in brano od vseh ljudij; vi, ki se pokazujete, da ste pismo Kristusovo, izdano od nas, pisano ne s črnilom, temveč z duhom Boga živega, ne na kamenitih ploščah, marveč na mesenih platéh sreča.“ (II. Kor. 3, 1—3). Slično hvali Pavel tudi Solunčane, ko jim v prvem listu, ki je najstarejša listina nove zaveze, piše: „Mi pa bratje! ločeni od vas malo časa po obličju ne po sreču, prizadevali smo si toliko bolj, videti obličje vaše v mnogem poželenju. In zato smo hoteli priti k vam, jaz Pavel, enkrat in dvakrat, pa branil nam je satan. Zakaj kdo je upanje naše ali veselje naše ali naše slave venec? Ali ne vi pred Gospodom našim Jezusom Kristusom o prihodu njegovem.“ (I. Tesal. 2, 17—20). In ljubljениm Filipljanom kliče: „Zatorej bratje moji ljubljени in zaželeni, veselje moje in moja krona! Stojte trdno v Gospodu ljubljени. . . Veselite se vedno v Gospodu, še enkrat rečem, veselite se! In skromnost vaša bodi znana vsem ljudem!“ (Filiplj. 4, 1. 4. 5). Semkaj spada pač tudi častno in pohvalno spričevalo, katero je Pavel napisal Galačanom, rekoč: „Pričam vam, da bi si bili, ko bi možno bilo, izkopali svoje oči in jih dali meni.“ (Gal. 4, 15).

Medtem pa ko ne bi imeli od Pavla druga nič kakor le mali listič do Filemona, smeli bi že soditi o njegovi plameneči ljubezni do bližnjega. Komu se ne prikupi ta miljena pisava? V deveti vrsti imenuje sebe sivega starčka, da najde tem gotovejšje usmiljenje pri Filemonu za Onezima sužnika. Kje je pač najti v onem času pisatelj, ki bi bil o robih trpinih pisal jednako? V pismu veliko in kratko poročati in reči vkljub vsej kratkosti v pravo luč postavljati, k temu treba velike spretnosti. Sv. Pavel je narisal v majhnem listu do Filemona najpopolnejši vzor, kako mora pisatelj z nežno rečjo nežno postopati in ravnati rahlo. S kako milim slogom, s kako srečno izbranimi izrazi in kako jasno in rahločutno umeje Pavel, sam vzdihujoč pod jarmom tujih verig, zagovarjati ubežnega sužnja. Ponosa velikih in malih nasilnikov tedanjega časa ni razžalilo nič tako hudo, kakor upornost njih robov. Bistrogledni apostol je znal to dobro in od ondot njegova modra, opazna, previdna pisava, kjer govori suženj o sužnjih za sužnje. Takí zgovornosti se pač

niti še kamen ne bi mogel zmagalno vstavljati. Res! listič do Filemona je magna charta libertatis za siromašne sužnje. V tej listini je objavil Pavel postavo, po kateri mora cerkev s sužniki ravnati in je v resnici tudi vsa stoletja sem vestno ravnala. Ker menda ni, da bi ves list semkaj postavil, naj pripomnim, da se našega Pavla nežna ljubezen lepo izraža v besedah, ki kažejo na pomen imena sužnjevega Ὁνίσυμος v. 10 — τὸν ποτέ σοι ἄρχηστον, νυνὶ δὲ σοι καὶ ἐμοὶ εἰς ἄρχηστον (v. 11).

Sicer pa morda ustrežem marsikateremu čitatelju, ako ves miljeni listič poslovenim po vulgati, po kateri sem navadno slovenil tudi druge v tej knjižici navedene posnetke iz Pavlovih pisem. „Pavel jetnik Jezusa Kristusa in Timotej brat Filemonu ljubljencu in pomočniku našemu in Apiji sestri predragi in Arhipu soborilecu našemu in cerkvi, katera je v tvoji hiši: Milost vam in mir od Boga našega Očeta in od Gospoda Jezusa Kristusa! Zahvaljujem svojega Boga, vedno se spominjajoč tebe v svojih molitvah, ko slišim o tvoji ljubezni in veri, katero imaš v Gospoda Jezusa in do vseh svetih, da bi vkupnost tvoje vere razvidna bila v spoznanju vsakega dobrega dela, ki je med nami za Kristusa Jezusa. Veselje namreč veliko sem imel in tolažbo v tvoji ljubezni, ker so si srca svetih odpočila po tebi, brat. Zato, dasi imam veliko zaupnost v Kristusu Jezusu, ukazati tebi, kar spada k stvari, prosim te vendar raji zavoljo ljubezni, ker si takošen, kakoršen Pavel starček, ki je sedaj pa tudi jetnik Jezusa Kristusa. Prosim te za svojega sina, katerega sem rodil v vezéh, za Onezima, ki je bil tebi nekdaj nekoristen, sedaj pa je tudi meni in tebi koristen, katerega sem ti nazaj poslal. Ti pa ga sprejmi kakor moje osrčje. Njega sem hotel jaz pri sebi obdržati, da bi mesto tebe služil meni v sponah radi evangelja; toda brez volje tvoje nisem hotel ničesar storiti, da ne bi kakor po sili bila tvoja dobrota, nego kakor radovoljna. Morebiti je namreč zato pobegnil nekaj časa od tebe, da bi ga navečno sprejel, že ne kot sužnja, nego mesto sužnja kot predragega brata, najbolj meni, koliko bolj pa tebi v mesu in v Gospodu. Če imaš torej mene za tovariša, sprejmi ga kakor mene; če ti je pa kaj škodoval ali ti dolguje, tisto vštej meni. Jaz Pavel sem pisal s svojo roko, jaz bodem plačal; da ti ne

rečem, da ti tudi samega sebe meni dolguješ. Tako brat! jaz se naj po tebi okoristim v Gospodu: pokrepčaj moje osrčje v Gospodu. Zaupajoč v tvojo pokornost sem ti pisal, vedoč, da bodeš še več storil, kakor kar pravim. Zajedno pa mi pripravi tudi gostišče; kajti upam, da vam bodem po molitvah vaših podarjen. Pozdravlja te Epafra sojetnik moj v Kristusu Jezusu, Marko, Aristarh, Dema in Lukež, pomočniki moji. Milost Gospoda našega Jezusa Kristusa z duhom vašim. Amen“. (Filem. 1—25).

Kdo, prebravši to ljubeznivo pisemce, ne ljubi tem srčneje njegovega pisatelja, o katerem se tukaj menda prav dobro prilega opomba, da se je sv. Pavel z združnim ali socijalnim vprašanjem pečal že pred osemnajstimi stoletji in da je tudi sedaj rešitev upati samó v nauku Jezusovem, katerega je oznanjal slavni poslanec iz Tarza. Gotovo more le krščanstvo povoljno rešiti pekoče vprašanje družabno in ga je že rešilo. Treba samó, da se ljudje vestno ravnaajo po krščanskih zakonih, katere je v ta namen izdal največi socijolog Kristus Jezus in kateri se med ostalimi glasé: „Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe. (Mark. 12, 31). Vse, kar hočete, da ljudje vam storé, storite njim tudi vi takó. (Mat. 7, 12). Ubožcev bodete vedno imeli, da njim morete storiti dobro. (Mark. 14, 7). Amen vam povem, karkoli ste storili enemu izmed teh najmanjih mojih bratov, storili ste meni. (Mat. 25, 40). Blagor ubogim v duhu, ker njih je nebeško kraljestvo. Blagor usmiljenim, ker oni bodo usmiljenje našli“. (Mat. 5, 3. 7). Tako je učil Jezus in delal. In njegov apostol sv. Pavel je ta nauk o srečnem in mirnem življenju v človeški družbi še dalje pojasnjeval, ko je na primer izrekel nauk o bratstvu in sorodstvu vseh ljudij — nauk, katerega ni mogel in ko bi ga bil mogel, ne bi ga bil upal oben modroslovec izreči. „Kakor imamo v enem telesu mnoge ude, ali vsi udje nimajo ravno tistega opravka, tako smo mnogi eno telo v Kristusu, a posamezni smo drug drugega udje.“ (Rimlj. 12, 5. 6). Tu je izpovedan nauk o krščanski družbi.

Če hočejo člani človeške družbe znati in vedeti, kako se morajo med seboj podpirati in streči si drug drugemu, naj premišljujejo in posnemajo Pavlove nauke, kakoršni so med

drugimi ti-le nastopni: „Nihčér izmed nas ne živi za-se in nihče ne merje za-se . . . Ti pa, kaj sodiš svojega brata; ali ti, kaj zaničuješ svojega brata? Saj homo vsi stali pred sodiščem Kristusovim . . . Nič več torej ne sodimo medsebnó, ampak to presodite boljé, da ne storíte spodtikleja bratu ali pohujšanja. (Rimlj. 14, 7. 10. 13). Zato pa sprejemajte drug drugega, kakor nas je Kristus sprejel v čast božjo“. (Rimlj. 15, 7). In če nadalje opeva sv. Pavel krščansko ljubezen kot popolnost postave in véz popolnosti (Rimlj. 13, 9. 10; Gal. 5, 14; Kol. 3, 14); če govori o ljubavi do ubogih, če piše o bogatinih, če ocenja človeško življenje, če odpira človeku grob, kažoč mu, kaj ga čaka unkraj groba, prepričamo se jasneje in jasneje, da je Pavel, ki je sam pravi dar božje ljubezni, postavil družabno življenje na resnico in pravico, na vsaksebnó spoštovanje, na ljubezen, dobrotnost in usmiljenost krščansko.

Kako pač blaženo in povsem srečno življenje bi živeli med seboj ljudjé, ko bi hoteli vse svoje dejanje in nehanje ravnati po zlatih opominih, katere je sporočil sv. Pavel Kološanom, ko še niso poznali delavne vere in ljubezni krščanske: „Mrtvite svoje zemeljske ude, (poželjivost, ki je v njih), prečestovanje, nečistost, nesramnost, hudo poželjivost in lakomnost, ki je malikom služabnica; po katerih prihaja jeza božja nad otroke nevere, med katerimi ste tudi vi hodili nekdaj, ko ste živeli med njimi. Sedaj pa odložite tudi vi vse: jezo, nevoljnost, hudobnost, kletev, grdo govorjenje svojih ust. Ne lagajte med seboj; slecite starega človeka z dejanji njegovimi in oblecite novega, njega, ki je prenovljen v spoznanju po podobi tistega, ki ga je vstvaril; kjer ni pagana in juda, ni obreze in neobreze, ni divjaka in skita, ni sužnika in svobodnjaka, nego kjer je vse ino v vseh Kristus. Oblecite torej vi kakor izvoljenci božji, sveti in ljubljeni: pristrčno usmiljenost, dobrotljivost, ponižnost, skromnost, potrpežljivost, prenašajoč drug drugega in odpuščajoč si med seboj, če ima kdo zoper koga pritožbo; kakor je tudi Gospod odpustil nam, tako tudi vi. Nad vse to pa imejte ljubezen, ki je véz popolnosti, in mir Kristusov naj povzdiguje vaša srca, h kateremu ste tudi poklicani v enem telesu. In bodite hvaležni. (Beseda Kristusova

prebivaj med vami obilno), v vsej modrosti učite in opominjajte sami sebe s psalmi, hvalnicami in pesnimi duhovnimi, v milosti pojoč v sreih svojih Bogu. Vse, karkoli delate v besedi ali v dejanju, delajte vse v imenu Gospoda Jezusa Kristusa, zahvaljajoč Boga in Očeta po njem. Žene! bodite podložne možem, kakor se spodobi v Gospodu. Možje! ljubite svoje žene in ne bodite hudi nad njimi. Otroci! bodite pokorni starišem v vsem, zakaj to je prijetno Gospodu. Očetje! ne dražite svojih otrok, da ne postanejo malosrčni. Hlapci! poslušajte v vsem telesne gospodarje, ne služeč na okó, kakor ljudem ugajajoč, marveč v priprostosti srcá, boječ se Boga. In karkoli delate, delajte iz srea, kakor Gospodu in ne ljudem; vedoč, da bode od Gospoda prejeli plačilo dedščine. Gospodu Kristusu služite. Kdor pa krivico dela, bode prejel, kar je krivičnega storil; in ni ga oseb sprejetja pri Bogu. Gospodarji! kar je pravično in primerno, izkazujte hlapcem, vedoč, da imate tudi vi Gospoda v nebesih. V molitvi ostajajte in čujte v njej z zahvaljevanjem... V modrosti hodite z njimi, ki so zvunaj, čas vporabljač. Govorjenje vaše bodi vselej prijazno, s soljo soljeno, da veste, kako vam je treba vsakemu odgovarjati“. (Kol. 3, 5—25; 4, 1. 2. 5. 6). Krasni in koristni so ti nauki sv. Pavla, o katerem zdravitelju človeške družbe bi lahko napisal posebno točko, ko ne bi moral tukaj nadaljevati svoje razprave o Pavlovem slogu.

Zares! Pavel govori v svojih spisih z ono preširljivo močjo, ki naša srca premaguje, govori z užigajočo gorečnostjo, ki nas prevzema, nas za seboj poteguje, da se jej moramo vpogniti bodi si na milost ali nemilost. Zanaša nas v višave, da daleč v pozemeljskem prahu ostajejo za nami vsakdanje ničemurne stvari in da se bližamo nebeškemu stvarniku. Dasi le nekoliko besed Pavlovih kje beremo, mahoma spoznamo, da so njegove. Ex ungue leonem, iz ene stopinje spoznaš leva mogočnika. Izrazi so večinoma krepki, vedno misli polni, so vselej dobro premišljeni. Pisal je Pavel, kakor je govoril, naglo prehajaje od predmeta do predmeta, urno dalje hiteč, kakor kdo ne more in ne sme ničesar zamuditi. Prispodobimo na primer Gal. 5, 15: „Ako drug družega grizete in ujedate, gledite, da drug družega ne pojedete in ne iztrebite.“ In Rimljane budi in bodri prav

krepmo: „Ura je udarila, da se že iz spanja zbudimo; zakaj sedaj nam je vzveličanje bliže, kakor kadar smo sprejeli vero. Noč je minila in dan je napočil. Vrzimo torej od sebe dela teme in oblecimo se v orožje svetlobe. Hodimo kakor po dnevu spodobno, ne v pojedinah in v pijančevanju, ne v nečistosti in pohotnosti, ne v prepiru in v zavisti. Marveč oblecite Gospoda Jezusa Kristusa in ne delajte si skrbi za meso v poželenju.“ (Rimlj. 13, 11—14). In nekoliko više daje tistim Rimljanom lepe in modre nauke, ki morajo človeku um, srce in voljo vneti za dobro. „Z bratovsko ljubeznijo drug drugega srčno ljubite, s častjo drug drugega prehitajte. V opravku ne bodite leni, v duhu bodite vroči, Gospodu služite. V upanju se veselite, v stiski bodite strpljivi, v molitvi stanovitni. V potrebah svetim pomagajte, gostoljubnost iščite. Blagoslavlajte tiste, kateri vas preganjajo, blagoslavlajte, a ne preklinjajte. Veselite se z veselimi in jokajte z jokajočimi. Bodite ene misli med seboj; ne mislite na visoke stvari, marveč z nizkimi se zlagajte; ne bodite razumni sami v sebi. Nikomur hudega za hudo ne vračajte. Premišlujte to, kar bi bilo dobro vpriči vseh ljudij. Če je mogoče, kolikor je v vaši moči, imejte mir z vsemi ljudmi. Ne maščujte se sami, ljubljeni! nego dajte mesto jezi, kajti pisano je: Moje je maščevanje, jaz bodem povračal, govori Gospod. Če je torej lačen tvoj sovražnik, nahrani ga, če je žejen, napoji ga; kajti to delajoč kopičil mu bodeš žarjavo oglje na glavo. Ne daj se hudemu premagati, temveč v dobrem premaguj hudo.“ (Rimlj. 12, 10—21).

Pa poslušajmo še dalje mogočni glas mogočnega apostola, kako navdušuje Filipljane za vse čednosti in za vse blaginje krščanskega življenja. „Bratje! kar je resnično, kar pošteno, kar pravično, kar čisto, kar ljubeznivo, kar sloveče, kar je čednost, kar je hvale vredno, to gojite, to premišlujte“. Ta izrek je kakor kašipot delovanja Pavlovega, je kakor napoved njegovih osnov, je njegov šibolet. In zato po vsej pravici dostavlja: „Kar ste se učili in ste prejeli in slišali in videli na meni, to delajte in Bog miru bode z vami“. (Filiplj. 4, 8. 9). Sicer pa bi moral vse izpisati, tako čudno lepi so listi Pavlovi. Vsaka beseda je kakor svetel žarek, ki prežene senco dvoma, prepodi tenjo zmote in težkoče, in nam pridobi jasno spoznanje. Mnogo je

izrazov, ki so tako tje vrženi brez natanjih pojasnil, ki pa zato tem silneje zgrabijo čitatelja in ga pretresejo: „Praeterit figura huius mundi. Podoba tega sveta premine“. (I. Kor. 7, 31). Ni li s temi kratkimi besedami postavil Pavel vsemu svetu grobnega napisa? „Oportet autem Christum regnare super nos. Kristus mora kraljevati črez nas.“ (I. Kor. 15, 25). Pavel je pač tu mislil na klic nehvaležnih judov: „Nolumus hunc regnare super nos. Nečemo, da bi nam ta kraljeval.“ (Luk. 19, 14). Kristus nam mora vladati, kamo bi sicer prišli, ko bi Kristus nehal vladati v cerkvi, v državi, v šoli, v družinah! „Scientia inflat, charitas aedificat. Znanost napihuje, ljubezen povzdiguje“. (I. Kor. 8, 1). Ni li s temi štirimi besedami resnično označil vse praznote človeške vednosti brez božje ljubezni?

In je li kdo pohvalil krajše in zajedno zdatnejše svoje ljubljence, kakor je pohvalil Pavel svoje Galačane? „Pričam vam, da bi bili, ko bi le možno bilo, izkopali svoje oči in je darovali meni“. (Gal. 4, 15). Moža resnicoljuba je označil z enim edinim verzom: „Non possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. Mi ne moremo ničesar zoper resnico, marveč le za resnico“. (II. Kor. 13, 8). Pavlove ljubezni duh veje in hlidi prijetno v verzu: „Nikomur ničesar dolžni ne ostanite, razvun ljubezni“. (Rimlj. 13, 8). Toda dosti. Rečem še samó: Žal pa ne trikrat žal, marveč milijonkrat žal, da mnogi bogoslovci ne preučevajo vedno bolj in bolj Pavlovih listov. Svoje dni je bila Pavlova knjiga cerkvenim služabnikom vsakdanja medosladka hrana. Ali o tem več niže zdolaj. Tukaj še pripomnim, da je bila celó posebna kongregacija ustanovljena, Barnabitov namreč, katerim je bilo pred vsem naloženo, da javno čitajo liste Pavlove in da ž njimi dramijo, budé, vodijo in silijo kristjane k bogoljubnemu, pobožnemu življenju. Da, da! iskra čednostnega življenja tli vedno vidno v tistem, ki se greje pri Pavlu ognjeniku, ki njegove nauke v svojem srečju hrani in premišljuje.

§ 14. Posebnosti sv. Pavla pisatelja.

Raztegnil sem morda že preveč govor o Pavlovem slogu, vendar se ne morem ločiti od Pavla pisatelja, da bi o njem ne izrekel še nekaj podučljivih besed. Kaj čuden in res prav čuden človek je ta Pavel. Takega književnika nima nobeden narod na svetu. V nobeni književnosti ne nahajaš slovstvenih del, kakoršna so pisma Pavlova. Ali pretiravam neopravičeno? Poglejmo!

Listu do Rimljanov mora se vsakdo, tudi najduhovitejši in od Boga obilno obdarovan pisatelj čuditi. Vznesenim idejam odgovarja veličastna oblika, ki sedaj s slovesnim korakom napreduje, sedaj hiti kakor deroč potok, tu povzdiguje duha in ga z nebeško svetlobo obliva, tam bude milo in nežna čustva. Jezik je neporedkoma kakor zanemarjen in zveza perijod je sem ter tam pretrgana s tem, da potok idej prestopa pretesne in prenizke bregove, da kipi črez preozko strugo. Slog ni vselej vglajen, kar se pa dá pametno razložiti. Pavel je namreč navadno narekoval svoja pisma in je ob koncu pozdrave podpisaval lastnoročno, kakor zatrjuje v drugem listu do Solunčanov, rekoč: „Moj pozdrav z lastno roko: Pavel. To je znamenje v vsakem pismu. Tako pišem jaz“. (II. Tesal. 3, 17). Od tod izvira malo vglajen slog, izvirajo anakoluti ali presledki in razsežne parenteze, vrinki. Živahni, ognjeviti duh je silil Pavla dalje in dalje, medtem ko je pisar slikal svoje pismenke in je izgubil nit in stik mislij. List do Galačanov je najbolj premišljen, in Pavel ga je bržkone pisal s svojo roko in z velikimi črkami, *πληκτικὴ γραμματισ*. (Gal. 6, 11). Pa četudi Pavlova pisava ni dovršena, bil je paganski jezik po Pavlovem duhu krščen pa prešinjen z neko nadnaravno milobo, da je zamogel potem služiti oznanjevanju božjega evangelja. Pavel je vtisnil grškemu jeziku krščanski pečat in je tako vstvaril poznejši cerkveni jezik. Apostol Pavel je enkrat za vselej določil pomen raznih izrazov, ki so odločilni v bogošlovnih vedah. Po Pavlu so prejeli stalni pomen izrazi: *πίστις, χάρις, ἀπολύτρωσις, Χριστός, σοφία*,

θανάτος, ζωή, σάρξ, νόμος, πνεῦμα, γράμμα διακρίσις. Grški, paganski jezik je prevstvaril Pavel v cerkveni, krščanski jezik.

Tajiti se ne dá in tudi nobeden natančen poznatelj Pavlovih listov ne taji, da je Pavel poznal, da je prebiral in preučeval grške pisatelje. To potrjujejo izpiski, posneti po pesniku Menandru iz njegovega dela „Thais“ (I. Kor. 15, 33): „Dobre navade pačijo slabi pogovori“. Potem citati povzeti od Epimenida, ki je živel za dobe Solona Atenca okoli leta 650 pred Kristusom in se prištevava sedmerim grškim modrijanom. Po smrti so mu Krečani izkazovali čast božjo. Ali ravno ta lastni njihov prerok njim je postavil ne prečastni spomenik, ko je pisal v svojem delu περὶ χυρσμων, o vedeževanju: „Krečani so vselej lažniki, so grde zveri in leni trebušniki.“ (Tit. 1, 12). V svojem govoru na arcopagu se je sklicaval Pavel v dokaz, da je človek vstvarjen za Boga, na izreke tudi grških pesnikov in sicer na svojega rojaka Arata iz Cilicije, živečega v tretjem veku in potem na Kleanta iz Aten, rekši: „V njem, namreč v Bogu, živimo in se gibljemo in smo, kakor so tudi nekateri vaših pesnikov rekli: „Zakaj tudi rodú njegovega smo.““ (Dejanj. apost. 17, 28). Razvidno je po vsem tem, da je Pavel poznal grške pisatelje, pesnike, govornike, zgodovinarje. In prav zato je dobro pogodil učeni Dionizij Longin, da je Pavla prišteval grškim govornikom in to najslavnejšim, kakoršni so med ostalimi Demosten, Lizija, Eshinej, Izokrat. In sv. Krizostom v tretji homiliji o prvem listu do Korinčanov pripažuje: „Apud ethnicos disceptatum fuisset, an Paulus Platoni, cuius doctrinae gravitatem et subtilitatem illi imprimis venerantur, praeferendus esset“. ¹⁾

Navzlic temu pa pisava Pavlova ni morebiti pisava najizbornejših Grkov in Rimljanov. Osnovanega reda ne najdeš pri njem, kakor ga nahajaš pri govornikih, izobraženih v klasiških šolah. Stavki so kakor pretrgani, tu in tam prerazsežni, v katerih se urno menjajo misli. Vendar pa vse te nepopolnosti izginejo kakor dim pred živim ognjem njegovega duha, vsled katerega želi vse ob enem povedati tako živo, kakor sam

¹⁾ Primeri Dr. Sepp, Op. cit. pag. 49.

misli v svojem notranjem. Ena misel podi drugo, da za govornikom težko slediš, da ga s težavo dohajaš. Čuditi se moraš njegovim zavinkom: on opominja, žuga, kaznuje, tolaži, nasprotnike hudo prijemlje; pa kmalu govori zopet prijazno, seza do srca, razodeva svoje sočutje in sožalje za tujo srečo in nesrečo, pokazuje skrb in nežen strah, da bi kogarkoli razžalil. Vede se sedaj kakor oče, sedaj kakor oster, strašen sodnik; toda zmirom kaže se dobrohotnega, milega, prizanesljivega, nikoli slabotnega, v mukah in tugah vedno krepkega, plemenitega. In tako je slog v Pavlovih listih zanesljiv in resničen odsev osebnosti Pavlove.

Pomanjkanje klasične pravilnosti in govorniške vglajenosti nadomešča bogati jezik in pa vrlina izrazov. Pretrgani stavki, izpustki, vrinki, skoki v dokazovanju, prilike, govorniške podobe izražujejo nespremembno vse položaje živahnega, temeljito izobrazenega duha, vse afekte bogatega in globokega čustva, in pričajo o drznem, za naglo mišljenje prepočasnem peresu. Pogoste antiteze, mnogobrojni klicaji, neprestana vprašanja vzbujajo v bralcu pozornost; ganljiva govorica pa mu zavzema in mami sree. Bistroidni Hijeronim je kaj dobro ocenil Pavla pisatelja, ko je pisal prijatelju Pamahiju: „Pavel, posoda izvoljena, je glasna piščalka, je prava trobenta evangelja, on je lev Juda, je potok krščanske zgovornosti, ki sili človeka bolj z občudovanjem kakor z besedami k premišljevanju najglobljih, vsem prošlim vekom nepoznanih tajnostij vere krščanske. Kadar koli berem Pavla, zdi se mi, da ne slišim človeških besed, marveč gromove.“ (Epist. 61). Umel je razsvetljeni blagovestnik tudi najvišje skrivnosti in resnice v prijetnih podobah in lepih prilikah ne le prav jasno predstavljati, temveč tudi v čarodejni in mikavni lepoti slikati duhu te podobe, da so se globoko vtisnile v srca človeška. To pa se dogaja tem lažje, ker je ta daroviti slikar kratek v besedah ali je dolg in širok in globok v mislih, kakor je dejal slavnoznani Stridovčan: Brevis in verbis, longus in sententiis. V posamičnih izrazih tiči obilokrat cela kopa krasnih idej.

Pavlovi listi so podobni ognjenikom, ki pošiljajo med strmeči svet sto in stotisoč isker, pošiljajo cvetoče in žareče

vence najlepših mislij. Od baklje Pavlovega duha so padale in še padajo na desnico in na levo iskre, ki so užigale in še vedno užigajo, da njih ogenj ne bode nikoli ugasnil. Čitajoč liste Pavlove potuje človek po duhovni Kaliforniji, povsodi mu blišči nasproti zlata ruda izbornih mislij. Kakor ostro prirezani dragoceni kamni vrsté se globoki, vsebine polni a vendar jasni stavki; v kratkih vrsticah nahajaš shranjene odločilne poteze, naslikane najdeš poglavite obrise obširnih, temeljitih razprav in obravnav. Pri Pavlu je pač skoro kolikor besed toliko mislij in kolikor mislij toliko zmag. To stoji nepremično in zato je krščanski Demosten, sv. Krizostom, storil prav dobro, da je liste apostolove zarad čudežne moči in divne lepote primeril zidu, ki je sestavljen z dijamantov in kateri obkroža cerkev in državo.¹⁾ Jemlji zatorej mili mi čitatelj, pogostem v roke pisma Pavla Taržana; ti ne bodeš sicer prebiral Justinijana, zakone zbirajočega, niti Hipokrata, zdravila telesna pripravljajočega, niti Aristotela, silogizme učečega; toda čital bodeš pisatelja, resnico učečega, resnico večno, resnico zdravo, resnico zmagljivo, resnico tvojemu srečanju ljubo in drago, resnico vodiljo v rajsko radost, v večno življenje.

Pavlova pisava ima toliko moči v sebi, da je nemožno, da bi se bralec Pavlovih listov ne čutil vzbujenega, plamtečega, vznesenega. Sam sv. Avguštin, glasoviti učitelj klasične zgovornosti v Kartagini, v Rimu in v Milanu, študiral je marljivo liste Pavlove, predno je še bil krščen od sv. Ambroža, škofa čednosti. Povedati ni lahko z besedo, kako mogočno so vplivali ti spisi na učenega pagana, ki je bil vestno preučil klasike latinske in grške: Vergilija, Cicerona, Horacija, Platona, Aristotela, Demostena. V svojem devetnajstem letu je že bil prebral Ciceronovega „Hortenzija“, v dvajsetem letu kategorije Aristotelove in skoro vse važnejše spise o modroslovju in o umetnosti. Pa šele ko je dobil v roke dela Pavlova, začelo mu je svitati, jelo se mu je daniti. Stresal ga je strah in obšla ga je groza, ko je našel svojo osebo le prenatanko popisano v teh listih. Zarke besede trinajstega verza v trinajstem poglavju

¹⁾ De Sacerdotio lib. IV. C. 7.

lista do Rimljanov zbudle so nevernika v globini srca, ko jih je bral v vrtu ležeč pod figovim drevesom, tako silno, da ni bral dalje, a duh njegov je bil spremenjen in Avguštin spreobrnjen. Prebravši Pavlov opomin: „Bratje! ura je udarila, da se iz spanja zbudimo. Noč je minila in dan se je približal. Vrzimo torej od sebe dela teme in oblecimo se v orožje svetlobe. Kakor po dnevu hodimo spodobno, ne pa v požrešnosti in pijančevanju, ne v nesramnosti in pohotnosti, ne v prepiru in zavisti, marveč oblecite Gospoda Jezusa Kristusa in ne delajte si skrbi za meso v poželenju“ (Rimlj. 13, 12—14), prečitavši, pravim, ta resnobni opomin apostolov, ni bral dalje in in tudi ni bilo treba; zakaj na koncu teh besed razlila se je nagloma, kakor luč, resnica v njegovo srce in stara tema dvoma je izginila, kakor sam piše. Vstal je nevernik ves predručen in je nemudoma poprosil sv. Ambroža, da ga milostno sprejme v družbo, ki se more ponašati s tako sijajnim, nad vso hvalo in slavo vzvišenim značajem, s svetim Pavlom. To svojo prečudežno, tako podučno spremembo pripoveda zanimivo sv. Avguštin v osmi knjigi vsebine in poduka polnih izpovedij svojih. In tako je resnica! Ko bi Pavlovi listi ne bili dosegli ničesar druga, kakor da se je po njih izpreobrnil bistroumni Avguštin, po duhu in po zmožnostih svojih podoben Pavlu, bilo bi njim pač že dovolj slave. Zakaj sv. Avguštin je, da tako rečem, nekako drugi Pavel katoliške cerkve, ki je nepopisno veliko storil za razvoj krščanstva, da ostane za vse čase luč in steber teologije.

Največi veleumi so slastno prebirali in marljivo študirali pisma Pavlova, vendar popolnoma umeti jih niso mogli zbog preglobokih mislij. Veleznani modroslovec angleški Locke (reci Lok) piše, da je Pavlove liste sicer tako pazno preučeval kakor vse ostale svetopisemske knjige, ali uveril se je, da jih nikakor ni razumel, eas minime intellexi. In res! kdo bi smel drzno trditi, da umeje sv. Pavla, ko je še prvak apostolov sv. Peter v svojem drugem listu priznal modrost Pavlovo, s katero je pisal liste svoje, a je tudi pristavil, da so težko razumljivi, zato nje nekateri tolmačijo krivo in pogrešno. „Propter quod, carissimi . . . satagite immaculati et inviolati ei inveniri in pace,

et Domini nostri longanimitatem salutem arbitremini, sicut et carissimus frater noster Paulus, secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti et instabiles depravant. Zato ljubljeni! trudite se, da bodete brez madeža in brez hibe najdeni v miru pred njim; in potrpežljivost Gospoda našega imejte za blaginjo, kakor vam je tudi ljubljeni brat naš Pavel pisal po dani mu modrosti; kakor tudi govoreč o tem v vseh listih, v katerih je nekatero težko razumljivo, kar nevedneži in omahljivei zavijajo, kakor tudi ostala pisma, v lastno pogubo.“ (II. Petr. 3, 14—16). Tudi apostol Jakob je hotel v svojem listu zabraniti, da ne bi kdo krivo razlagal Pavlovega lista do Hebrejcev gledé na opravičevanje in ne bi iz tega izvirala zloraba krščanskega življenja.¹⁾

Blagi Fenelon, duhoviti pisatelj vsemu učenemu svetu znane knjige „Dogodki Telemakovi“, listkal je noč in dan po knjigi Pavlovi in to z najslajšim veseljem. In še neposredno pred svojo smrtjo dal si je glasno prebrati četrto in peto poglavje drugega lista do Korinčanov. Kako primerno je bilo pač to početje, umeje, kdor pozna življenje Fenelonovo. — Najdragocenejše homilije Janeza Zlatousto so nedvomno tiste, v katerih je razlagal vernemu ljudstvu liste Pavlove. Pa kaj čuda temu? Saj je bilo branje pisem Pavlovih veleslavnemu govorniku najljubše in najprijetnejše vedrilo. Ker je noč in dan prebiral Pavla, postal je toliki pridigar, pravi eklezijastes nove zaveze. Modrost Pavlova v njegovih pismih je bila Krizostomu večja od katerega koli čudeža. Zakaj čudeže zamorejo trdovratni neverniki tajiti, ne pa modrosti Pavlove, ki nikakor ne more biti plod njegovega človeškega modrovanja, nego zajel jo je iz razodetja božjega. Te prekrasne homilije hvalil je nemalo že Izidor Peluzijota. Njih vrednost ocenil je kratko pa točno, ko je rekel: „Jaz mislim, ko bi se bil Pavel razložil sam v atiškem jeziku, raztolmačil ne bi se bil drugače, kakor je to storil vse slave vredni Krizostom. Tako lepa in dobro zadeta je njegova razlaga v mislih, vglajenosti in točnosti izrazov.“

¹⁾ Prim. Dr. Schanz, *Jacobus und Paulus*. (Tübinger Theolog. Quartalschrift. Heft I. 1880).

Skoro v vseh omikanih jezikih nahajajo se prestave teh divotnih homilij. Nemški prevod so oskrbeli Arnoldi, Lorenzi in Weber v Trijeru leta 1831 v devetih knjigah. Upajmo, da nam tudi na slovenski prevod ne bode treba več dolgo čakati! Tako delo bi bilo za naše slovstvo blagodejen kvas, ki bi naše duševno življenje povzdignil nad ono plitvost in puščobo, v katero se je jelo pogrezati po vplivu pogubnega materijalizma in kvarnega pesimizma, katerega so začeli nekoji pisatelji iz tujih slovstev presajati v našo književnost. Ako izgine iz književnosti slovenske okrepljajoči duh krščanske vere, izginile bodo tudi one krščanske kreposti, brez katerih nobeden narod veselo cvesti ne more. Zato nikarte pozabiti besed Slomšekovih, ki previdno svarijo: Rojaki! Sveta vera nam bodi luč, materna beseda pa ključ do narodne sreče, časne in večne.

Medtem pa je slavljeni Krizostom poleg imenovanih homilij še drugih sedem hvalnic napisal v proslavljenje Pavlovo: septem homiliae de laudibus Pauli. Ti govori presegajo vse, kar se povedati dâ na čast in v slavo apostolu narodov in učitelju svetâ. V teh homilijah je Janez zlatih ust dosegel vrhé cerkvene zgovornosti, to pa zato, ker je pridno hodil v visoko šolo Pavla Taržana. Krizostom je najslavnejši učenec in naslednik Pavlov. V njem je Pavel znova vstal in je pridigoval narodom nauk Jezusov.¹⁾ Primeren kraj se mi dozdeva, da omenim še to. Sv. Dominik, ustanovitelj reda pridigarjev, je zapovedal svojim sinovom dominikancem, naj pred vsem prebirajo liste Pavlove. Na pot njim je navadno dajal biblijo, ali pa le samo pisma Pavlova. In od tod je prihajal ogenj pri oznanjevanju besede božje. Sv. Dominik je znal na pamet vse liste Pavlove. Jednako je Pavla ljubil angelj šole, sv. Tomaž Akvince, o katerem gre glas, da je pri učenju in pisanju na strani stoječa imel sv. Petra in sv. Pavla.

Tako so torej čislali najveljavnejši cerkveni možje sv. Pavla in so pri njem iskali poduka in modrih svetov v zamo-
tanih vprašanjih. Škoda, da je ta ljubezen do tega velikana

¹⁾ Izvrstno je opisal Krizostoma kot posnemovalca sv. Pavla Leopold Ackermann v svojem mično in dično zloženem delu: Die Beredsamkeit des hl. Joannes Chrysostomus. Würzburg, 1889. Str. 53. nsl.

na duhu že preveč ponehala dandanes. Pa ako prebiraš njegove liste in morda le odlomke teh listov, moraš, hočeš nočeš, Pavla rad imeti; še več, občudovati ga moraš in pa ljubiti pristržno. Pripomnim še, da stavljajo učeni bogoslovci gledé na retoriko na prvo mesto prvi in drugi list do Korinčanov. Za tem omenjajo list do Rimljanov, do Galačanov, do Hebrejcev.¹⁾

Mislim, da je tu pripravno mesto še za nastopno opombo. Apostolski vladika vrli Ketteler je primerno sodil skrb, previdnost in gorečnost Pavlovo, ko je rekel: „Ako bi v naših časih živel sv. Pavel, bil bi vrednik dobremu katoliškemu listu, v katerem bi branil Kristusovo vero.“²⁾ Pavel je v resnici vedel in znal, računati z vsakim položajem, z vsemi razmerami, z vsako dobo. In prav zato bi bil slavni Taržan najboljši varih in zaščitnik krščanskih časnikarjev. Saj je rekel sam, da je postal vsem vse, da bi vse pridobil za Kristusa. Mar li ne? Pavel, ki je vse počenjal in umel vse, ki je bil povsodi in nikjer, ki je jude karal in Rimljanom ni prizanašal, ki se je prepiral z Grki in Galačani; Pavel, ki je pošiljal, da se vmakne rimskim knjigotržnim postavam, zanesljive pismonoše na vse kraje in konce svetá; on, ki je bil sam pisatelj v odličnem pomenu, ni li, vprašam, takošen mož sijajen vzgled in mogočen branitelj vseh pisateljev katoliških? Medtem pa se hvalo Bogu! že časti kot duhovno-vrhovni poglavar vernih pisateljev v Franciji, v Švici, v Italiji in Hispaniji. V Friburgu izhaja poseben časnik pod napisom: *Die Annalen des hl. Paulus*. Kakor Pavel sme in more tudi krščanski književnik naglašati v boju za resnico, pravico in prostost: *Verbum Dei non est alligatum*. Beseda božja ne dá se vklepati, ona stopa prosta na dan.

¹⁾ A. Tholuck, *Das Studium der Paulinischen Briefe*. (Vermischte Schriften. Hamburg, 1839. II. Thl. pag. 272—329).

²⁾ Ko bi pa sv. apostol Janez živel v naših dneh, vrejeval bi katoliški list, v katerem bi proslavljal Jezusovo ljubezen.

§ 15. Sv. Pavla trpljenje.

Dolgo sem se mudil pri Pavlu pisatelju in sicer s tem namenom, da bi vzbudil pri svojih duhovskih bratih in delavcih v vinogradu Gospodovem še večje veselje in večje zanimanje za preučevanje listov Pavlovih. Če sem dosegel to svojo namero, vem, da sem nekaj za čast božjo storil, da sem svojim sobratom koristil in da bodem torej enkrat lažje odgovor dajal Jezusu Kristusu, najvišjemu pastirju naših duš. Toda sedaj preidimo k premišljevanju o trpljenju sv. Pavla apostola.

Življenje tega izrednega moža, ki je bil za tako velike reči poklican in ki je dovršil toliko dobrega, življenje tega moža, pravim, pa ni bilo življenje mirno in veselo in ugodno, bilo je od dneva njegovega poklica pred Damaskom pa tje do dneva njegove silovite smrti ob Tiberi, življenje polno nadlog, težav in križev, polno najbridkejšega trpljenja. Preživel je nedolžnik skoro pet let v temnih ječah, a poleg tega je bil še večkrat ujet, vklenjen, pred sodnijo gnán in tožen krivično. Nekateri krati je bil od lastnih rojakov, nestrpljivih židov, bičán do krvi in vrhu tega še od paganov trpinčén različno. Kdo bi pač vedel povedati, kolikokrat je bil prezaslužni mož tepen in šiban in kaj je vse prebil in pretrpel žalega? Pa bolje bode, da pre-pustimo besedo njemu samemu. „V vsem nas stiskajo, ali nismo na tesnem; v zadregah smo, ali ne omagujemo. Pre-ganjajo nas, ali nismo zapuščeni; pobijajo nas, ali ne ginemo. Vsekdar rane Gospoda Jezusa na telesu s seboj nosimo, da bi se tudi življenje Jezusovo na našem telesu pokazalo. Zakaj vedno se mi, živi, v smrt izdajemo zavoljo Jezusa.“ (II. Kor. 4, 8—11). Ko je s temi stavki le površno opisal svojo bedo, pojašnjuje malo pozneje natanje vse bridkosti svoje, pišeč: „Od judov sem jih dobil petkrat po eno manj ko štirideset; trikrat sem bil šiban, enkrat kamenjan; trikrat se je z menoj razbila ladija in sem prebil noč in dan na globočini morja. Potoval sem mnogikrat, bil sem v nevarnostih na vodah, v nevarnostih pred razbojniki, v nevarnostih pred rojaki, v nevarnostih pred pagani,

v nevarnosti v puščavi, v nevarnosti na morju, v nevarnosti med krivimi brati. V trudu in težavah, dostikrat brez spanja, v lakoti in žeji, velikrat v postu, mrazu in v goloti. K temu, kar trpim od zvonaj, pribaja še vsakdanja opaznost, skrb za vse cerkve; kajti kdo oslabi, da bi tudi jaz ne oslabil? Kdo se pohujšuje, da bi tudi mene ne skelelo? In če je potrebno, hvaliti se, bodem se hvalil s svojo slabostjo. Bog in Oče Gospoda našega Jezusa Kristusa, kateri bodi slavljen na veke, ve in zna, da ne lažem. V Damasku je ukazal namestnik kralja Areteja stražiti mesto damascensko, ker me je hotel ujeti. In skozi okno v košarici so me nizzdol po zidu spustili in pobegnili sem iz njihovih rok.“ (II. Kor. 11, 24—33).

To bi bila le samo ena stran od Pavla samega sestavljenega zapisnika njegovih notranjih in vunanjih težav, katere niso pretirane, marveč so nekatere še izpuščene, kakor pripažuje Krizostom: *plura praetermissa quam enumerata*. Bil je torej blagi dobrotnik človeštva edenkrat kamenjan do smrti, drugičkrat se je nahajal v smrtni nevarnosti na morju, da je moral vsled hudega viharja, ki je podil ladjo, trinajst dni in nočij tavati po penečem, razburkanem morju. Prenašal je žejo in glad, zimo in vročino, moral si je s svojo roko služiti vsakdanji kruh. Od lastnih bratov židov je bil preganjan, zalezovan in skoro v vseh mestih, kamor je došel ali se pripeljal, skušali so mu škodovati na kakoršenkoli način. Stregli so mu neprenehoma po življenju. Ko se je leta 58 o binkoštih z dolgega potovanja vrnil v ljubljani mu Jeruzalem, zgrabili so ga jeruzalemski rojaki nemudoma v templju ter so ga zavlekli na ulice, kjer bi ga bili hipoma umorili, da ga ni krutim pestem divje druhali izvil poveljnik rimske posadke na trdnjavi Antoniji. In ko je modri junak z dovoljenjem rimskega stotnika razjarjeno množico nagovoril raz stopnice omenjenega gradu v domačem, hebrejskem jeziku, potihnila je sicer za trenotek rabuka in polegla se je nevihta; ali ko se je pričel Pavel zagovarjati in pogumno opravičevati, zagromel je med krepkim zagovorom kakor iz enega grla strašen vik in krik: proč s takim človekom iz sveta, ne spodobi se, da še dalje živi — *levaverunt vocem suam dicentes: tolle de terra huiusmodi; non-enim fas est, eum*

vivere. In med vpitjem so besni židovi lučali cestni prah v zrak in so si trgali obleko raz život. (Dejanj. apost. 22, 22. 23). Kaj čuda, da je v takem položaju opelinilo življenje in ogrenilo blagemu apostolu, kakor priznava sam, rekoč: „Nečemo, da ne bi vedeli vi, bratje, za stisko našo, katera se je dogodila v Aziji, ki nas je črez moč preobtežila tako, da smo celo nad življenjem obupali. Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione nostra, quae facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut taederet nos etiam vivere.“ (II. Kor. 1, 8).

In kakor od strani svojih sodeželanov, trpel je preblagi blagovestnik mnogo in mnogo celó od kristjanov, ki so hoteli najbolj cvetoče cerkve, katere je on utemeljil, premotiti, razrušiti, k odpadu pripraviti. Ali pri vseh teh neizgovornostih in stiskah, v vseh teh skrbih in pri vsem tem trudu ni izgubil naš mož pogumnosti, srčnosti, nevstrašljivosti. Zmagonosno je vskliknil: V vsem smo preganjani, toda nismo bojazljivi; smo v zadregah, a nismo brez poguma; smo trpinčeni, pa ne zapuščeni; potrti, pa ne izgubljeni (II. Kor. 4, 8. 9) — quasi morientes et ecce vivimus, kakor umirajoči in glej, mi živimo. (II. Kor. 6, 9). In Rimljanom je pisal: „Kdo nas bode ločil od ljubezni do Kristusa? Žalost ali progoni, sila ali glad, nagota ali nevarnost ali meč? V vsem tem se proslavljamo po tistem, ki nas je ljubil“. (Rimlj. 8, 35, 37). Nobene tudi najbujše in največe nevarnosti ni se vstrašilo srce Pavlovo. Ljubezen do nasprotnikov je rastla v tej meri, v kateri je rastlo sovraštvo in je rasel srd preganjalecev. Bila je jednaka plamenu, kateri, od burje pretepan, le tem više vzdiga in spenja svoje jezike. (Rom. 7. de laudibus Pauli). Šel je vsem tudi smrtnim nevarnostim mirno in kakor že zmage gotov nasproti, vselej in povsodi pripravljen, ne le vklenjen biti, marveč tudi umreti za resnico in pa za pravico, za presveto in presladko ime Jezusovo. In ta misel bodi prehod k nastopni točki.

§ 16. Sv. Pavla nevstrašljivost.

Boječ Pavel nikoli ni bil; šele takrat ko je premagal nevarnost, polastil se ga je morebiti strah. Plašljiveci so boječi pred nevarnostjo, strašljiveci v nevarnosti in pogumneži po nevarnosti. Pavel je sicer imel navado, da je svaril pred nevarnostjo; ali ko je nastopila nevarnost, pogledal jej je resno in brez strahu v obraz in je postopal, kakor da je ni. Temu je priča junaško obnašanje apostola Pavla pri barkolomu v jadranskem morju. „Ko se pa niti solnce niti zvezde niso pokazale več dni in ni majhna burja pritiskala, izginilo je že vsako upanje, da bi se oteli. In ko že dolgo časa niso nič jedli, tedaj stopi Pavel v njih sredo in reče: Imeli bi bili o možje! mene poslušati in ne odriniti od Krete in obvarovati se te nevolje in zgube. A sedaj vas opominjam, da ste srčni; kajti nobeno življenje od vas se ne bode izgubilo, razvun edino le ladija. Prikazal se mi je namreč to noč angelj Boga, čegar sem in komur služim, govoreč: Ne boj se Pavel! pred cesarjem imaš stati in glej, podaril ti je Bog vse, ki se peljejo s teboj. Zato bodite srčni možje! ker verujem Bogu, da se zgodi tako, kakor mi je bilo rečeno. . . In ko se je že daniło, prosil je Pavel vse, da naj vzmó jedi, govoreč: Štirinajsti dan je danes, od kar čakate in živite brez jedi, ne zavživši ničesar. Zato vas prosim, da vzemite jedi; kajti to je za vaše zdravje; ker nikomur od vas ne bode las z glave padel. In ko je to rekel, vzel je kruh in zahvalil je Boga pred vsemi, in prelomivši, začel je jesti. Tedaj so vsi srčnejši postali in vzeli so tudi oni jedi. Bilo nas je pa vseh duš na ladiji dvestošestinsedemdeset. In ko so se nasitili jedi, olajšali so ladijo, izmetavši žito v morje. Ko se je pa zdanilo, niso poznali dežele; zagledajo pa neki zaliv, ki je imel breg, na katerega so mislili izvleči ladijo, ko bi mogli. In ko so bili sidra vzdignili, prepustili so ladijo morju, odvezavši ob enem vrvi krmil; in razpeli so prednje jadro po vetru in vozili so se proti bregu. Ko so pa naleteli na kraj, ki je imel na obeh straneh morje, zadeli so z ladijo ob pečevje; in prednji konec se je nasadil in je trdno obtičal, a krmilo se je razbilo od sile

valovja. Vojaki pa so se dogovorili, da bodo jetnike pomorili, da ne bi kateri izplaval in pobegnil. Stotnik pa, hotoč Pavla ohraniti, prepove njih naklep ter ukaže, naj tisti, kateri znajo plavati, najpoprej izskočijo in izidejo na suho, drugi pa na deskah in nekateri na kosovih od ladije. In tako se je zgodilo, da so vsi prišli živi na suho¹. (Dejanj. apost. 27, 20—44). Koga ne gane pri tem dogodku nevstrašljivo, skrbno, previdno in ljubeznivo obnašanje velikodušnega Pavla? Pa idimo dalje.

Kadar je bilo treba, zagovarjal je plemeniti Taržan svoje podedovane pravice pogumno brez boječnosti pred vsem svetom. Opustil ni nikoli, da se opre na svoje osebno pravo, kjerkoli in kadarkoli se mu je to dozdevalo primerno in koristno. (Dejanj. apost. 16, 37). Kaj? meni nič tebi nič naju hočejo izpustiti, potem ko so naju, dva rimska državljana, poprej pretepli. Javno in brez sodbe bičali so naju in vrgli v tamnico; ali sedaj naju odpravljajo skrivši in natihoma, sedaj ko so že storili to, kar ostro prepoveduje lex Porcia in Sempronia, namreč šibanje rimskega državljana, kakor pravi Ciceron: *Facinus est, vinciri civem Romanum; scelus, verberari; prope paricidium, necari; quid in cruce tolli?* (De suppl. c. 66). In na drugem mestu pravi: *Porcia lex virgas ab omnium civium Romanorum corpore amovit. Porcia lex libertatem civium licitori eripuit.* (Pro Rabir. perduell. c. IV). Sedaj torej, ko so že protipostavno ravnali, naju hočejo mirno odpraviti. Ne tako, marveč oni morajo sami priti in naju očitno posloviti. Ko so služabniki ta Pavlov odločni ugovor sporočili oblastnikom, trepetali so ti od strahu, zaslišavši, da sta jetnika rimska državljana. In zato so nagloma došli, so prosili za odpuščenje, so obadva do mestnih vrat spremili in še lepo naprosili, da naj mirno zapustita mesto. (Dejanj. apost. 16, 23—40). Zares moško postopanje. *Vigilantibus iura.*¹)

In zopet o drugi priložnosti je naznanil sv. Pavel svoj priziv na rimskega cesarja, ko je sprevidel dobro, da bi ga bili drugače nedvomno židovi obsodili na smrt, da bi ga bili na kosee raztrgali, če ga le dobé v svoje pesti. Semkaj spada tudi odločno vedenje opreznega Pavla, ko je bil v jeruzalemskem templju

¹) Der Apostel Paulus als Politiker. (Der Klerus und die Wahlen. Wien, 1885. Pag. 13—19).

nenadoma ujet, v grad Antonijev odpeljan in tamkaj bičan na povelje tisočnika, kateri bi bil rad izvedel, za kakošno krivico vpijejo meščani nad njim. „Ko so ga pa z jermeni pritegnili, reče Pavel stotniku, ki je stal tam: Smete li človeka Rimljana in neobsojenega bičati? Ko pa stotnik to sliši, pristopi in sporoči tisočniku, rekši: Glej! kaj bodeš storil? Ta človek je Rimljan. Pristopivši pa tisočnik vpraša Pavla: Povej, če si ti Rimljan? On pa odvrne, da. In tisočnik odgovori: Jaz sem za veliko denarja pridobil to državljanstvo. A Pavel odvrne: Jaz sem se pa tako rodil. In tedaj so precej odstopili od njega, ki so ga imeli pretepati; a tudi tisočnik se je bal, ko je izvedel, da je Rimljan in da ga je bil vendarle dal zvezati“. (Dejanj. apost. 22, 25—29). In ne dolgo za tem dogodkom kako odločno je zavrnil nepostavno postopanje višega duhovnika Ananije, ki je pred velikim zborom ukazal stražnikom, da naj Pavla udarijo po ustih. „Udaril te bode Bog, stena pobeljena! Ti tu sediš, da bi me sodil po postavi, pa me zoper postavo veliš bīti“. (Dejanj. apost. 23, 2. 3).

Bojazljiv ali boječ torej Pavel ni bil, kar tudi sam priznava, rekoč: „In quo quis audeat, audeo et ego. V čemer si kdo kaj upa, upam si tudi jaz“ (II. Kor. 11, 21); vendar pa se tudi predrzno ni zanašal na svoje moči. Mislil nikoli ni, da je treba prav njega, da se razširja in množi sveta vera. Takisto pa mislijo mnogoteri možje sedanjega časa, da je neizogibna potreba, da so oni v cerkvi. Pa kdor si kaj takega domišljuje, moti se prav hudo. Pavla je trebalo gotovo, a bil je dve leti zaprt v Cezareji Stratonis (ne Filipovi, kakor je krivo tiskano na strani 52 v drugi vrsti od spodaj) in dve leti v Rimu ko bi bil medtem lahko že sto in stotisoč paganov izpreobrnil. In umorjen je bil v najhujših časih, ko se je krvolok Neron zaklel, da bode uničil in pogazil krščansko vero, da bode izbrisal iz človeškega spomina ime Jezusa Kristusa. Navadnega strahu in trepetu ni poznal Pavel. Česar pa se je močno bal, bilo je edino to, da ne bi pogubil duše svoje. In res! kaj bi mu bilo pomagalo, ko bi bil vzveličal vse duše, če bi pa bil svojo v pekel pahnil? In zato ne najdeš lahko v celem svetem pismu resnejših besed, kakor so besede: Ne forte, quum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar. (I. Kor. 9, 27). Ta

otožni vzdih in vsklik je dostavil apostol, ko je govoril o zatajevanju samega sebe. Toda kaj? če je trepetal Pavel, ta močna cedra na visokem Libanonu, kako naj mirno stoji trstika, slaboten grešnik, tam doli v viharu in nevarni nižavi!

S kakim pogumom je pač moral nastopiti ta božji bojevnik svojo prvo misijonsko pot leta 45. Šel je iz Antiohije črez Selevcijo na otok ciprski, kjer je obiskal mesti Salamina in Pafos. In tukaj se je sešel s prokonzulom, deželnim namestnikom Sergijem Pavlom, kateremu je brez vsega odlaganja oznanjeval besedo božjo. In Pavel ves vnet in goreč in navdušen za svojo sveto reč, kaj je storil? Raztogotil se je in prav močno se je razsrdil. Zgrabila ga je sveta nevolja. Tu je stal on, tam Sergij Pavel in na sredi Elima, zviti vražar. Sedaj si ogleda Pavel Elimo od glave do nog in od nog do glave — intuens eum, pravi sv. pismo. Kako je pač moral zapeljivec trepetati pred poslancem božjim, ko ga je ta gledal in šele ko ga je z očmi prebodel, ko mu je tje doli v sovražno srce pogledal, rekoč: „O polni vsake zvijače in vsake hudobije sin hudičev, sovražnik vsake pravice! ali ne bodeš nehal prevračati potov Gospodovih? In sedaj glej! roka Gospodova je zoper tebe in slep bodeš in videl ne bodeš solnea do časa“. (Dejanj. apost. 13, 10. 11). Ti miruješ mili mi čitatelj in strmiš nad tem kletve in kazni polnim stavkom. Le strmi, tukaj je gromela božja jeza iz ust sv. apostola Pavla, in Bog bode udaril, ne, da bi grešnika pogubil, marveč da ga reši. In v tistem trenutku, ko je izrekel apostol to strašno kletev, pal je na Elimo mrak in pala je tema in moč je bil slep; mutast pa je najbrž že poprej postal, ko ga je meril Pavel z ostrim okom svojim. In tako je Pavel svoje zlovoljne nasprotnike zasledoval po vseh kotih, kamorkoli so se poskrili; spodil jih je z dvoreznim mečem svoje besede iz zakotja.

Rabil pa je Pavel v vseh bojih le eno edino orožje: križ, o katerem enajstkrat govori v svojih listih in pred katerim je pridno priklanjal svoja kolena, premišljujoč širokost in dolgost, visokost in globokost skrivnosti odrešenja, katero prihaja človeštvu z lesa svetega križa. (Efež. 3, 14. 18). Križ mu je bil popolno orožje in ves zaklad, druga ni imel, ni hotel imeti. „Meni pa ne bodi, hvaliti se, kakor v križu Gospoda našega Jezusa Kristusa, po

katerem je meni svet križan in jaz svetu“. (Gal. 6, 14). V križu mu je vse: modrost, učenost, previdnost, krepost in srčnost in samozavest. On ne oznanja in ne kaže strmečim poslušalcem druga, kakor le sveti križ. In uspeh? Vse pada na kolena, sinagoga je splášena, maliki so zdrobljeni, filozofija molči osramočena, pagani molijo pravega Boga. In tajnostna moč prapora, ki nosi v svoji sredi križ in krono, ta je dosegla vse te čudovite premembe. Zato sv. Avguštin pravi pravo, da je krščanstvo premagalo paganski svet z lesom in ne z železom.

§ 17. Sv. Pavla čudeži.

Vživljenju Pavlovem je vse zelo čudovito. Najčudovitejši so pa čudeži, katere je slavní apostol doprínášal v obilnem številu na raznih krajih. Dolgoletni spremljevalec Pavlov sv. Lukež je z lastnim okom gledal te prečudne reči in govori o njih splošno, piše: „In čudeže ne male je delal Bog po rokah Pavlovih, tako da so na bolnike pokladali potne prte od njegovega života in opasnike, in popuščale so jih bolezní in hudobní duhovi so izhajali iz njih“. (Dejanj. apost. 19, 11, 12). Čudno je dalje, da se je Pavel odlikoval z darovi mnogo-terih jezikov, katere je potreboval oznanjujoč sv. evangelj po Siriji, Maliaziji, Macedoniji, v Peloponezu, v Iliriji, Italiji in Hispaniji. Da je bil poliglot, pričuje sam, ko prísrčno zahvaljuje Boga za veliko dobroto, rekoč: „Zahvaljujem svojega Boga, da bolje od vseh vas jezike govorim“. (I. Kor. 14, 18).

Največo milost pa mu je Jezus Kristus razodeval nedvomno s tem, da se mu je večkrat prikazal in da ga je nekako osobno tolažil, budil in krepil. Prikazal se mu je osebno že na potu iz Jeruzalema v Damask, kakor uči sv. Tomaž Akvinec.¹⁾ Jezus

¹⁾ Sum. theol. III. q. 57. art. 6 ad 3. Primeri tudi Kornelija a Lapide in Act. apost. 7, 5.

je zapustil nebo in stopil na zemljo, da se prikaže svojemu preganjalcu, pozneje oznanjevalcu, kakor se je prikazal po svojem vstajenju Petru, Jakobu in drugim. (I. Kor. 15, 5—7). To potrjuje Pavel sam, ko piše: „Naposled pa za vsemi se je prikazal tudi meni kakor prezgodaj rojenemu“. (I. Kor. 15, 8). Nadalje ga je Gospod obiskal v Korintu po noči in mu je rekel: „Ne boj se, temveč govori in ne molči. Zakaj jaz sem s teboj in nihče te ne bode napadel, da bi ti storil kaj; ker veliko ljudstva imam v tem mestu“. (Dejanj. apost. 18, 9. 10). V Jeruzalemu je vsem nevarnostim srečno všel, ker ga je Jezus sam podpiral, svaril in vodil. „Zgodilo se pa je, pripoveduje sam, ko sem se bil vrnil v Jeruzalem in sem v templju molil, da sem se zamaknil. In videl sem Gospoda in rekel mi je: Pohiti ter izidi nagloma iz Jeruzalema, ker ne bodo sprejeli tvojega pričevanja o meni. In jaz sem rekel: Gospod! ti vedó, da sem jaz zapiral in po sinagogah tepel tiste, kateri so verovali v tebe, in ko se je prelivala kri Štefana, pričevalca tvojega, stal sem tudi jaz zraven in privolil sem v smrt njegovo in varoval sem oblačila tistih, kateri so ga pobijali. In reče mi: Pojdi, kajti jaz te bodem daleč poslal med pagane“. (Dejanj. apost. 22, 17—21). In ko je bil apostol ujet v gradu Antonijevem v Jeruzalemu, obiskal ga je zopet Vzveličar, ali kakor pravi Lukež, pristopil je Gospod k njemu in ga je tolažil, rekši: „Ne boj se Pavel! zakaj kakor si v Jeruzalemu pričal za me, tako moraš pričati tudi v Rimu“. (Dejanj. apost. 23, 11). In ko je na jadranskem morju pretil ladiji, na kateri se je Pavel peljal v Italijo, polom, tolažil je sopotnike s pogledom na ponočno prikazen angelja božjega, to je, Gospoda samega, kakor se je pač tudi v stari zavezi zvala druga oseba presvete Trojice, angelj Jehove. „A sedaj vas opominjam, da ste dobrega duha, zakaj nobeno življenje od vas ne bode se izgubilo, izvun ladije. Prikazal se mi je namreč to noč angelj Boga, čegar sem in komur služim, govoreč: Ne boj se Pavel! pred cesarjem imaš stati in glej! podaril ti je Bog vse, ki se peljejo s teboj. Zato bodite srčni, možje! verujem namreč Bogu, da se bode zgodilo tako, kakor mi je bilo rečeno“. (Dejanj. apost. 27, 22—25).

Po vrhu vsega tega premilostnega občevanja z Gospodom prejel je še mnogo razodetij in raznih prikaznij, o katerih je popolnoma molčal. Korinčanom piše: „Prišel bodem na prikazni in razodetja Gospodova“, in zatem govori o svojem zamaknjenju v tretje nebo in na koncu pravi: „Ko bi se hotel pohvaliti, ne bi bil nespameten, ker bi le resnico govoril; vendar se tega varujem, da ne bi kdo mislil o meni več, kakor vidi v meni, ali kar sliši o meni. In da bi se v obilnosti razodetij ne prevzetoval, dal se mi je trn v meso, angelj satana, da me bije za uho, da se ne prevzamem“. (II. Kor. 12, 1. 6. 7). Da je bival v njem duh proroštva, ni, da bi še posebič naglašal, ali spodobi se, da povdarjam Pavlove največje čudeže. In med te štejem njegovo moč, obujati mrtve k življenju. Na potu iz Evrope v Azijo prispel je apostol s svojimi tovariši v Trojado, kjer se je mudil sedem dni. In podaljšal je nekega večera svoj govor do polnoči. „Bilo pa je dosti svetilnic, poroča Lukež, v zgornji sobi, kjer smo bili zbrani. In sedel je neki mladenič po imenu Evtih na oknu, premagan od trdega spanja. In ko je Pavel dolgo govoril, omahnil je mladenič v spanju in je pal s tretjega nadstropja na tla in vzdignili so ga mrtvega. Pavel pa ide vun in se sklone k njemu, ga objame ter reče: Umirite se, zakaj duša njegova je v njem. In odšel je nazaj gori in je prelomil kruh, ga okusil in potem je govoril mnogo noter do jutra in tako je izšel. A mladeniča so bili pripeljali živega; in vtolažili so se ne malo.“ (Dejanj. apost. 20, 8—12). Ni dvomiti, da Pavel na slične čudeže misli, ko pravi Korinčanom: „Znamenja apostolstva mojega so se storila med vami v vsakem potrpljenju, v znamenjih, čudežih in v močeh.“ (II. Kor. 12, 12).

Pa kdo se z Likaonei vred ne čudi čudežu, ki ga je Pavel storil v Listri? „In sedel je v Listri mož, bolan na nogah, hrom iz telesa matere svoje, kateri ni sprehodil nikdar. Ta je poslušal Pavla, ko je govoril. In on pogleda na-nj in videč, češ, da ima vero, da bode ozdravel, reče z mirnim glasom: stopi na noge svoje po koncu! In skočil je na noge ter hodil. Ljudstvo pa, ko je videlo, kar je storil Pavel, povzdigne glas svoj in kliče likaonski: bogova sta v človeški podobi došla k nam. In imenovali so Barnabo Jova in Pavla Merkurija, ker je bil on

načelnik besede. Duhovnik pa Jovov, ki je bil pred mestom, pripelje juncev in prinese vencev pred vrata in hotel je njima z ljudstvom darovati. Ko sta apostola to slišala, raztrgala sta oblačila svoja in skočila sta med ljudstvo . . . in s težavo sta vstavila ljudstvo, da njima ni darovalo.“ (Dejanj. apost. 14, 7—13. 17). Naj omenim, da so Listričani imeli Pavla za boga Merkurija, da so ga pa kmalu za tem skoro do smrti kamenjali — mutabile vulgus! A da hitimo dalje, koliko prečudnih dogodkov pove sv. Lukež le v prvih desetih vrsticah 28. poglavja Dejanja apostolov? Naj ima besedo Lukež sam, ki zna tako mično, ki umeje tako kratko in krepko pisati. „Prebivalci na otoku Meliti pa so nam izkazovali ne malo ljudoljubnost. Zakaj naložili so grmado zavoljo deža, ki je šel, in zavoljo mraza, in sprejeli so nas vse. Ko je pa Pavel zgrabil kup hoste in jo dal na ogenj, izleze gad vsled vročine in se mu obesil na roko. Ko so pa videli seljaki, da mu zver visi od roke, govorili so med seboj: Ta človek je gotovo ubijalec, katerega četudi otetega iz morja ne pušča živeti pravica maščevalka. On pa otrese zver na ogenj in nič hudega se mu ni prigodilo. Oni so pa čakali, da bode otekkel ter h krati pal in umrl. Ko so pa dolgo čakali in videli, da se mu ničesa hudega ne pripeti, preverili so se in pravili, da je bog. Okoli tega kraja pa so bile pristave poglavarja otoka po imenu Publija, kateri nas je sprejel in tri dni prijazno gostil. Namerilo se je pa ravno, da je oče Publijev od mrzlice in griže bolan ležal. K temu vnide Pavel in moleč položi na-nj roke in ozdravil ga je. In ko se je to zgodilo, dobajali so tudi drugi, ki so imeli bolezní na otoku, in ozdravljali so se; nekateri so nas tudi z veliko častjo odlikovali, in ko smo odhajali, so naložili, kar je bilo potrebno.“ (Dejanj. apost. 28, 1—10). Kakor Listričani čudili so se tudi Melitenci junaku Pavlu in so ga imeli za višje bitje, za boga. On pa je pohlevno odklonil vsako čast in je gostoljubnost Publiju in ljudoljubnost Melitencem povrnil in poplačal s tem, da je prvemu ljubega očeta, drugim pa mnogo bolnikov ozdravil. Pa kakor je Pavel mrtve oživiljal in bolnike ozdravljaj, mogel je tudi zdrave z boleznimi kaznovati, kakor je na otoku ciprskem vražnika Elimo oslepil telesno, da bi ta zvijačnej ne oslepil duševno Sergija Pavla.

Toda bodi dovolj govora o čudežih, ki jih je storil Pavel. Mnogo se jih je dogodilo, dokler je živel, a še obilo več se jih je pozneje dogodilo na krajih, katere je on bil posvetil s svojo pričujočnostjo. In kdo naj bi povedal, koliko čudežev se je do danes prigodilo vsled mogočne priprošnje mogočnega apostola!

§ 18. Sv. Pavla ponižnost.

Gudežne reči je Pavel doprinašal, ali pri tem je z nevpogljivim pogumom združeval kakor ljubezen matere tako ponižnost device. Veliki je bil sicer naš slavljenec v vsem, kar je storil in kar je pretrpel, in ni ga človeka, ki ne bi glasno priznaval zaslug Pavlovih, ki ne bi občudoval heroških dejanj njegovih. Gledé na slavo in hvalo Pavlovo sta prijatelj in neprijatelj zložna, oba glasujeta za proslavljenje Pavlovo. Jaz vsaj nisem nikdar in nikoli niti bral niti slišal, da se kje odreka Pavlu zaslužena hvala.

Vendar ta toli veliki in slaviti mož je mislil o sebi prav skromno, malovredno. Bil je veliki, pa vedel ni, da je veliki. Bil je pač resnično ponižen, pa tudi tega ni vedel. Kdor ve, da je ponižen, tega ponižnost je goli napub. Prava ponižnost je ena najglavnejših potez kremenitega značaja Pavlovega. Iskal ni nikoli lastne slave; iskal je samo le čast božjo. Gratia Dei sum id, quod sum, po milosti božji sem to, kar sem, piše tako lepo, et gratia eius in me vacua non fuit, in milost njegova v meni ni bila prazna, brezkoristna. (I. Kor. 15, 10). Kaj je Pavel? prášal je Korinčane in je tudi sam hitro odgovoril: ne ta, ki sadi, je kaj, niti ne tisti, ki zaliva; marveč le taisti, ki daje rast, Bog. (I. Kor. 3, 4. 7). In kakor spričuje ta izrek, tako dopričujejo tudi drugi stavki globoko skromnost Pavlovo.

On ne govori rad o sebi, in ako je že prisiljen od nasprotnikov na primér od židovskih zopernikov, ki so nasprotovali njegovim naukom, čtimo ročno iz njegovih ust, s kako notranjo nevoljo in silo, s kakim notranjim zatajevanjem to počenja. Napol ironično in napol nejevoljno vsklikne ob koncu takošne mu zeló neljube razprave in neprijetne govorice: *Factus sum insipiens*, postal sem nespameten, da o sebi tako govorim. Sed vos me coëgistis, pa vi ste me prisilili, in mahoma dostavi: *tametsi nihil sum*, vendar nisem jaz nič. (II. Kor. 12, 11).

Kjer se hvali, ne dela tega iz lastnega nagona, brez razloga, temveč primoran se poda v boj, kateremu se ni mogel izogniti. V drugem listu do Korinčanov ponavlja sedemkrat, da je nespamet, da je prava norost, samega sebe hvaliti; toda on mora sedaj, ne sicer zavoljo svoje osebe marveč zaradi dobrega, zaradi svojih prijateljev sotrudnikov, mora, pravim, tako nespametno, nárobe in nemodro počenjati. (II. Kor. 11, 19—33; 12, 1—11). Pa kakor se loči beli dan od črne noči, takisto se loči Pavlova pohvala samega sebe od napuha onih, ki vedno le o sebi govoriti hoté! Kjer se nad vso hvalo povišani apostol hvali, ne navaja praznih, lepih mislij o svojih vspehih, o svojih zasluženjih, sklicuje se samó le na dejanja, na dogodjaje, na učinke in nasledke. Tu sem bil, to sem storil, trpel, skušil, prestal, opravil, to sem dosegel in nič več in nič manje. Udarek na udarek, dejanje na dejanje, skušnja na skušnjo, dogodek na dogodek, to je ves oni celi, dolgi, krepki odlomek, jedrnata obramba Pavlova. Naj opomnim, da je ta odstavek v drugem listu do Korinčanov (11, 18 nsl) lep vzgled, kako naj govornik zbere vse sile in moči, da pojasni kako resnico prav krepko in neoporečno svojim poslušalcem. Pavel se zmagonosno zagovarja nasproti židovskim neprijateljem, povdarjajoč, da njim je v nekih rečeh enak, a da je v drugih zadevah mnogo višji od njih. Sv. Avgustin navaja ravno ta odlomek, da pokaže prednosti lepega govorniškega jezika: „Kaka modrost je skrita v teh besedah, pravi med ostalim sv. škof, to razvidi vsak, ki ima odprte oči; in kaka zmagalna zgovornost kipi iz njih, to čuti vsak, če je tudi v globokem spanju.“ (De doctrina christ. lib. IV. c. 7. num. 12).

Pavel se nalašč pogoje spominja svojega poprejšnjega življenja, ko je še preganjal cerkev, in to zato, da ponižuje samega sebe. Imenoval je sebe prvega grešnika, *primum peccatorem*; najnevednejšega apostola, *minimum apostolorum*; najmanjšega vseh kristjanov, *minimum omnium sanctorum*. Komu, vprašam, se ne usmili ponižni mož, ko tako poniževalno piše o sebi dragemu Timoteju: „Zahvaljam onega, ki me krepča, Jezusa Kristusa Gospoda našega, ki me je za zvestega imel in postavil v službo — mene, ki sem bil poprej preklinjalec in preganjalec in silovitež, ali zadobil sem usmiljenje.“ (I. Tim. 1, 12. 13). Slično piše tudi Korinčanom: „In izmed vseh najzadnje kakor kakemu prezgodaj rojenemu, prikazal se je Jezus tudi meni, ki sem najmanjši izmed apostolov in nisem vreden, imenovati se apostola, ker sem preganjal cerkev božjo — *quoniam persecutus sum ecclesiam Dei*.“ (I. Kor. 15, 8. 9).

Ljudje naše dobe trdijo, da je le osemnajsto in devetnajsto stoletje odgojilo može z velikimi idejami in načrti. Vprašam pa, najdeš li mnogo mož, ki bi bili mislili vzvišenejšo misel, bi bili načrtali obsežnejši načrt, kakor jo je mislil in ga je osnoval Pavel, kateri je Azijo, Afriko in Evropo združil v eni veri? Imamo li čistejše namene pri svojih osnovah? Kaj hočejo novodobni velikani, kadar vresničujejo prijetno njim misel? Slavo in bogastvo. In kaj je njih najmočnejši nagibek? Slavohlepje in gospodstvo. Pavel pa je gojil eno edino željo: blagostanje sv. cerkve. In res je! Pavel je bil tako ponižen in mi smo tako ničemurni; on je bil tako globok mislec in mi smo tako površni; on je imel tako gorečo ljubezen do sv. rečij, mi pa smo tako mrzli in malomarni do njih; on je bil tako učen v sv. pismu in mi živimo v tako grajevredni nevednosti; on je bil tako veličasten v svoji skromnosti in mi smo tako pritlikavi navzlic svoji domišljavosti; on je bil tako ljubezniv in mi smo tako trdosrčni; on je bil poln vere in mi smo tako slaboverni. Da, mi skoro ničesa nimamo tega, kar je imel pohlevni Pavel! Kdo se sme ponašati, da je svoje dni preživel koristneje od krotkega Pavla? Kdo si upa reči, da si je večih zaslug nabral za rod in dom človeški, kakor si jih je pridobil ponižni Pavel?

Te črtice, dasi so površne, menda vendar dovolj jasno dokazujejo pohlevnost in ponižnost Pavlovo, ki v novo potrjuje staro resnico, da mora preko doline ponižnosti potovati, kdor želi na goro popolnosti dospeti. Ker je Pavel poniževal sebe, bil je od Boga poviševan, da pač malokdo na takošen način. Ako je bilo kedaj kakemu človeku dovoljeno, na zemlji videti mimogredé obličje božje, tako pripisuje sv. Tomaž Akvinec¹⁾ to milost le svetemu Pavlu in pa Mozesu, opiraje se na II. Kor. 12, 4 in II. Moz. 33, 11, kakor tudi na sv. Avgušтина, Bazilija, Ambroža in Anzelma. O Mariji, deviški materi božji, trdijo sloveči bogoslovci, da je to milost dosegla v trenutku spočetja božjega Sinú.

§ 19. Sv. Pavla zdržljivost.

Kdor stoji vrh visokega hriba, vidi vse to, kar spodaj leži v znožju, prav majhno in nizko ter še marsičesa ne zapazi, kakor da bi tega ne bilo. Slično je bil sv. Pavel vzvišen nad vse posvetne reči, da so mu bile malovredne ali pa popolnoma nične, kakor to sam trdi, ko pravi: „Mi ne gledamo na to, kar se vidi; marveč kar se ne vidi; zakaj kar se vidi, je časno; kar se pa ne vidi, je večno.“ (II. Kor. 4, 18). Pavlov duh je bil samo le za nebeške stvari vnet in zavzet, tako da mu je vse pozemeljsko nekako izginilo izpred očíj. „Naše življenje je v nebesih, od koder tudi Vzveličarja pričakujemo Gospoda našega Jezusa Kristusa.“ (Filiplj. 3, 20).

Iz te ločitve od zemlje in iz tega vzvišenja do nebes je izvirala Pavlova izredna zdržljivost v vseh rečeh, ki morejo dušo in telo človeško vezati na ta svet. Oglejmo si поблиže to Pavlovo apostolsko čednost v raznem oziru in naši jo bomo v najlepšem cvetu.

¹⁾ S. Thomas in II. ad Cor. 12 q. 125.

Sv. Pavel je živel v radovoljnem uboštvu in je kot apostol svetá potoval vedno, ali je vendar sebi in svojim vsakdanji kruh služil z delom svojih rok. Iz tega že razvidimo njegovo zdržljivost v jedi in pijači. V tem oziru ni bilo za-nj poljubnega izbiranja ali prijetne obilnosti, temveč njegov delež je bil pogosti post: „Fui . . . in labore et aerumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in ieiuniis multis, in frigore et nuditate“, toži neumnorno delavni blagovestnik svojim Korinčanom. (II. Kor. 11, 27). Naš apostol ni jedel mesa niti ni pil vina, ker je napravil Nazarejcev oblubo, ki je zabranjevala to zauživanje. In Pavel te obljube ni hotel prelomiti, marveč je zagotovil vernike, da bi se zdržal mesa, ko bi se le eden brat pohujšal. „Če pohujša jed mojega brata, ne bodem jedel mesa na večno, da svojega brata ne pohujšam.“ (I. Kor. 8, 13). Judje niso mesa s paganskega trga uživali, da bi tako ne okušali mesa, prepovedanega po Mozesovi postavi. Bojazljivi židokristjani so se tudi po tej šegi ravnali ter so se hudovali nad verniki, kateri jih niso v tej zadevi hoteli posnemati. Pavel je posvaril take kristjane, češ, da naj iz ljubezni do tako slabotnih bratov ne jedó mesa, da odstranijo pohujšanje. Gledé na to zadevo piše Rimljanom: „Eden misli, da sme vse jesti; a kdor je slaboten, da naj le sočivje jé. Ta, ki jé, naj ne zaničuje tistega, ki ne jé; in on, ki ne jé, naj ne sodi tistega, ki jé. . . Ako je zavoljo jedi žalosten tvoj brat, ne hodiš ti nič več v ljubezni. Ne pogublaj s svojo jedjo tistega, za katerega je Kristus umrl. Naj se ne preklinja naše dobro. Zakaj božje kraljestvo ni jed in pijača, temveč pravica in mir in radost v svetem Duhu. Zarad jedi ne razdiraj dela božjega. Vse je sicer čisto, ali hudo za človeka, kateri jé na spodtiko. Dobro je, mesa ne jesti in ne piti vina, nad čimer bi se spodtikal tvoj brat ali pohujšal ali bi oslabel.“ (Rimlj. 14, 2. 3. 15—17. 20. 21).

Iz doslej povedanega lahko sklepaš, kaj je bila apostolu jed in pijača in kaj zakrivijo tisti, kateri ne samó da se ne zdržujejo dovoljenega radi pohujšanja, ampak še celó prestopajo prepovedano ter se jezé, ako tudi drugi ne delajo tega. Sv. Pavel je nadalje sam najvestnejše izpolnjeval, kar je drugim svetoval in priporočal. Bil je sebi oster, mil pa drugim, kakor to spri-

čuje nasvet, dan Timoteju: „Ne pij več vode, marveč uživaj po malo vina radi želodca svojega in radi pogostih slabostij svojih.“ (I. Tim. 5, 23). Neobhodno potrebna je zdržljivost kristjanu, ki hoče čisto, sveto živeti, ki hoče doseči krščansko popolnost. Kdor je zdržljiv in trezen, lahko brzda vnanje čute in notranje nagone svoje. Ako pa postane nezmeren, oslepi sčasoma na duhu in oslabi na volji, da hlapčuje poniževalni poželjivosti. *Luxuriosa res — vinum.* (Pregov. 20, 1). Zatorej bratje moji ljubljeni in zaželeni, stojmo trdno v Gospodu in posnemajmo sv. Pavla v zdržljivosti, pa ne lomimo starodavnih koristnih postav, katere je vsedobra naša mati sv. cerkev priobčila gledé na nepotrebno obiskovanje zabavišč. „In katerikoli po tem vodilu hodijo, mir érez nje in usmiljenje božje!“ (Gal. 6, 16).

Sv. Pavla zdržljivost se je raztezala še tudi na spanje. Predolgo spanje stori človeka nepripravnega za vaje v éednostih, dela ga lenega in malomarnega. Trezni Taržan nam je tudi tukaj vzoren vzgled, ker je po svoji lastni izpovedi živel v raznoterih bedenjih, in *vigiliis multis.* (II. Kor. 11, 27). Pridigoval je po cele noči in opravljal službo božjo, kakor potrjuje to sv. Lukež, ko piše: „Prvi dan po soboti, ko smo se zbrali, da lomimo kruh, govoril jim je Pavel, hoteč drugi dan oditi, in podaljšal je govor do polnoči. Bilo pa je dosti svetilnic v dvorani, kjer smo bili zbrani . . . Ko je pa razlomil kruh, ga okusil in ko je potem dosti govoril do jutra, je tako odpotoval.“ (Dejanj. apost. 20, 7. 8. 11). Vsled obilnih potov po mokrem in po kopnem, vsled neprestanega poslovanja in nevtrudnega prizadevanja je moral mnoge noči prebedeti, kakor poroča Korinčanom, rekoč: „Trikrat sem trpel polom ladije in sem noč in dan prebil na globočini morja.“ (II. Kor. 11, 25). Ker je podnevi učil in ni mogel zato moliti veliko, ali ker je molitev silno potrebna k vspéšnemu delovanju, moral si je blagi mož pritrgovati pri spanju in porabljeni noči, da je opravljal še tudi molitve in pobožnosti svoje. „O polnoči pa sta Pavel in Sila, poroča sv. Lukež, molila in hvalila Boga; in tisti, ki so bili v ječi, so ju slišali.“ (Dejanj. apost. 16, 25). Po dokončani molitvi je pa še tisto noč jetničarju in njegovim domačim označeval besedo božjo in je vse krstil. In tako je vso to noč pre-

bedel Pavel med molitvijo in doprinašanjem dobrih del. Zato se je pač smel od škofov in duhovnikov v Efezu posloviti, rekoč: „Čujte in pomnite, da tri leta noč in dan nisem nehal s solzami opominjati vsakega izmed vas.“ (Dejanj. apost. 20, 31). Ravno med molitvami v poznih nočeh je pač tudi bilo, ko je Pavel od Gospoda nauke in povelja dobival po čudežnih prikaznih. (Dejanj. apost. 16, 9. 10).

Je duhovnik vojščak Kristusov, ki boje bije za sveto stvar; je ribič, ki lovi duše neumerjoče; je delavec, ki obdeluje zemljo vernih src; je pastir, ki pase čredo Jezusovo; no potem mu je potreba, čuti noč in dan. Vojščak počiva, a ne na postelji, on leži na zemlji; ribič ne ribi speč, on čaka stojé na lov; delavec vestno pazi, da se mu ne spridi polje; in pastir prenoči pod milim nebom, čuvajoč ljubo čredo. Kaj bi bilo, ko bi dušni pastir ne hotel zavoljo spanja po noči obiskovati bolnikov, ko bi se pozno ob večerih in zgodaj ob jutrih vstavljaj spovedovati; ko bi si ne hotel spanja prikrajšati, da opravi svoje molitve in pobožnosti; ko bi hitel od umirajočih, da ne zamudi kako noč mnogournega spanja? Nespametno bi pač bilo spati, kjer treba bedeti. Lastna sreča in tuja zahteva od dušnega pastirja, da je po vzgledu slavnega Pavla zdržljiv tudi v spanju.

Sv. Pavel je nadalje kazal svojo zdržljivost v govorjenju, o čemer nas poučé njegovi lepi listi, v katerih ne nahajamo praznih in ničevih besed, temveč resnobne govore, ki zadevajo vero, službo božjo, pobožno življenje, vaje v čednostih, obvarovanje pred grehi, izpolnjevanje svetih dolžnostij. O ničemurnih, posvetnih rečeh molči, kakor bi vseh teh ne bilo za-nj. Iz Pavlovih ust ni prišla beseda, ki bi duhtela po tem svetu in po njegovih ničemurnostih; njegov jezik je vedno bil čisto orožje za oznanjevanje sv. evangelja, je vselej bil svetega Duha orožje, katerega ni onesnažil nikdar prah pozemeljski, kakor je bil sv. Pavel sam odmrli vsemu svetu. — Jezik dušnega pastirja je porošen od najsvetejše krvi Jezusove, sprejema božje Telo, pridiguje besedo božjo, zavezuje ali odvezuje, kar je zavezano ali odvezano v nebesih, vliva sladek mir v človeška srea, je posvečen službi božji. Kaj ima, vprašam, ta jezik opraviiti z zemljo in s tem, kar je od tega svetá? Kaj ko bi to orožje

življenja v ustih duhovnikovih postalo orožje smrti? „Hudobna beseda spači sree; iz nje štiri reči izvirajo: dobro in hudo, življenje in smrt; in jezik nad njimi vedno gospoduje. Marsikdo je pameten, druge učiti, sam sebi pa ni v korist.“ (Ekli. 37, 21).

Koristi in se spodobi, da krotimo, da brzdamo svoj jezik, da ne govorimo nepremišljeno ali celó nedojstojno in pohujšljivo. Malo sem našel v svojem življenju ljudij, ki bi bili obžalovali, da so govorili malo; ali mnogo sem jih videl kesati se, da so mnogo govorili. Tu še zmirom velja svetopisemski izrek: „In multiloquio non deerit peccatum. Qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est.“ (Pregov. 10, 19). Semkaj spada klasično tretje poglavje lista sv. Jakoba o mogočnem vplivu, ki ga ima brzdanje jezika za ves značaj človeka: „V mnogem se pregrešimo vsi. Če pa kdo v besedi ne greši, ta je popoln mož, zmožen brzdati tudi celo telo. Glej! konjem devamo brzde v gobee, da so nam poslušni in vodimo cel njihov život. Glej! tudi ladije, ki so tako velike in katere silni vetrovi gonijo, vlada majhno krmilo, kamor koli hoče vodnikova moč. Tako je tudi jezik sicer majhen ud, ali napravlja velike reči. Glej! majhen ogenj, kolikošen gozd zažge. Tudi jezik je ogenj, svet krivice. Tako se kaže jezik med udi našimi, ki oskrunja cel život in zažiga tek našega življenja, vnet od pekla. Zakaj vsake narave zveri in ptice, laznine in druge živali se dajo krotiti in so bile vkročene od človeške narave. Toda jezika ne more krotiti nobeden človek, nevkrrotna hudoba je polna smrt-nega strupa. Ž njim hvalimo Boga in Očeta, in ž njim kolnemo ljudi, vstvarjene po božji podobi. To bratje moji ni prav, da se tako godi.“ (Jak. 3, 2—10).

Sv. Pavel pa ni le bil zmeren v jedi in pijači, ni le bil zdržljiv v spanju in v govoru, on se je zatajeval vsestranski. Poleg navadnih, iz apostolske službe izvirajočih nadlog, nalagal si je še sam raznotere križe, kakor posnemamo iz stavkov, katere je Korinčanom pisal o boju in o mrtvenju svojega telesa. Takošne prostovoljne težave in težkoče ima v mislih, ko pravi: „Castigo corpus meum et in servitutum redigo, ne forte quum aliis praedicaverim, ipse reprobis efficiar.“ (I. Kor. 9, 27). Vunanji zdržljivosti se je v sv. Pavlu pridružila notranja, ki je

urejevala vse njegovo poželenje in vse nagone njegove. V Pavlu je bil telesni človek pokoren duhovnemu človeku in duhovni je bil poslušen Bogu. Jeza in krotkost, vzvišenost duha in ponižnost sreča, veselje in žalost, ravnodušnost v obilnosti in revščini, odločnost in prizanesljivost, oblastnost in pokornost, ljubezen in ostrost, gorečnost in zmernost, pravično strahovanje in srčno usmiljenje, hvala in graja, vsako gibanje čustva, vsaka beseda, vsako dejanje: vse je bilo pri Pavlu urejeno po nazorih zdrave pameti in po načelih svete vere, pa se je oziralo na izpolnitev dolžnostij apostolskega poklica in se je popolnoma vjemalo s svrho, katero je želel in moral doseči izvoljeni služabnik božji. Sv. Krizostom je v šesti homiliji o slavi Pavlovi dokazal jasno, da je bilo v Pavlovem življenju tudi to, kar se nam dozdeva na prvi pogled graje vredno, da je bila, pravim, tudi takošna navidezna nepopolnost le gola čednost, ker se je sv. apostol vseh čustev posluževal modro, kakor so pač okoliščnosti to našale in terjale.

Vunanja in notranja zdržljivost je mati svete čistosti. In potemtakem kaj čuda, da se je zdržljivi apostol tudi v tej angeljski čednosti lesketal kakor najčistejši biser. Ljubitelj deviške nedolžnosti je sam najnatanje izpolnjeval, kar je naročal vernikom. „Žena neomožena in devica misli na to, kar je Gospodovo, da je sveta na telesu in v duhu.“ (I. Kor. 7, 34). Kakor je smel v vsakem drugem oziru opominjati kristjane: Bodite posnemalci moji, kakor sem jaz Kristusov, jednako je mogel tudi s pogledom na deviško življenje ponujati sebe v spodbudni vzgled, rekoč: „Želim pa, da bi bili vsi vi kakor sem jaz; ali vsakdo ima poseben dar od Boga, eden sicer tako, drugi pa tako. Pravim pa neoženjenim in vdovecem: dobro jim je, ako tako ostanejo, kakor tudi jaz.“ (I. Kor. 7, 7. 8). Iz teh besed sklepa in to po vsej pravici sv. Hilarij, da je naš apostol deviški živel, ter ga slavi zato kot učitelja večne slave vrednega devištv. (In Psal. 127). Medtem pa si sv. mož ni obvaroval nedolžnosti brez boja in to neprenehljivega. Saj prav o tej čednosti velja stara prislovica, češ, da so bogovi postavili znoj pred krepost. Mnogoteri razlagalci sv. pisma trdijo, da je sv. Pavel ta hudi boj opisal z nastopnimi besedami: „Dan mi

je trn v moje meso, angelj satana, ki me bije za uho. Zaradi tega sem Gospoda trikrat prosil, naj odstopi od mene. In dejal mi je: zadošča ti milost moja, zakaj krepost se v slabosti dopolnjuje.“ (II. Kor. 12, 7—9). Res da! ta milost božja je sv. Pavla krepila, da je v silnem boju vedno zmagoval in da je v deviški čistosti dosegel apostolsko popolnost, v kateri je pri vseh nevarnostih ostal neomadežan, pa je še tudi druge vernike k nedolžnemu življenju vodil ter jih v tistem vabil, da so za ohranitev sv. nedolžnosti darovali kri in življenje; drugi pa so nečisto življenje zamenjali s sramežljivim obnašanjem.

Seveda pa je naš slavljenec vselej in povsodi postopal prav previdno, ko je šlo za ohranitev čistega srea in nedolžne duše. Družil se sam ni, a tudi vernikom ni dovolil občevati s prešestnimi ljudmi. Kdor se z nečistniki pajdaši, ta se sam ponečisti. Nobene pregehe ni Pavel tako ostro bičal, kakor nečistost, katera zatre v človeku vsa plemenita čustva. Močno je grajal kristjane v Korintu, ki so v svoji sredi trpeli nečistnika, katerega je nemudoma izključil iz cerkve, da ne okuži drugih in se sam ne pogubi časno in večno, pač pa da se spametuje ter zopet spodobno in sramežljivo živi. Ves odlomek, v katerem je svete jeze poln Pavel tako odločno zavrnil Korinčane in tamošnjega očitnega prešestnika, glasi se dobesedno tako: „Celo se sliši med vami nečistost in taka nečistost, kakoršne ni med pagani, tako da ima nekdo ženo svojega očeta. In vi ste napilhnjeni in niste rajši žalovali, da bi se odpravil izmed srede vaše, ki je to delo storil. Jaz sicer ne pričujoč s telesom ali pričujoč z duhom, sem že razsodil kakor pričujoč, tistega, ki je tako napravil, v imenu Gospoda našega Jezusa Kristusa, ko se zberete vi in moj duh, z močjo Gospoda našega Jezusa Kristusa izročiti satanu v pogubljenje mesa, da se duh vzveliča na dan Gospoda našega Jezusa Kristusa. Ni dobra vaša hvala. Ali ne veste, da malo kvasa vse testo skisa? . . . Sedaj sem vam pa pisal, da se ne družite, če je ta, ki se brat imenuje, nečistnik ali lakomnež ali malikom služeč ali preklinjalec ali pijanee ali tolovaj, s takim tudi da ne jeste. . . Odpravite hudobneža izmed sebe.“ (I. Kor. 5, 1—6. 11: 13). Sv. Pavel je Korinčane tako resnobno posvaril, ker je goreče želel, da se ogibajo ostudnih

hudobij in pa da se izpreobrne očitni grešnik, kateri se je v resnici kmalu poboljšal, da je bil znovič sprejet v naročje sv. matere cerkve in da je blagodušni Taržan kristjane v Korintu prijazno poprosil, češ, da naj skesanega sobrata tolažijo, da ga pregloboka žalost ne vtopi, pa da naj vtrdijo svojo ljubezen do njega. (II. Kor. 2, 7. 8).

Gotovo! bežati je treba pred nevarnostjo in grešno priložnostjo, da se v njej ne pogubimo. Ko je vzorni služabnik Kristusov izpreobrnil slaboglasne osebe, ko jih je privadil čednostnemu življenju, zapustil je kraj, pa je potoval v druga mesta. Dopusčal tudi ni, da kaka oseba drugega spola ostaja v njegovi bližini, da se nahaja v njegovem spremstvu. Dovolil ni tega še sv. Tekli, katero je krstil in katera je slula po vsej cerkvi vsled svojega vzglednega, bogoljubnega življenja. In tako je ravnal mož, ki je bil vendar v milosti in čednosti vtrjen. Pač je potrebno zato, da ga posnemajo skrbno vsi tisti, ki nimajo tolikih milostij niti ne takih čednostij, ako želé rešiti sebe in bližnjega ne pogubiti. Mnogoskušeni sv. Hijeronim je v tej zadevi svetoval Nepocijanu to: „V tvoje stanovanje naj ne stopajo noge žensk ali nikdar ali pa prav redkoma. Žen in devic Kristusovih ne poznaj jednako vseh, ali pa nje ljubi jednako vse. Ne mudi se ž njimi pod eno streho in ne zaupaj dosedanji zdržljivosti. Ti ne moreš biti svetejši od Davida, niti močnejši od Samsona, niti modrejši od Salomona. Dobro pomni, da je prebivaleca raja pregnala ženska iz njegovega posestva.“ (Epist. ad Nepot.) Pobožni Posidonij, ki je mično opisal dično življenje sv. Avgušтина, pripoveduje v 26. poglavju tega življenjepisa, da se v hiši Avguštinovi nikoli ni mudila obena ženska, tudi ne njegova sestra, ki je kot vdova do svoje smrti bila predstojnica služabnic božjih; a tudi ne hčerke njegovega strijca, niti ne hčerke njegovega brata, katere so se tudi posvetile službi božji. Vajen je bil reči: ženske ne smejo nikoli z božjimi služabniki tudi ne z najnedolžnejšimi prebivati v eni hiši, da ne pohujšujejo slabših. Kadar pa je moral sv. škof službeno obiskati žene in se pogovarjati ž njimi, ni šel nikoli sam k njim, temveč z duhovnikom svedokom, ni govoril nikdar sam ž njimi, izjemno ako je posebna skrivnost to zahtevala. (Vita s. Aug. c. 26).

Modro kakor vselej je sv. cerkev ravnala, ko je o raznih prilikah priobčevala razne določbe gledé na občevanje svojih služabnikov z drugim spolom.¹⁾ Natančno izpolnjevanje teh cerkvenih naredeb bi odpravljalo nepotrebne sumnje, zabranjevalo bi kakošnokoli pohujšanje, zmanjševalo bi nevarnosti ter bi podajalo spodbudne vzglede. Kristjani se nedvomno bolje vnemajo za sveto vero in sveto življenje, ako vidijo, da dušni pastirji ne gledajo na to, kar je od tega svetá, marveč da goré za čast božjo in vzveličanje duš. Apostolsko delo tirja apostolsko življenje. Kaj bi rekel sv. Pavel, ko bi pri duhovnikih ne našel duhovnega življenja? Zatorej bodi njegov opomin moj opomin: „Videte fratres! quomodo caute ambuletis. (Efež. 5, 15). Bonum est homini, mulierem non tangere. (I. Kor. 7, 1). Haec est enim voluntas Dei: sanctificatio vestra, ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione et honore, non in passione desiderii, sicut et gentes, quae ignorant Deum. . . Non enim vocavit nos Deus in immuditiā, sed in sanctificationem. (I. Tesal. 4, 3—5. 7). Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. (Rimlj. 8, 8). Quae seminaverit homo, haec et metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem.“ (Gal. 6. 8). Z ozirom na to, kar sem v tej točki pisal o zdržljivem življenju delivcev božjih skrivnostij, smem pač z vso pravico reči, kar je rekel sv. Pavel svojim ljubim Korinčanom: „Non ut confundam vos, haec seribo, sed ut filios meos carissimos moneo“ (I. Kor. 4, 14); in naj se dalje primerjam kretenskemu škofu Titu, kateremu je Pavel zapovedno naročil, rekoč: „To govori in opominjaj in svari z vso oblastjo. Nihče naj te ne zaničuje.“ (Tit. 2, 15).

¹⁾ Primeri o tem podučljivi sestavek: „Ueber den Verkehr der Geistlichen mit Frauenspersonen. (Linzer theologische Quartal-Schrift. Jahr 1891. Heft I. II. III). — Georg Patiss S. J., Paulus in seinen apostolischen Tugenden. Regensburg, 1881. Str. 428—451.

§ 20. Sv. Pavel prijatelj molitve.

Z zdržljivostjo in s ponižnostjo Pavlovo je bila v najtesnejši zvezi nevtrudljiva gorečnost v molitvi. Vse te tri čednosti so izvirale iz istega studenca: namreč iz globokega, jasnega in živega spoznanja večnega Boga. Čimbolje in globlje ko je spoznaval Pavel veličje božje, tem močneje je čutil, da ni nič iz sebe in sam po sebi; tembolj je bil prisiljen, častiti Boga, pri njem in v njem iskati kreposti in potrebne pomoči. Vse njegovo življenje sem od dobe izpreobrnjenja, ko je Kristus sam rekel o njem Ananiji: „Zakaj glej, on moli!“ (Dejanj. apost. 9. 11), bilo je življenje molitve in premišljevanja večnih skrivnostij božjih, tako da ni najti praznega trenutka v njegovem delovanju apostolskem. Molitev se pri sv. Pavlu ni le v ustih glasila (Dejanj. apost. 16, 25), vršila se je bolj v notranjem, kjer duh premišljuje (I. Kor. 14, 15), in notranja molitev še bolj k nebu povzdiguje človeka, ker moli duh k Duhu. Pri taki molitvi, kolikokrat je bil Pavel v ekstazi v nebo zamaknjen in je gledal v svetih nebesih čudeže božje, kdo ve to povedati? (II. Kor. 12, 2. 3. 4).

V listu do Efežanov (3, 13—21) vidimo Pavla v molitev vtopljenega, zamaknjenega in ves odlomek je pristrčna molitev predobrega očeta za svoje duhovske otročiče. Mnogozaslužni hlapec Kristusov je bil pahnjen v ječo v mestu Rimu. Verige in spona, katere je nosil na rokah in nogah, dopuščale mu niso, kakor je želel iskreno, nadaljevati od Boga mu odkazano nalogo. Črno zidovje ga je obkoljevalo, ni mogel potovati, pridigovati, izpreobračati nevernikov, učiti, tolažiti; toda nekaj je vendar premogel, pismeno opominjati in pa moliti zbrano. In glej! oboje je storil v obilni meri. Največ listov je pisal v ječi in iz ječe. Kamor njegova osoba, njegovo ustmeno oznanilo ni dospovalo, segala so njegova pisma — do najdaljnih narodov in do najpoznejših časov nam oznanjajo njegov apostolski nauk. Slavno pa sladko delo, v katerem tiči skrivnost, pridigovati z roko, govoriti s prstom, ljudem molcé oznanjati božje kraljestvo in se s peresom boriti zoper zvijačne napade satanove: pisane

besede božje so tolikeri zabôdi v pogubo zlobnega duha. Pa to Pavlu še zadoščevalo ni. Kjer pismeno ne more pomagati, pomaga pa z gorečo molitvijo. Pač ganljiva podoba, prikupljiva prikazen v molitev vtopljenega apostola, v ječi zaprtega! On zabi svojih spon, svoje siromaščine, pretečih kaznij, smrtne nevarnosti, svojih muk in nadlog ter moli pobožno, moli goreče. On pripogne svoja v službi Jezusovi že ostarela in oslabela kolena, pa povzdigne svoje po krivici v železje vkovane roke proti nebu — in moli, zbrano moli v mračni ječi. In ne moli le za sebe, svoje pobožnosti opravlja tudi za druge. Ne moli za rešitev iz ječe, on moli in prosi za pomnoženje modrosti in čednosti, za srečo stoterih in stotisočerih blagih duš, moli pred vsem za sovražnike, saj osveta katoliške cerkve je: molitev; moli v zahvalo in na čast božjo — pač vzoren vzgled prave molitve, vzgled, ki kaže, kaj treba človeku, ki hoče delovati uspešno: treba mu goreče, pobožne in ponižne molitve.

Da! vroče in pohlevne molitve treba dušnim pastirjem, to je učil in tako je deloval mogočni govornik, slavni učenik, veliki apostol svetá, sv. Pavel. Molil je za sebe in za vse svoje, kakor zatrjuje vernikom v Efezu, kjer je bivala mati Gospodova (1, 16): „Zahvaljujem se neprestano za vas, spominjajoč se vas v molitvah svojih.“ In Filipljanom (1, 3. 4) piše: „Zahvaljujem Boga svojega, kadar se vas spominjam; ko vedno v sleharni molitvi svoji molim za vas vse z veseljem.“ Rimljane pa zagotavlja: „Priča mi je Bog, da se vas neprenehoma spominjam, vsekdar v svojih molitvah proseč, da bi se mi kakoržekoli posrečilo v volji božji priti k vam. Zakaj močno želim videti vas, da bi vam dal kakošen dar za potrjenje vaše.“ (Rimlj. 1, 9. 10. 11). Naobratno je prosil pa tudi druge, naj molijo za-nj. „V ostalem pa bratje! molite za nas, da se širi beseda Gospodova in slavi, kakor tudi pri vas, in da se rešimo nespametnih in hudobnih ljudi, kajti vera ni vsem prijetna“ — prosil in spodbujal je Solunčane. (II. Tes. 3, 1. 2). Jednako je tudi svoje sorojake Hebrejce prosil, rekoč: „Molite za nas, delajte na to, da vam bodem hitreje vrnjen.“ (Hebr. 13, 18, 19). In Rimljane je zarotil: „Bratje! prosim vas po Gospodu našem Jezusu Kristusu in po ljubezni Duha, da mi pomorete v molitvah za me

k Bogu; da se rešim nevernikov v Judeji in da moja služba za Jeruzalem prijetna postane svetim in da v radosti pridem k vam po volji božji in si skupaj z vami odpočijem.“ (Rimlj. 15, 30—32). Modro je nasvetoval Kološanom, rekši: „V molitvi bodite stanovitni in čujte v njej v zahvaljevanju. Molite tudi za nas, da nam Bog odpre vrata besede, da govorimo skrivnost Kristusovo, za katero sem tudi zvezan.“ (Kol. 4, 2. 3).

Skušnja uči, da ugasne luč, če nima snovi, ki naj jo redi. Tudi čednost pojemlje, če se zanemarjajo pomočki k pobožnemu življenju. Megla brez vode, drevo brez soka, katero je Gospod preklel, to je duhovnik, ki zanemarja molitev. Riba umerje zvonaj vode, duhovnik brez molitve pa hira. Potreba molitve je tolika, da brez molitve po nauku sv. cerkve nikdo vzveličanja doseči ne more. „Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet et facere, quod possis, et petere, quod non possis, et adiuvat, ut possis.“ (Cone. Trid. sess. VI. cap. 11). Duh namreč živi le v duhu. „V duhu pa živeti ne more nobeden, kdor ne hrepeni po njem, kdor ne povzdiguje svojega duha k njemu, kdor ne moli Boga“, — tako argumentuje mož blaženega spomina, slavni Alojzij Schlör. Nedvomno je to, da ne more nikdo vzveličan biti, katerega ne podpira milost božja. Podporo milosti bežje pa le molitev izprosi, kakor uči večna resnica, veleč: „Prosite in dalo se vam bode, iščite in našli bode; trkajte in odprlo se vam bode. . . Oče naš bode z nebes podaril Duha dobrega onim, ki ga za-nj prosijo.“ (Luk. 11, 9. 13).

„Z besedami ne moremo dopovedati, pravi sv. Avguštin, kako je naši duši koristno in pa primerno naši veri, ki nas navdaja, in za pobožnost, s katero častimo Boga, pripravno, da hvalimo, prosimo in molimo Boga.“ Gotovo! nobeden kristjan ne bode dvomil o potrebi molitve, katero povdarja tolikokrat sv. pismo, naglašuje tolika množica svetih očetov in učenjakov cerkvenih. O veliki koristi molitve prepričane, so vse svete duše molile od dne do dne tem gorečnejše, čim popolnejše so prihajale. To našo trditev dokazuje vzgled sv. Pavla, katerega gorečnost v molitvi izraža opomin do Kološanov: *Orationi instate, vigilantes in ea.* (Kol. 4, 2). Kakor je bil Pavel v vsem delovanju za čast Kristusovo in vzveličanje duš nevtruden,

tako je bila njegova gorečnost v molitvi neodjenljiva. Hvalil in molil je apostol svetá večnega Boga, kjer koli se mu je ponudila priložnost — v templju in pod milim nebom, na morju in na obrežju, v ječi in na potu, po mestih in po krajinah, v sreči in nesreči. Ko je bil v Filipih šiban in v temno ječo vržen, privezan na nogah h kladi, ni nehal moliti, kakor bereš v Dejanju apostolov 16, 25: „O polnoči sta Pavel in Sila molila in hvalila Boga; in jetniki so ju poslušali“. In v mestu Tiru je na morskem obali pokleknil s svojim spremstvom, da pomoli in se poslovi v molitvi. „Ko so se pa dnevi izpolnili, izšli smo in spremljali so nas vsi z ženami in z otroki do predmestja, in pokleknivši na bregu smo molili“. (Dejanj. apost. 21, 5).

Za prejete dobrote božje in za dobljene nebeške moči je neprenehoma zahvaljeval Boga, kakor sam piše Timoteju, rekoč: „Zahvaljujem njega, ki me krepča, Kristusa Jezusa Gospoda našega, da me je za zvestega imel in me postavil v službo.“ (I. Tim. 1, 12). Molil je za svojo srečo in za tuji blagoslov, kakor sem pojasnil že zgoraj. Poleg tega pa je živo želel, da molijo verniki za vse ljudi. In v tem pomenu piše Timoteju: „Opominjam pred vsem, naj se opravljajo prošnje, molitve, klicanja, zahvaljevanja za vse ljudi, za kralje in vse predstojnike, da živimo mirno in tiho v vsej pobožnosti in poštenosti.“ (I. Tim. 2, 1. 2). Vse to pač dovolj jasno kaže, kolika gorečnost do molitve je navdajala dušo Pavlovo.

Kaka vnetost za molitev prešinja, vprašam, naša srca v Gospodu mi mili bratje? Pogovarjamo se li radi pobožno in ponižno z Bogom? Prizadevamo si na vso moč, da svoje in svojih vernikov vzveličanje tudi z molitvami omogočujemo? Posnemajmo v prihodnje vzglednega Pavla v načinu in v vnemi za sveto molitev; vtisnimo si globoko v srce njegov apostolski opomin: *Orationi instate, vigilantes in ea.* (Kol. 4, 2).

§ 21. Sv. Pavla srce.

Ljubeče srce Pavlovo je bilo vedno na stežaj odprto, ono je bilo dohodno tujemu veselju in pristopno tujemu žalovanju. „Cor nostrum dilatatum est. Non angustiamini in nobis, angustiamini autem in visceribus vestris“, piše tesnosrčnim Korinčanom. (II. Kor. 6, 11. 12). To občutljivo srce je bilo Pavlu vir najslajšega in najčistejšega veselja, katero ga ni tolačilo malo. Pa čim večje je bilo trpljenje, tem hujše so bile tudi bolečine, ki so to nežno srce zadevale in je trpinčile. Smel je rahlo čuteči apostol po vsej pravici vprašati svoje duhovske sinove: „Quis infirmatur et ego non infirmor? Quis scandalizatur et ego non uror?“ (II. Kor. 11, 29). Ni ga bilo trpljenja pri vernikih, katerega ne bi bil Pavel občutil sam, niti ne pohujšanja, katero ne bi bilo z bridko ostrostjo ranilo milega srca Pavlovega.

Pretrpel je pač mnogo Pavel znotraj v svojem sreč, ki je bilo polno ljubezni, rahločutnosti in milobe. Sv. Krizostom si je celó upal reči: srce Kristusovo je bilo srce Pavlovo — Χριστὸς καρδία ἡν ἡ Παυλὸς καρδία, cor Christi erat cor Pauli. (Hom. 32 in epist. ad. Rom.) ¹⁾. Da čitatelj prijatelj spoznaš resnico tega izreka, prispodobi med ostalim odlomek v listu do Rimljanov, kjer apostol izraža svojo notranjo otožnost tako odkritosrčno, ko pravi: „Resnico govorim v Kristusu in ne lažem, to mi spričuje moja vest v Duhu svetem, da čutim veliko žalost in neprestano bolečino v svojem sreč . . . za svoje brate, kateri so mi v rodu po mesu.“ (Rimlj. 9, 1—3). Primeri dalje II. Kor. 11, 29: „Kdo oslabi, da bi tudi jaz ne oslabil? Kdo se pohujšuje, da bi tudi mene ne skelelo?“ Potem premisli izpoved v II. Kor. 7, 5.: „Nobenega počitka ni imelo meso naše, temveč v vsem smo bili stiskani; zvonaj boji, znotraj strahi.“ In na posled prevdari ljubi bralec te le besede Pavlove: „Vedite bratje! za stisko našo, katera se nam je dogodila v Aziji, da

¹⁾ Kdor se želi o sreč Jezusovem prav dobro poučiti, ta beri vsega priporočila vredno knjigo: Das Herz des Gottmenschen im Weltplane. Für Freund und Feind von Dr. Pörtzgen. Trier, 1890, Str. 286.

nas je obtežila in obložila črez moč, tako da se nam je življenje že pristudilo.“ (II. Kor. 1, 8).

Vprašam, ni li to mučeništvo srea? Tako mučeništvo poraja tudi mučence in morebiti pogumnejše in stanovitnejše, kakor je vstvarja telesno mučenje. Božjo mater in devico Marijo je takošno mučeništvo povzdignilo do časti kraljice mučenikov in mučenk. Kdo dopove primerno, kako bridko mučeništvo je prestalo sveto srce nebeškega Vzveličarja, ki je vedno v duhu gledal svoje prihodnje, bolečin polno trpljenje? ¹⁾ Kaj čuda, da sv. evangelisti nikoli nikjer ne poročajo, da bi se bil Jezus kedaj pošalil, nasmejal ali posebno razveselil? Tega ni mogel storiti. Edino le enkrat, mislijo nekateri tolmači, se je Jezus nekako ironično pošalil, to pa takrat, ko so nekateri farizeji k njemu pristopili, veleč mu: „Izidi in odidi odtod; kajti Herod te hoče ubiti. Pa njim reče: Pojdite in povejte temu lisjaku: Glej! izganjal bodem hudiče in ozdravljaj bodem danes in jutri, a tretji dan bodem končal.“ Vendar že v tem odgovoru se spominja trpljenja in še določnejše v nastopnem verzu: „Ali danes in jutri in pojutranjem moram iti, ker preroku ni možno umreti zvonaj Jeruzalema. Jeruzalem, Jeruzalem, ti, ki ubijaš preroke in kamenjaš tiste, ki so k tebi poslani!“ (Luk. 13, 31—34). Ta izrek Gospodov nas spominja besed, ki stojé v knjigi Pregovorov: „Despexistis omne consilium meum et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo et subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit.“ (Preg. 1, 25. 26).

Kako je pač moralo srce Pavlovo kipeti najtoplejše ljubezni, kadar je pridigal, ko so vendar še dandanes njegove besede, pisane na mrtvem papirju, tako žive, iskrene, plameneče, da še zmirom užigajo srea človeška v sveti ljubezni. Ker so besede sv. Pavlu iz globine srca prihajale, vhaajale so tudi in še vhaajajo v globine src in so pretresale in še pretresajo človeška srea v njihovih globočinah. Ko ima že mrtvi govor Pavlov še danes tako moč do sre čitajočih ali branje poslušajočih, kaj bi se pač

¹⁾ Primeri o tem podučno razpravo: Das Martyrium des göttlichen Herzens Jesu und das Martyrium des Herzens seiner Kirche. (Theol. prakt. Quartalsch. Linz, 1879, Hft. II. Str. 177 nsl).

zgodilo, ko bi kdo slišal ne Demostena, kakor ga je slišal Eshinej, marveč Pavla govorečega živo besedo s svojim živim duhom in s svojim gorečim srcem! Nadalje je Pavel kazal blago sree do svojih krščanskih občin tudi v tem, da je nabiral darove po Grškem, po Aziji in podrugod, da jih razdeli med Palestince rojake. (I. Kor. 16, 1. 2). In ker je imel Pavel sam toli plemenito sree, pač ni čuda, da je dobro poznal sree človeško in ga je preiskal v vseh njegovih gubah in kotih. Imel ga je v svojih rokah in počel je ž njim, kar mu drago in ljubo. Kakor je Demosten poznal Filipa, poznal je Pavel sploh človeka — v vseh njegovih zvitostih.

Pa kdo ne ve, kako prijetna čednost je gostoljubnost? Človeka globoko v srečanju veseli, kadar dojde k gostoljubnemu sobratu. In sv. Pavel! kolikokrat je pač v svojem ljubečem srečanju naglašal, naj ne pozabijo kristjani, gostoljubni biti. „Bratoljubje naj ostane in gostoljubnosti ne zabite“, opominja Hebrejce. (Hebr. 13, 1. 2). Podrugod pa ponavlja: Charitate fraternitatis invicem diligite, honore invicem praevenite. (Rom. 12, 10). Če se ne motim, rekel je Rimljan Chremes pri Terenciju: Homo sum, humani nihil a me alienum puto (Heautontimorumenos 1, 1. 25), kateri izrek priča, da povzročuje v človeku sočutje s človeškim rodом ali žalost ali veselje — sreča in gorje. Smel bi tako reči tudi Pavel, ker ga je vse zanimalo in se je on udeležil vsega: sreče človeške in gorja človeškega. Toda Pavel bi rekel: Christianus sum, Christiani nihil a me alienum puto. Tako je ravnal, tako se je vedel.

To vroče sree povsem razlaga zadržanje Pavlovo pred krstom in po krstu. Kakor je bil Pavel poprej vnet za židovstvo, tako in še mnogobolj je gorel Pavel pozneje za krščanstvo. (Dejanj. apost. 9, 1 nsl). Dovolj jasno piše o tem Pavel sam svojim ljubljenim Galačanom, rekoč: „Slišali ste o mojem vedenju nekdaj v židovstvu, da sem črez mero preganjal cerkev božjo in jo zatiral, in sem napredoval v judovstvu bolj od mnogih vrstnikov svojega rodü in sem bil premočno vnet za očetovska sporočila. A ko se je dopadlo Bogu, kateri me je izbral iz telesa matere moje in poklical po milosti svoji, da razodene Sina svojega v meni, da ga z evangeljem oznamim

pred pagani, tedaj nisem hitro več vprašal za svet ne mesa in ne krvi.“ (Gal. 1, 13—16). Do pike se je o Pavlu Benjaminitu izpolnilo, kakor to resnijo Avguštin, Ambrož in Hijeronim, pre-rokovanje Jakobovo: „Beniamin lupus rapax, mane comedet praedam et vespere dividet spolia. Benjamin je grabljiv volk, zjutraj je plen in zvečer deli ugrabež.“ (Gen. 49, 27). Zakaj v jutro svoje mladosti lovil in preganjal je Pavel ves dan ovce Kristusove ter jih je mesaril do smrti. In tako je prav zgodaj pokazal, česar vsega je zmožen in sposoben, kakor piše sv. Avguštin v razpravi zoper Favsta (lib. 22, c. 70): „Animae virtutis capaces ac fertiles praemittunt saepe vitia, quibus hoc ipsum vindicent, cui virtuti sint potissimum accomodatae, si fuerint praeceptis excultae. Sic Moyses occidens Aegyptium vitiosa quidem, sed magnae fertilitatis signa fundebat; ita quoque Pauli saevitia silvestre erat vitium, sed magnae fertilitatis erat indicium.“

In temu, iz vsakdanje skušnje od mnogoskušenega moža posnetemu izreku, dostavlja Kornelij a Lapide: „Quis enim postmodum in evangelio toto orbe propagando animos et ignes Pauli aequavit? Quis in laboribus pluribus? Quis in carceribus abundantius? Quis in crucibus et plagis maioribus? Quis in periculis tam interritus? Quis in arduis tam audax et excelsus? Quis tanta non dicam moliri, sed et cogitare ausus fuit, quanta molitus est, fecit et confecit Paulus?“ Vsak stavek je resničen in na vsako vprašanje se glasi odgovor: nikdo ne! V svoji gorečnosti bi bil blagi služabnik Kristusov objel ves svet, četudi je preziral stvari in ljubil le stvarnika. „Priča mi je Bog, kakó želim po vas vseh v sreč Jezusa Kristusa.“ (Filiplj. 1, 8). Pač prav piše sv. Hijeronim o gorečnosti Pavlovega srca, da je podobna gorečnosti srca Jezusovega. In tudi sv. Krizostom se ni zmotil, ko je Pavlovo srce imenoval: krasen vrt čednosti in raj duhovni. „Pavlovo srce je cvelo v milosti božji in se je svetilo v popolnosti, primerni tej milosti. Bil je sicer posoda izvoljena ali je tudi pridno skrbel, da se sam bolj in bolj spopolnjuje. In bogato je bil dar sv. Duha razlit nad njim.“ Nekako tako začenja Janez Zlatousti svetemu Pavlu v slavo svoje homilije, v katerih so vse čednosti Pavlove tako živo opisane, s toliko

duhtečimi cveticami ozaljšane in z dičnim sadjem okrašene, da jih, razloženih od Krizostoma, ne občudujemo manje, nego jih slavimo oživotvorjene na apostolu. V teh hvalnih govorih je pokazal, je razkril sv. Krizostom vso moč in vso krasoto Pavlovih krepostij.

§ 22. Sv. Pavla ljubezen do naroda izraelskega.

Kdor sestavlja življenjepis sv. Pavla, ne sme nikakor zamolčati njegove ljubezni do izvoljenega ljudstva. Pavel je s svojim duhom popolnoma živel v Bogu in za Boga, sploh za drugi svet; vendar pa se ni povsem odpovedal tukajšnjemu svetu, on ni preziral dejanskih razmer, v katerih je živel. To je razvidno ne le iz njegovega ves svet obsegajočega delovanja in mišljenja, razvidno je tudi, kar je še posebej prav ganljivo in prikupljivo, iz nespremembene in neprenehljive ljubezni do bratov po krvi, do izvoljenega ljudstva, do naroda izraelskega.

Pavel je z vsemi žilami in silami ljubil svoj narod. Toda kakošna je bila ta njegova ljubezen? V čem je koreninila? Nedvomno v ljubezni do Jezusa Kristusa, za katerega je hotel Pavel ves svoj ljubljeni narod pridobiti. In ta je edina prava ljubezen, iz katere izvirajo tudi druge državljanske čednosti, poganjajo tudi druge domovinske kreposti. Kdor dela za večno srečo svojega naroda, ta bode storil vse in počel vse, s čimer se dá doseči večno blagostanje. Tega porok je sv. Pavel, kateri ni umel druge politike kakor le evangelj in Kristusa križanega. Navzlic temu pa vendar ni misliti in ni najti boljših domoljubov, nego sta bila učenik in učencee, Jezus in Pavel. Prvi, umirajoč na lesu svetega križa za vesoljni svet, ravno tisti čas ni pozabil na lastni četudi neskončno nehvaležni narod svoj.

In drugi ga je nosil vedno v svojem sreč želeč mu večno stalno srečo.

Mnogo se govori dandanes o domoljubni ljubezni. Nastalo je celo neljubo vprašanje, kaj naj pravemu domoljubu več velja, vera ali narodnost? Škoda, prav velika škoda, da je kedaj nastalo to vprašanje, ne bilo bi smelo nastati. Ali ker se je že sprožilo, naj se pa v prihodnje zakrije z vedno pozabljivostjo. Po mojih mislih ni dosedaj za ljubo našo domovino storil menda nikdo toliko, kakor njen prvi sin, pokojni knez in škof lavantinski Anton Martin Slomšek, in to po svojih podučnih spisih, nadalje po nedeljskih šolah, katerim so oni bili oče, posebej še pa po neprecenljivi družbi sv. Mohorja, katero so oni vzbudili. In kako so sodili v tej stvari od vseh, ki so dobre vesti in volje, enako občudovani vladika, ko so že več ko štirideset let za svoj narod neumorno pisali, istega modro učili in ko so nazadnje za svoj narod že tudi mnogo bridkega pretrpeli? Svarili so pred vsem pred praznimi besedami in malovrednim pričkanjem (Drobt. XXI. 91 v. 36) ter priporočali pohlevnost in pa modrost, prijaznost in miroljubnost: čednosti, ki so bile od nekdanj zvezde slovenske, naj ostanejo tudi naše vodilje. (Drobt. XXI. 92 v. 21). Vsem svojim rojakom so kot pravi krščanski rodoljub naročali: „Držimo se naše Avstrije trdno in domoljubno. Avstrija je bila in nam bode ostala edino zavetje . . . Ljubimo pa tudi svoj domači jezik in likajmo ga po svojih močeh.“ (Drobt. XXI. 96). Ker so nekateri začeli le preveč vihrati in narodnost brezumno črez vse povzdigovati, užalilo je jih to tako, da so iz ljubezni do naroda začeli njemu, ki so ga srčno a ne slepo ljubili, vest izpraševati in mu tudi njegove slabosti očitati, kakor še nikdo pred njimi tega storil ni. Slomšek so svoj rod ljubili, zato so mu pa hoteli na noge pomagati ne s prazno hvalo nego s krščansko vzgojo, in mu tako nadelati pot tudi do zložnega življenja na tem svetu. „Kar je preveč, zdravo ni. Moje grajilo ne bodi zamera, marveč zdravilo.“ (Drobt. XXI. 97—99). Dalje so kazali na to, da je Nemce tako tudi Slovane razcepilo v sovražne tabore in v krvave vojske zapletlo ravno to, ker se niso trdno držali sv. katoliške vere in so svojo trmo stavili nad nauk Kristusov. (Drobt. XXI. 102).

Kar zadeva prednost vere pred narodnostjo ali narodnosti pred vero, mora pač veljati to, da je vera svrha in narodnost sredstvo. Kdor želi prvo, mora naravno hoteti tudi drugo. Kdor tako uči, naj se vendar ne ima za brezdomovinea, katero očitanje dozdeva se vsaj meni najbolj abotno in najbolj prazno. Kdor se poslužuje tega oponašanja, temu ni verjeti betvice, ker mu ni resnobno za resnico. Razsvetljeni Taržan je imel narodnost, je imel, recimo, narodni jezik tudi le za sredstvo, katero pripomore v oznanjevanju svetih resnic. „Vsak jezik naj spoznava, da je Gospod Jezus Kristus v časti Boga Očeta.“ (Filiplj. 2, 11). Pavel se je seveda kot Savel poganjal pred vsem za narodno reč, napredoval je, kakor sam piše, v židovstvu bolj od mnogih vrstnikov v rodu svojem in je bil preobilo vnet za očetovska svoja sporočila. Proficiebam in Judaismo supra multos coetaneos meos in genere meo, abundantius aemulator existens paternarum meorum traditionum (Gal. 1, 14) — ali ko se mu je zglasil Bog, razširilo se mu je srce, da je objemal vse narode v ljubezni božji, a pri tem ni trpela njegova narodnost, temveč je dokipela sedaj šele do vrha.

In prav zato je krepko nasprotoval razvadi, da se po svetiščih in shajališčih govore jeziki, katerih ne umevajo verniki. Semkaj spada, kar piše apostol Korinčanom, hudujoč se nad nerazumljivimi jeziki: „Zahvaljam svojega Boga, da bolje od vseh vas govorim jezike. Toda v cerkvi rajši pet besed s svojim umom rečem, da poučim tudi druge, nego pa tisoč besed v jeziku, (katerega ne umejo poslušalci). Bratje! ne bodite otroci, le v zlobi bodite otroci, ali v umu bodite popolni. . . Ko bi se sešla vsa cerkev na enem mestu in bi vsi jezike govorili in došli bi tudi nepodučeni, ne porekó li, da se vam blodi?“ (I. Kor. 14, 18—23). In nekoliko više pravi: „Sedaj pa, bratje, če pridem k vam, (tuje) jezike govoreč, kaj vam bodem koristil, ako vam ne bodem govoril v razodetju . . . v nauku . . . v znanju? Kakor brezdušne stvari, ki dajejo glas, bodi si piščal ali gosli, če razločka v glasovih ne dajo, kako se bode umelo, kaj se piska ali gode? Zakaj če trobenta dà nerazločen glas, kdo se bode pripravil na boj? In tako tudi vi, če z jezikom ne daste razumljive besede, kako se bode umelo, kaj pravite?

Zakaj v zrak bodete govorili. Toliko vrst glasov je na svetu in nobeden izmed njih ni brez pomena. Če torej ne poznam moči glasa, bodem govorečemu mutec in govoreči bode meni mutec. . . Zato kdor govori v jeziku, naj moli, da bi tudi razkladal. . . Ker če blagoslavljaš v duhu, kako naj odgovori na tvoj blagoslov amen oni, ki je nepodučen, ki ne ve, kaj govoriš?“ (I. Kor. 14, 6. 7. 11. 13. 16).

Pa kaj, je li morebiti Pavel zanemarjal svoje brate, ko je bil, kakor je bil, goreč in vnet za sveto vero Jezusovo? Ah nikarte! Pravi katoličan je vselej bil in bode vselej tudi pravi narodnjak in treba mu ni, to še posebič naglašati. Resnica je sicer, da so prenapetneži tožili Pavla in ga dolžili, češ, on ne ljubi naroda. A ljubil ga je bolje, kakor so ga ljubili njegovi tožniki, njegovi sovražniki, ki so postali pogrebniiki svoje domovine, prelepe Palestine, da še do tega trenljaja nimajo njihovi potomci lastovitih tal. Prenapeta struna rada počí. Čudno je pač vsekako, da so judje tudi Gospoda tožili, da je upornik, da je vstaš, da je, recimo, brezdomovinec. (Luk. 23, 2. 5). In vendar je Gospod točil mile solze nad domovino, videč, da jej ni rešitve, da jej preti časna in večna poguba, ker zaničuje vsak opomin. Pa tudi Pavla in njegovega tovariša Silasa so židje v Solunu krivili vstaje. (Dejanj. apost. 17, 6. 7). In pozneje je sv. Pavla judovski odvetnik Tertul dolžil pred deželnim namestnikom Feliksom silovite vstaje, lagajoč: „Našli smo tega človeka, da je prava kuga in da snuje upor zoper jude po vsem svetu in da je vodnik ločinki Nazaretski. On je tudi tempelj poskusil oskruniti, pa smo ga zgrabili in smo ga po svoji postavi hoteli soditi.“ (Dejanj. apost. 24, 5. 6). Kdo je pač bil boljši domoljub Tertul ali Pavel? O hinavščina! O ti prezlobna in predrzna hinavščina!

Kršćanstvo se nikakor sovražno ne vstavlja, ono se nikakor škodljivo ne protivi domoljubnosti. Ne in milijonkrat ne! marveč krščanstvo je povzdignilo ljubezen domovinsko v sicer glavno, vendar ne v izključno državljansko krepot. Res žalostno, ko bi se moralo krščanstvo po preteku skoro dvajset sto let še braniti v tem oziru. Krščanska vera je edina in sicer prav krepka zaslonba za manjše narode v vseh onih državah, v

katerih prebiva več narodov pod eno upravno streho. Sv. krščanska vera namreč uči, da je sam Bog hotel, naj bode in naj ostane razlika med mnogovrstnimi narodi, ki so vsi njegovi ljubi otroci. Krščanstvo nalaga posameznim narodom, naj se med seboj bratovski ljubijo, kakor otroci enega očeta in naj drug drugemu krivice ne dela, ki bi nje sam od svojega soseda prenašati ne maral. Le pogledjmo po naši ljubi mnogojezični avstrijski domovini! Kdo je bil šibkemu Slovincu od nekdanj zanesljiv prijatelj? Mar li nekatoličani katerekoli narodnosti? Ne! temveč sv. kat. cerkvi ter svetlemu cesarju zvesto udani katoličanje katerekoli krvi. Glej narod moj! to so pravi avstrijski domoljubi in tudi tvoji najboljši prijatelji.

Pa da postane naša stvar jasnejša, ogledimo si поблиže Pavla iskrenega domorodca, navdušenega rodoljuba. Četudi od sobratov judov srdito preganjan na vseh potih in po vseh kotih, ter vedno kot neprijatelj narodnih, domačih naprav in izraelskega kraljestva zaničevan, tožen, sojen in trpinčen, vendar ni nehal nikoli ljubiti bratov svojih, naroda izraelskega, izvoljenca božjega. Misel, da pagani stopajo v obilnem številu v sveto cerkev, njegovo ljudstvo pa pred vrati edinovzveličavne cerkve pohaja in trdovratno postaja, ta misel, pravim, rajala mu je bridko, globoko žalost. In kamorkoli je došel na svojih apostolskih potih v mesta, pridigal je najpreje judom, ne sicer iz pristranske ljubezni do judov, marveč ker je to tisočletna božja priprava tako določila, ker je to božji sklep tako odredil; počenjal je tako po vzgledu Vzveličarja samega, naj bi se izvoljeni narod ne mogel izgovarjati, češ, radi bi bili vstopili med delavce v vinogradu Gospodovem, pa nas nikdo ni povabil. Šele potem, ko so ga rojaki odpodili nehvaležno, podal se je k paganom. In čimbolj se je prepričal, da je brezkoristen ves trud njegov, ljubil je tembolj nesrečni svoj narod in obžaloval je tembolj njegovo trdovratnost, njegovo nepokornost. Teh svojih otožnih čustev pa ni nikjer lepše razkril, ni vidnejše razodel, kakor je storil to v desetem in enajstem poglavju najznamenitejšega svojega pisma, katero je pisal ljubljenum Rimljanom.

V predstoječih poglavjih je opisal milost vzveličanja in odrešenja, po Jezusu Kristusu pridobljenega človeškemu rodu.

Ali pri mislih na neskončno ljubezen odrešenikovo in na nedo-
merno veličavo krščanstva ter na vse druge milosti, katere so
nam po njem, v njem in ž njim podarjene, pri teh tolažbe polnih
mislih, pravim, jele so se glasiti vse strune njegove ljubeče
duše, prepolne svetega navdušenja, in njegovo blago sree se je
topilo v nepopisnem veselju. Vendar sredi te rajskosladke
radosti napolni strašna tmina njegovo dušo, to je namreč misel
na njegove brate po materi, na njegov ljubljeni narod, ki nima
deleža v tej ljubezni Kristusovi in v preobilnih milostih sv. vere
krščanske. Mine mu veselje, in on, ves vtopljen v žalost, na-
daljuje ganljivo: „Resnico govorim v Kristusu, jaz ne lažem,
ko mi potrjilo daje moja vest v svetem Duhu, da je velika
žalost in neodjenljiva bolečina mojemu srcu. Ἡβόλην γὰρ αὐτὸς
ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου — zakaj
želel bi zavržen biti, ločen od Kristusa, namesto svojih bratov,
svojih sorodnikov po krvi, ki so Izraelci, katerih je vsprejetje
med otroke božje in veličastnost in zaveza in postavodaja in
služba božja in obljube, katerih so očaki in od katerih je Kri-
stus po mesu, ki je črez vse Bog, slavljen in hvaljen na veke.
Amen.“ (Rimlj. 9, 1—5).

Tako globoka, tako močna je ljubezen njegova do Izraeleev,
tako huda pa je tudi bolečina zaradi nesreče njegovega naroda,
da bi lastno svoje vzveličanje, ko bi le možno bilo, popustil in
se izročil pogubljenju, da pridobi svojemu narodu milost, da mu
pribori dobroto in blagoslov krščanstva. K zgoraj navedenim
besedam Pavlove žalostinke dostavlja mnogoveljavni razlagatelj
Kornelij a Lapide: „Quid agis Paule? Nonne desipis? Nonne
contra charitatem, contra Christum pro caecis Judaeis pugnas? Ne-
quaquam sed pro charitate contra charitatem in charitatem conitor
et tendo: optabam et opto anathema esse a Christo; opto pro salute
Judaeorum non ab amore sed a beatitudine et gloria Christi, a
Christo et coelo etiam in aeternum, si opus sit, exul excludi,
deposco pro eis esse anathema, deposco esse diris devotum caput,
dempto peccato et charitatis naufragio. Opto oroque Deum! ut
eis parcas, omnia irarum tuarum fulmina Judaeis imminetia in
meum caput retorqueas, vires effundas, exhaustas. Me, me,
adsum, qui feci, in me convertito ferrum.“

Od žalobne misli, da bi moglo in moralo njegovo ljudstvo, to izvoljeno ljudstvo božje, ki šteje toliko prednostij in vrlin pred neverniki, hoditi za pagani in se izgubiti za Kristusa, od te strašne misli, pravim, ne more se blagodušni rodoljub ločiti. In to misel razpravlja v treh poslednjih poglavjih, ki pripadajo najizvrstnejšim in najizbornejšim odlomkom, katere je napisal genijalni Taržan. Vedno in vedno se v teh vrstah pokazuje goreča krščanska ljubezen do naroda in ugledni pisatelj se ne more nikakor soprijazniti z mislijo, da bi mogel njegov narod zaostati za pagani, da bi bil izključen iz cerkve katoliške; on milo moli za sobrate svoje ter pristrčno prosi in opominja h krščanstvu spreobrnjene pagane, naj ne zaničujejo njegovih bratov, nesrečnih ker zaslepljenih Izraelcev zavoljo nevere in tido vratnosti. Od misli na grozno nesrečo, da bi bil narod njegov izgubljen za vselej, izvirala je, kakor opažuje najspretnejši tolmač Pavlovih listov sv. Krizostom, potok milih solz, ki so tekle noč in dan, izvirala je Pavlova bolečina, ki je bila hujša od bolečin matere porodnice. Pridobiti Izraelce za Kristusa, bil je pač poglaviti namen domoljubnega Pavla, druge politike ni poznal in ni hotel poznati apostol narodov in druge politike ni učil ta izvoljeni učitelj svetá.

In ravno to, da ni mogel vseh svojih rojakov pridobiti za sv. vero, za edinovzveličavno vero Kristusovo, bila je nedopovedna žalost njegovi veliki duši. Šele polagoma postaja mirna njegova duša, ker se tolaži z zvestobnim upanjem na nezapadno modrost božjih naprav in sodeb, pa se tolaži s preveselo mislijo, da Izrael ne bode nehal, četudi je še sedaj zvunaj cerkve, biti ljudstvo izvoljeno, ljudstvo božje in da se bode vsaj v zadnjih dneh po božjem usmiljenju spreobrnil h Kristusu, da bode stopil v pravoverno cerkev. In ko še enkrat pregledno premotri vsa božja dela v svetovni zgodovini od početka do završetka dni, pade v duhu pred Boga in slaveč nevsahljivo usmiljenje do judov in paganov, kakor nerazumljivo previdnost in modrost božjo, vsklikne njegova svete ljubezni polna duša sila veličastno: „O globočina bogastva modrosti in spoznanja božjega, kako nezapadne so njegove razsodbe in kako nepoznana so njegova pota! Kdo je spoznal misel Gospodovo? Ali kdo je bil njemu

svetovalec? Ali kdo mu je poprej podelil, da se mu vrne? Zakaj od njega in po njem in za njega je vse. Njemu bodi čast in hvala na vekomaj. Amen“ (Rimlj. 11, 33—36).¹⁾

Kaj več dodati v pohvalno priznanje Pavlove ljubezni do naroda, bilo bi, kratiti mu zasluženost slavo. Pridostavil bi še le to. Pavlova žalost zadelj zaslepljenosti in trmoglavosti svojih rojakov Izraelcev sme se pač primerjati solzam, katere je Sin božji pretakal nad Jeruzalemom, potem bridkosti preroka Jere-mije, plakajočega na razvalinah mesta Davidovega. V posvetni zgodovini pa bi se smel Pavel prisposodobiti onemu Scipijonu, ki je milo jokalo nad propadom prelepe in preponosne Kartagine. Sme se prisposodobiti atenskemu rodoljubu in najslavnejšemu govorniku, Demostenu, ki si je na vso moč prizadeval, vzdramiti svoje nemarne rojake iz zaspanosti njihove in jih osrečiti za junaški boj ob času Filipa Makedonea, ki je grški svobodi in veljavi slavnih Aten globok in širok grob kopal s svojimi spletkami in s svojim nesramnim podkupovanjem vplivnih mož atenskih. Najsi tudi ni vseh predramiti mogel, vzdignilo se jih je še vendar lepo število proti Filipu; a leta 338 so bili pri Keroneji krvavo pobiti, in grški slavi in državni neodvisnosti je odklenkalo za veke. Tedaj so naprosili Atenci svojega pregloboko užaljenega rojaka Demostena, naj spregovori na grobu v krvavi vojski zoper Filipa pobitih vojščakov someščanov, na grobu narodne slave, na razvalinah grške zgodovine. A še bridkeje ko Demosten je tožil sv. Pavel o nesreči ljubljenega naroda svojega, ker je bila tudi zguba tukaj večja nego pri Keroneji: Grki so izgubili dosedanje prvaštvo med vsemi narodi, izgubili so posvetno čast in slavo, a rojaki sv. Pavla so izgubili neskončno več, izgubili so kraljestvo nebeško in pa večno življenje.

Posnemajmo torej brata Pavla v domoljubni ljubezni, ki ga ni ovirala, da je z vso gorečnostjo pridigoval krščanski nauk Arabeem in Sireem, Galačanom in Makedoncem, Ilircem, Grkom in Rimljanom; posnemajmo ga v domoljubnosti, katera brani in hrani narodu krščansko vero in ga odpada varuje. S tem pa mu

¹⁾ Primeri: Der Katholik. Zeitschrift für katholische Wissenschaft und kirchliches Leben. Mainz, 1877. (Geist und Charakter des Weltapostels, Str. 148—168).

zagotavlja tudi trajen obstanek. Pavel je ljubil svoj narod in zato mu je bila svrha vseh naporov: širitev krščanske vere in pobožnega življenja med narodom. In ko bi bili Pavlovi rojaki sprejeli Kristusov nauk, kako ves drugačen obraz bi imela danes njihova domovina in bi imelo njih slovstvo. Aramajščina bi nedvomno še cvela dandanes.

Ohranimo tudi mi narodu vero, pa ga varujmo mlačnosti, varujmo ga odpada od svete vere. Narod brez vere je stavba na pesek. Greh je največji sovražnik domovine, naroda. Kralj Artakserksej je dejal svojemu sinu: „Zapomni si dobro, da ni pravice brez vere. Ne zabi nikdar, da si ti kot kralj ob enem varili vere. Imej kraljevski sedež in božji altar za ne-ločljiva. Kralj brez vere je trinog, narod brez vere je pošast.“ Kaj služi francoskemu narodu bolj v čast in ponos, ali to da je verna deklia, junaška devica Jovana Orleanska, vodila krdela vojščakov v zmago proti sovražnikom domovine, ali to da so brezverni samooblastniki v krvavem upor, pred sto leti pričetem, umorili blagega kralja Ludovika XVI. in občudovanja vredno kraljico Marijo Antonijo, hčer velike avstrijske cesarice Marije Terezije, in pa da so poklali na tisoče in tisoče najodličnejših plemenitašev in gorečih duhovnikov, najboljših sinov sedaj globoko ponižane francoske države? Da! kadar opešata v narodu vera in pravost, takrat se mu bliža sužnost. Vera je narodu najlepša svetinja in blaginja. Brez svete vere ne moreš posameznikov časnó in večno osrečiti, zato tudi ne naroda. Narod pripraviti ob vero, je grše in še večja sramota in nesreča, kakor če izgubi devica cvetica ljubo sramežljivost in nedolžnost in srčni mir in poštenje in premoženje, tako da na zadnje obupa in zavoljo storjenega detomora sama žalostno in sramotno umreti mora, od vseh zaničevana, pomilovana pa od nikogar!

„Bojte se Boga in častite kralja“ tako je opominjal sv. Peter kristjane. (I. Petr. 2, 17). In tako je počenjal tudi Pavel. Semkaj spada ves oni za mirno razvijanje človeškega rodu velepomembni odstavek v listu do Rimljanov: „Vsak človek bodi višim oblastim podložen. Ni namreč oblasti razvun od Boga; katere pa so, postavljene so od Boga. In zatorej, kdor se vstavlja oblasti, vstavlja se božji naredbi. Kateri se pa vstav-

ljajo, sami sebi pogubljenje pridobivajo. Zakaj poglavarji niso strah dobrega dela, marveč hudega. Hočes pa, ne bati se oblasti? Dobro delaj in imel bodeš hvalo od nje. Zakaj božji služabnik je tebi na dobro. Če si pa hudo storil, boj se; zastonj namreč meča ne nosi; kajti služabnik božji je, kaznovalec na jezo tistega, ki dela hudo. Zatorej morate podložni biti, ne samo zavoljo jeze, nego tudi zavoljo vesti. Kajti zato tudi davke dajete; zakaj služabniki božji so, in ravno to je njih služba. Dajte torej vsem, kar ste dolžni: komur davek, davek; komur mito, mito; komur strah, strah; komur čast, čast. Nikomur ničesar ne bodite dolžni, razvun da se ljubite med seboj. Zakaj kdor ljubi bližnika, dopolnil je postavo.“ (Rimlj. 13, 1—8). V živi veri na Boga in v zvesti pokorščini do oblasti sta oba apostola Peter in Pavel videla pravo srečo za narode. Če imajo čebele matico, kako v lepem redu živijo, kako pridno delajo. Narod brez spoštovanja do cesarja, brez pokorščine do više oblasti, je roj brez matice vodnice. Zato čast, komur čast. (Rimlj. 13, 7).

Če se dandanes oziram na napete narodne boje v ožji domovini naši in po široki in mogočni Avstriji, dozdeva se mi potrebno, da pripomnim to: Kdor je veren sin svete matere katoliške cerkve, on bode ljubil tudi svojega cesarja kakor očeta svojega in bode narodne terjatve opravičeval in podpiral le toliko, da narodnost državi nikdar ne bode postala nevarna; on bode spoštoval istotako tudi druge narode, kakor ljubi lastni svoj rod. Pravi rodoljub avstrijski bode pa se varoval vsakega nasilstva in vsake krivice, varoval se bode celo vsega, kar bi se od nasprotnikov zlorabiti zamoglo. Tega bode se ogibal, ravnaoč se po besedah sv. Hijeronima: „Cavete omnes suspciones, et quidquid probabiliter fingi potest, ante devita.“ (Epist. ad Nepot.)

§ 23. Sv. Pavla učenci in učenke.

Resnična vrednost in znamenitost takega posebnega moža se spoznava mnogo tudi po obstanku ali po trpežnosti vsega onega, kar je storil, kar je dovršil. Neznano ni, da se Aleksandru Makedoneu neredko odreja pohvalni priimek „Véliki“, ker je njegovo ogromno kraljestvo kmalu po njegovi smrti razpalo na drobne kosce. Kar je mogočni Aleksander sezidal, to je stalo na rahlih tleh in se je zato razsulo. Revež! moral je trideset dni ostati nepokopan, ker so se vojskovodje njegovi prepirali vsak za svoj delež in so pri tem prepiru zabili na pokop. Če pa stanovitnost in neminljivost dovršenega dela daje delavcu slavo mojstra, potem zasluži Pavel ta častni priimek. Zakaj kar je Pavel sejal, to je raslo in je cvelo, to je sad obrodilo, še rodi in bode rodilo do konca svetá.

Skrbel je služabnik Najvišega prav vestno, da po njegovem preminu nadaljujejo sveto delo možje sličnega duha in sorodnega srca. Pavel je blaženo in mogočno vplival na mladeniče in može, da so mu bili verno vdani, kakor zvesti sinovi ljubemu očetu. Umel je dobro, odgojevati si drage učence, kateri so delovali popolnoma v njegovem duhu in smislu, kateri so kakor učitelj požrtvovalno posvetili svoje življenje oznanjevanju sv. evangelja. In kakor je Pavel bil najboljši učenec iz visoke šole Jezusa Kristusa, katerega izreke je navajal, kakor so navajali pitagorejci izreke slavljenega in neoporekljivega učitelja svojega, modrega Pitagora, rekoč: *αὐτὸς ἔφη* (mojster je rekel), n. pr. „Quoniam Ipse dixit: Beatius est magis dare, quam accipere“ (Dejanj. apost. 20, 35), istotako so bili v apostolski šoli Pavlovi odgojeni in z njegovim duhom prešinjeni sv. Lukež, zdravnik iz Antiohije, katerega evangelj je duši zdravilo, Timotej in Tit, Silvan in Silas in cela ona dolga vrsta vrlih môž, ki se omenjajo v šestnajstem poglavju lista do Rimljanov, v poslednjem poglavju prvega lista do Korinčanov in še podrugodi. Pavlov učenec je bil Marko, tudi Janez Marko imenovan, sin Marije sestre svetega Barnabe, pri kateri Mariji je sv. Peter bival po svoji čudoviti rešitvi iz ječe. Učenca Pavlova slujeta Aleksander

in Ruf, sinova Simona Cirenejea križonosca. Stanovala sta s svojo materjo v Antijohiji, kjer je sv. Peter ustanovil škofjo stolico in je bil mnogo let čredi višji pastir, kakor spričuje prestari praznik „Petrovega sedeža“ v Antijohiji. In pri tej blagodušni materi je tudi sv. Pavel več let imel stanovanje in postrežbo, dokler se ni mati s sinovoma vred preselila v Rim. In sedaj postane umevno, zakaj sv. Pavel omenja v listu do Rimljanov to preblago družino z besedami: „Pozdravite mi Rufa izvoljenca v Gospodu in njegovo mater, ki je tudi moja mati.“ (Rimlj. 16, 13).

Podpiran od mnogobrojnih učencev iz lastne šole, katere je napolnil s svojim duhom in ognjem, prehodil je Pavel vzhodne pokrajine in zahodne in kamor je došel, zapustil je društvo vnetih prijateljev, katerih ogenj je v kratkem vnel mnogo, mnogo drugih. Kaj čuda, da se je častiti venec prijateljev in učencev neprenehoma širil! Že zgoraj imenovanim so še prištevati: Arhip in Epafra iz Kolos (Kol. 1, 7; 4, 17), Tihik in Trofim iz Efeza (Dejanj. apost. 20, 4; Kol. 4, 7; Efež. 6, 21), Akvila s Ponta, Aristarh iz Soluna (Dejanj. apost. 27, 2; Filem. 24), Dema (Kol. 4, 14; II. Tim. 4, 9), Artema in Zen (Tit. 3, 12. 13). Dalje Onezifor iz Efeza (II. Tim. 4, 19), o katerem piše tako pohvalno Timoteju: „Usmiljenje daj Gospod hiši Oneziforovi, ker me je mnogokrat oživil in se ni sramoval spon mojih, marveč ko je prišel v Rim, iskal me je skrbno in našel. Gospod mu daj usmiljenje najti od Gospoda tisti dan. In koliko je služboval v Efezu, ti sam bolje veš.“ (II. Tim. 1, 16—18). Učenci Pavlovi so dalje bili: Erast (Dejanj. apost. 19, 22; Rimlj. 16, 23; II. Tim. 4, 20), Andronik in Junija (Rimlj. 16, 7) in pa Krescent (II. Tim. 4, 10). Težko pač ni dohajalo Pavlu, da si izšola izvrstnih učencev, ker je ž njimi toli ljubeznivo in pristržno postopal. Tako piše učencu učitelj, Timoteju Pavel: „Ostani zvest temu, česar si se naučil in se ti je sporočilo. Saj veš, od koga si se naučil.“ (II. Tim. 3, 14). Koga ne razveseli, kadar bere Pavlovo priporočbo učenca Timoteja do Korinčanov: „Zato sem vam poslal Timoteja, kateri je sin moj ljubljen in veren v Gospodu.“ (I. Kor. 4, 17). In zopet: „Če pa pride Timotej, glejte, da bode brez strahu pri vas. Zakaj on opravlja delo Gospodovo, kakor jaz. Naj ga torej nikdo ne zaničuje.

In pošljite ga v miru, da pride k meni, ker ga pričakujem z brati.“ (I. Kor. 16, 10. 11). Titu pa naroča: „Zena pismouka in Apola pridno sprejmi, da ničesar ne pogrešata.“ (Tit. 3, 13).

Resnica! le ljubezen ima pravo oko, ki premotri notranje in vunanje življenje ljubljenca in ga z vso silo na-se naveže. To ljubezen je imel Pavel in zato je štel lepo število najblažih prijateljev, ki so se ga zvesto držali, ki so ga nepogojno slušali. Te svoje mile sodruge je rad drugim priporočal, kakor jih je ljubeznivo pozdravljal, kadar je bil ločen od njih. „Pozdravite, prosi Rimljane, Prisko in Akvila, pomočnika moja v Kristusu Jezusu, katera sta za dušo mojo svojo glavo zastavila, katerima se ne zahvaljujem samó jaz, marveč tudi vse cerkve paganov. Pozdravite tudi njih domačo družino. Pozdravite Epeneta ljubljenca mojega, ki je prvenec iz Azije v Kristusu. . . Pozdravite Andronika in Junija, moja sorodnika in sojetnika, katera slujeta med apostoli, katera sta tudi bila pred menoj v Kristusu. Pozdravite Amplijata, ljubljenca mojega v Gospodu. Pozdravite Urbana, pomagalca našega v Kristusu Jezusu, in Stahija, od mene ljubljenga. Pozdravite Apela, izkušenega v Kristusu. Pozdravite domače Aristobulove. Pozdravite Herodijona, sorodnika mojega. Pozdravite domače Narcisove, kateri so v Gospodu. . . Pozdravite Rufa izbranega v Gospodu in mater njegovo in mojo. Pozdravite Asinkrita, Flegonta, Herma, Patroba, Hermeja in brate, ki so ž njimi. Pozdravite Filologa in Julijo, Nereja in sestro njegovo in Olimpijada in vse svete, kateri so ž njimi. Pozdravite drug drugega v svetem poljubu. Pozdravljajo vas cerkve Kristusove. . . Pozdravljajo vas Timotej, moj pomočnik in Lucij in Jason in Sosipater, sorodniki moji. Pozdravljam vas jaz Tercij, kateri sem napisal ta list, v Gospodu. Pozdravlja vas Gaj gost moj ino vsa cerkev. Pozdravlja vas Erast mestni blagajnik in brat Kvart. Milost Gospoda našega Jezusa Kristusa z vsemi vami. Amen.“ (Rimlj. 16, 3—16. 21—24). Kako prisrčno je ljubil svoje učence in kako očetovski je skrbel za svoje duhovne sinove sv. Pavel, spričuje nam prekrasni odlomek v listu do Kološanov, glaseč se takó le: „Kar je pri meni, vse vam bode naznanil Tihik, predragi brat in zvesti služabnik in soblapec v Gospodu, katerega sem poslal k vam prav zato, da izve, kar

je pri vas, in da potolaži srea vaša, z Onezimom predragim in zvestim bratom, kateri je izmed vas. Vse, kar se tukaj vrši, vam bodeta naznanila. Pozdravlja vas Aristarh sojetnik moj in Marko nečak Barnabin, za katerega ste prejeli ukaze, če pride k vam, sprejmite ga, in Jezus, ki se imenuje Just, katera sta iz obreze: ta sta v kraljestvu božjem edina pomočnika, katera sta mi bila v tolažbo. Pozdravlja vas Epafra, ki je izmed vas, hlapec Kristusa Jezusa, vedno skrbeč za vas v molitvah, da stojite dovršeni in dopolnjeni v vsej volji božji. Spričevalo namreč mu dajem, da ima mnogo dela za vas in za nje, ki so v Laodiceji in ki so v Hijerapolu. Pozdravlja vas Lukež zdravnik predragi in Dema. Pozdravite brate, ki so v Laodiceji, in Nimfa ter cerkev, ki je v hiši njegovi. Ko pa bode pri vas prebrano to pismo, storite, da bode tudi v laodicejski cerkvi prebrano, in tisto, ki je za Laodicejce, berite vi. Tudi recite Arhipu: Glej na službo, katero si prejel v Gospodu, da njo izpolnjuješ. Pozdrav moj z roko Pavlovo. Spominjajte se mojih vezij. Milost z vami. Amen.“ (Kol. 4, 7—18).

Tako je sv. Pavel kot dobri pastir poznal in klical po imenu svoje dobre ovčice, a ovčice so poslušale njegov glas in so rade hodile za njim; nosil je vedno v svojem srečanju svoje učence, a učenci so hranili v svoji duši preljubega učenika. Spominjali so se neprestano drug drugega in so se medsebojno bližali ter se vzajemno podpirali. Ne morem se premagati, da ne bi omenil, kako prikupno začenja Pavel svoj drugi list do Timoteja: „Pavel, apostol Jezusa Kristusa. . . Timoteju, sinu ljubljene mu: milost, usmiljenje, mir od Boga Očeta in od Kristusa Jezusa Gospoda našega! Hvaležen sem Bogu, kateremu služim od pradedov v čisti vesti, ker te imam neprestano v spominu v molitvah svojih ponoči in podnevi; hrepeneč videti te, spominjajoč se solz tvojih, da se napolnim veselja. Ker imam v mislih odkritosrčno vero tvojo, katera je bivala najprej v babici tvoji Lojidi in v materi tvoji Evniki, preverjen sem pa, da tudi v tebi.“ (II. Tim. 1, 1—5).

Toda ne le učencev, tudi še učenk si je vedel odgojiti Pavel, kakor so Feba in Marija, Priscila in Damara, Trifena in Trifoza, Perzida, Julija in Afija. Tudi svoje učenke je imel

vedno v blagem spominu ter jih je rad priporočal vernikom. Omenjeno bodi le, kar piše Rimljanom o nekaterih kristjankah: „Priporočam vam Febo sestro našo, katera je služabnica cerkve kenhrejske, da bi jo sprejeli v Gospodu, spodobno za kristjane, ter jej pomagli, v katerikoli stvari bi vas potrebovala, ker je tudi ona mnogim pomogla in tudi samemu meni. . . Pozdravite Marijo, katera se je mnogo potrudila za vas. . . Pozdravite Trifeno in Trifozo, kateri se trudita v Gospodu. Pozdravite Perzido ljubljeno, katera se je mnogo potrudila v Gospodu. . . Pozdravite Filologa in Julijo, Nereja in pa sestro njegovo.“ (Rimlj. 16, 1. 2. 6. 12. 15). Komu ne prija Pavel v tej veliki skrbi za svoje blage učenke, za svoje marljive pomočnice pri razširjanju sv. evangelja? Kakor magnet na-se vleče in poteguje železo, tako je Pavel, poln ljubezni, vse potegoval za seboj; kajti magnet ljubezni je ljubezen. Da bodeš ljubljen, ljubi!

Prvo mesto zaseda pa med Pavlovimi učenkami in sluje najbolj sv. Tekla, ta najsvetlejši biser v kroni Pavla učitelja. Pripotoval je namreč sv. Pavel okoli leta 45 v likaonsko mesto Ikonij, da pridigne tamošnjim prebivalecem nauk božji. Izmed vseh Ikoncev je Pavlov nauk o Bogu in o božjih rečeh najpaznejše poslušala petnajstletna devica Tekla. Bila je hči veleveljavnega, zelo bogatega, pa se ve še nevernega Ikončana. Tirski škof sv. Metodij († 312) poroča v svojem simpoziju ali „obedu deseterih devic“, da je Tekla bila prav dobro podučena v posvetni filozofiji, v lepih umetnostih in vedah, tako da se je v vseh teh predmetih premogla lahkobno izražati, mikavno pogovarjati. Vsi meščani so jej obetali cvetočo bodočnost, in oče sam jo je bil že zaročil s plemenitim, mladim paganom. Ko je Pavel prispel v mesto, pridobile so njegove besede o samaritanski ljubezni nebeškega Sinú, kateri je na križu umrl med dvema razbojnikoma in je umrl najstrašnejše smrti, pridobile so, pravim, te ganljive besede učeno devico za Kristusa, da je bila kmalu od Pavla krščena v imenu Jezusovem. Ali ta izpreobrnitev je očeta in mater in tudi zaročnika razkačila tako, da so nedolžno deklico izročili paganskim sodnikom v smrtno pogubo. Ker pa je bila nedolžna devica v mestu Ikoniju čudežno rešena smrti, odposlali so jo v Antijobijo ter jo vrgli v globoko tam-

nico, polno strupenih kač in gadov, katere je pa mahoma ubila strela, ko je pala v ječo sveta devica. In ko je zatem bila še iz več drugih smrtnih nevarnostij rešena, posrečilo se jej je, da se oslobodi in Pavlu pridruži, dokler ni samote izvolila za stalno svoje bivališče, kjer je sveto kakor živela, tako tudi umrla. Nedolžno telo je bilo pokopano v Seleveiji, mestu pokrajine Izavrije. Sv. Tekla se zove prva mučenica katoliške cerkve, kakor se imenuje sv. Štefan prvi mučenec. Spomin na njeno sveto smrt se praznuje dne 23. septembra. Cerkev vpleta Teklino ime v molitev za umirajoče. V najdavnějšíh časih bila jej je posvečena cerkev v Seleveiji, kamor je pobožno ljudstvo trumoma potovalo, da si izprosi srečno smrt po mogočni priprošnji slavne svetnice, piše sv. Gregorij Nazijancenec. Pa tudi na zapadu je najlepše delo krščanskega stavbarstva posvečeno sv. Tekli, in to je krasna katedrala mesta Milana, sem od leta 1386 zidana iz belega marmora. Stene zaljša 5000 kipov in vsa stavba sloni na 52 stebrih, tako da je svetišče vredno prve mučenice in velike priprošnice ob smrtni uri.¹⁾ Sicer pa najdeš v knjigah tudi vest, da je milanski dôm posvečen „Mariae nascenti“.

§ 24. Sv. Pavla vunanjost.

Ne dvomim, da bode čitatelja zanimalo, kaj več zvedeti o vunanji podobi in postavi Pavlovi. Ernest Renan, slaboglasni bogotajec in domišljavi zgodovinar francoski, opisuje Pavla kot grdega, neznatnega, majhnega juda. „Pavel Cilicijanec je bil, pravi zlovoljni pisec, nizke rasti, zaseden, bil

¹⁾ Primeri Schlau, Die Aeten des Paulus und der Thekla und die ältere Thekla-Legende. Leipzig, 1877.

je vklonjene in vpognjene noše. Na njegovih močnih plečih se je kaj čudno gibala mala pa plešasta glava. Bledo lice je krožila gosta brada, nos je bil orlov, oči so bile bodêče in obrvi črne, ki so se sklepale nad nosom. In poleg vsega tega je trpel mož še za protinom in revmatizmom.“ No res! Renan se ne more ponašati, da se je prilizoval junaku svojemu. Toda pred Renanom so mislili pisatelji in je mislil ves svet, da je bil apostol narodov, ako že ne vzor lepote, da je bil vsaj lep in čeden mož. Trdilo se je skoro soglasno le toliko, da ni bil po svoji vunanji prikazni in podobi oni velikan, ki ga oznanjuje njegov duh. Bil pač ni visoke postave.

Z ozirom na ime svoje Pavel ni bil ravno junak; kajti *παῦλος* pomenja majhen, malovreden, reven; morebiti je bil tudi gledé na telo slaboten, toda po duhu in po sreči svojem je bil velikan, da ga ni jedakega pod božjim solncem. Pavlovo podobo in postavo je po starih sporočilih in brzkone tudi po starih slikah prijetno naslikal Nicefor v svojem cerkveno-zgodovinskem delu (lib. II. c. 37). Med ostalim pripažuje dobesedno: „Pavel je bil majhnega, trsatega in kakor vklonjenega in nekoliko vpognjenega života; imel je belo lice, ki je kazalo več let kakor v resnici. Imel je majhno glavo pa krasne in mile oči; obrvi so bile navzdol obrnjene; nos je bil lepo vpognjen in primerno dolg; brada je bila gosta in dolga in kakor lasje siva. Njegov pogled je imel nekaj božanstvenega, ki je žarilo iz njegovega obraza, da so verniki, kadar so ga gledali, neki skrivnost in tajnost tok milosti opažali v njem in so se k dobremu in svetemu življenju siljene čutili.“ Po tem opisu vunanja podoba Pavlova res ni zavsem odgovarjala orjaškemu duhu, ki je prebival v tem telesu. Mnogoteri mislijo, da potrjuje to Pavel sam, ko piše Korinčanom: „Gledate li na to, kar vam je pred očmi? . . . Pa naj se ne vidi, kakor da vas strašim z listi, ker so listi, velite, težki in jaki, ali kader je s telesom pričujoč, takrat je slab in zgovornost njegova ni v čislih.“ (II. Kor. 10, 7. 9. 10).

V apokrifnem sicer ali prav znamenitem delu „*acta Pauli et Theclae*“ stoji o Pavlu nastopna opomba: *μικρὸς τῷ μεγέθει, ψιλὸς τῇ κεφαλῇ, ἀγκύλος ταῖς κνήμες* — majhen po postavi, plešast ob

glavi, sklonjen v noši. Hudomušni Lucijan imenuje Pavla kratko: Galilaeus recalvaster — plešast Galilejec. Če potemtakem Pavel resnično ni bil močnega, marveč bolj šibkega života, zanemarila je narava pač vnanjost, da tembolj vkrepi notranjost. Pozabila je nekako na telo narava, a združila je vse moči, da stori, da napravi duha krepkega, junaškega, velikanskega. Čim nepopolnejše in neznatnejše je bilo vnanje, tem krasnejše in vzornejše je bilo notranje. Značaj je bil jeklen, kremenit, podjeten, vsakemu polovičarstvu zopern, ne boječ se nobene posledice krščanskih načel.¹⁾ Ne progoni ne nevarnosti, niti sila niti zlobnost sovražnikov niso spravile Pavla s pota, ki mu ga je odločil Bog, da ga hodi in dohodi kakor nepremično sonce. Kakor je bil njegov duh sposoben, da snuje najdrznejše načrte, tako je bila njegova volja dovolj krepka, da vresničuje tiste, da je vtelešuje. Um njegov ga je delal pripravnega, da prodira in sega v globočine razodetja božjega, a kar je našel, da to tudi poslušalcem in bralcem pove in razloži v jasnem, živem, prozornem izrazu.

Pavlovi zgovornosti so se čudili celó zgovorni Grki, in v resnici ostane ona vse veke občudovanja vredna, akoprem ne morda vsled umetnosti retoriške, pač pa nedvomno zaradi bogatega čustva, ki preveva vse govore Pavlove. Z ozirom na vse to prav rad podpišem sodbo sv. Janeza Zlatoustu, ki je dejal, da je Pavel sicer majhne postave, da je pa bil navzlic temu vendar tolik, da je z nogo hodil po zemlji, ali z glavo da se je dotikal neba. O njem veljajo besede: Magna fecit, ipse magnus. Kar Jeremija pravi in David trdi o silni moči besede božje, to potrjuje tudi beseda Pavlova: „Beseda božja je kladivo, ki drobi pečine (Jerem. 23, 29), ona je moč, ki pretresa puščave.“ (Ps. 28, 8). In o Pavlovi zgovornosti veljajo besede Eklezijastove: „Besede modrijanov so kakor ost in kakor kol, ki se vsadi ter vtrdi v globini.“ (Ekles. 12, 11). O Eliji piše Eklezijastik: „Surrexit Elias propheta quasi ignis

¹⁾ Primeri A. Tholuck, Einleitende Bemerkungen in das Studium der Paulinischen Briefe. (Vermischte Schriften II. Thl. Hamburg, 1839. num. 4. pag. 315 seq). — L' abbé Maistre, Histoire complete du saint Paul. Paris, 1870. Pag. 462. chapitre 14. Portrait du s. Paul.

et verbum ipsius quasi facula ardebat... Qui deiecisti reges ad perniciem et confregisti facile potentiam ipsorum et gloriosos de lecto suo; qui audis in Sina iudicium... Beati sunt, qui te viderunt et in amicitia tua decorati sunt; nam nos vita vivimus tantum, post mortem autem non erit tale nomen nostrum.“ (Ekli. 48, 1. 6. 7. 9. 11. 12). — Sličen Elija je bil tudi naš Pavel. In kakor je Elizej zval Elijo voz Izraela in voznika njegovega, smemo tudi Pavla imenovati jednako, ker je kakor voznik na vozu svojega evangelja pokazal narodom pot proti nebesom.

Da! beseda je bila Pavlu, temu možu dejanja, dvorezen, na obe strani nabrušen meč, katerega ni puščal v nožnici, temveč ga je sukal in vihtel, da je pridobival ogromne zmage. „Živa je beseda božja, piše Hebrejcem, in krepka in ostrejša nego vsak dvorezen meč in pridere noter do ločitve duše in duha, členovja in mozga, in je sodnik naklepov in srčnih mislij.“ (Hebr. 4, 12). Medtem pa je bila resnica in bode resnica: moč in žlahtnost jezika je možna le tam, kjer je moč in plemenitost duše. To oboje pa je združeval v najpopolnejši meri sv. Pavel; kaj čuda potem, da pred mečem njegovih besed ni bilo rešitve, ni bilo pobega. Umevno je pač zato, pokaj si je sv. cerkveni oče Avguštin želel na svetu tri reči. Plutarh poroča, da je Katon stareji vse svoje življenje obžaloval tri reči: prvič, da je enkrat neko skrivnost zaupal ženski; drugič, da se je peljal enkrat na ladiji nekam, kamor bi bil lahko šel pešice; in tretjič, da je bil eden dan intestat ali brez zadnjega sporočila v tem tako kratkem, krhljivem in negotovem življenju. Sv. Avguštin pa si je želel v svojem življenju najbolj tri reči: Christum in carne, Romam in flore, Paulum in ore. Kristusa v mesu, Rim v cvetu, Pavla v govoru.

O Salomonu beremo, da si je vsa zemlja želela, gledati njegovo obličje. Resnično velika slava. Vendar pa v tej ne zaostaja Pavel za Salomonom; kajti lahko ni verjeti, da si je Salomon v vsem svojem veličastvu pridobil tako splošno priljubljenost kakor Pavel v svoji nizkosti. Pač težko bi bilo najti v zgodovini moža, ki bi bil, še živeč med ljudmi, dosegel od izhoda do zahoda toliko slavo in toliko priljubljenost: zakaj

črez ves svet je zadonel njegov glas in do mej zemlje so šle njegove besede. (Ps. 18, 5). Mislim, da je tukaj primerno mesto še za to le pripombo. Sokrat se je vedno veselil, ponašal in je bogove zahvaljeval, da je bil rojen v Atenah, sedežu in šoli grške modrosti. Platon je dan na dan hvalil bogove za tri reči in sicer, da je bil rojen kot človek in ne kot žival, da je zagledal luč svetá v mestu helenske modrosti in učenosti v Atenah, ter da je imel Sokrata za učitelja. Kralj makedonski Filip se je radoval in hvalil, da je bil njegov sin Aleksander rojen v dobi, v kateri je živel modroslovec Aristotel, in je tako Aleksander mogel biti učenec Aristotelov in Aristotel učitelj kraljevemu sinu v vseh takrat poznanih vedah. Ako so se pagani zavedali posebnih dobrot, kolikor več moramo mi kristjani ceniti srečo, da smo rojeni v sveti katoliški cerkvi in da imamo Kristusa učenika in mojstra v vsej modrosti, ki je naša luč, naša pot, naša resnica in naše življenje, in da imamo Pavla učitelja narodov za svojega učitelja!

§ 25. Velevažnost življenja in delovanja sv. Pavla.

Mnoge krat v tem spisu omenjeni sv. Hijeronim sicer meni, da je bolje molčati o Pavlu, kakor pa malo pisati, super quo (Paulo) melius tacere puto, quam pauca scribere, vendar hoče gledé na moje častite brate duhovnike in še morebiti za koga drugega bolje biti, da sem pisal o Pavlu malo, kakor pa ko bi bil o njem popolnoma molčal. „Quaecumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.“ (Rimlj. 15, 4). Moj opis je se ve le kratek in površen obris življenja, mišljenja in delovanja enega onih stebrov, ki nosijo sveto kato-

liško cerkev¹⁾. Pa kaj sledi iz tega življenjepisa za mislečega človeka? Prav mnogo. Reč, za katero je sv. Pavel toliko trpel, za katero je vse, kar je imel, tudi drago svoje življenje žrtvoval, ta reč ne more biti človeška, minljiva, reč pozemeljska, ne ne, reč je sveta, nebeška, reč je božja. Kako pač veličastna ter moči polna mora biti katoliška cerkev, ki je zmogla takega velikana odgojiti, vzdržati ga in mu dovolj tečne hrane priskrbovati. Kaj bi bil ta mož vse lahko postal in dosegel pri farizejih. Koliko čast in slavo bil bi si pridobil z duhovitostjo svojo pri svojih rojakih. Da je pa vsemu temu dal slovo, da se je posvetil tako težavnemu poslu, da je zapustil svoje drage drugove in se napotil po širnem svetu paganskem; za to svoje prečudno početje moral je vendar dober, tehten, pravičen vzrok imeti, moral je biti prepričan o svojem božjem poklicu.

Človek, kateri mirno in modro premišljuje življenje Pavlovo, prisiljen je in ne more drugače, kakor občudovati in čislati cerkev katoliško. Kjer se kaže tako krasen, žlahten sad, mora drevo, ki ga rodi in nosi, vsekako biti tudi dobro in žlahtno. Pač vrlo dobro so vkrenili dogmatiki katoliški, ki porabljajo življenje Pavlovo za dokaz svete cerkve kot božje naprave, božje ustanove, kot božjega kraljestva, ki sega z neba na zemljo in z zemlje v nebo. Ko bi Kristusova cerkev ne imela drugega moža, kakor le sv. Pavla, bilo bi že častno, pripadati taki družbi s tako solnčnočistim značajem, s tako duhovitim možem, veko-

¹⁾ Mnogo je slovstvenih del, s katerih pripomočjo se lahko vsak bogoslovec še natanje in širje podučí o velikem apostolu. Ni, da bi tukaj našteval imena brezbrojnih tolmačev, ki so razložili Pavlova pisma in so pri tem poslu ocenili njegove zasluge, njegova dejanja, njegove vspehe. Tako naštevanje bi bilo pretežavno in prezamudno delo, ker je sv. Pavel, skoro bi človek lahko rekel, tolmačev našel menda več, nego štejejo vrst njegovih listi. Zakaj ne le o posameznih listih, marveč o posameznih vrsticah in stavkih nekaterih pism so priobčili učeni interpreti temeljite razprave. Poleg že zgoraj na dotičnih prostorih omenjenih pripomočnih del bile bi še pozora vredne nastopne knjige: Giacomo Murena, *Vita di san Paolo apostolo*. Ferrara, 1880. Vrli pisatelj je prejel 1000 lir nagrade za ta življenjepis, ki ugaja učenim in neučenim čitalcem. — Cornelius a Lapide, *De praeerogativis s. Pauli*. Opp. edit. Paris, 1876. Tom. 18. Pag. 1—18. — Jakoba Benigna Bossuet-a slavnostni govor o Pavlu apostolu.

vitim veleumom. Francoski književnik Louis Venillot poroča v svojem delu o Rimu¹⁾, da je neki pridigar 18. veka z vsem povdarkom rekel: Meni treba le značaja in življenja sv. Pavla in jaz dokažem resnico evangelja²⁾. Pa res! v Pavlu je ves evangelj, je vse njegovo veličje, vsa njegova gorečnost, vsa ponižnost in vsa ljubezen evangeljska je v njem. Kako da ni evangelj od Boga, ko je vendar odgojil tako veličajnega moža? Neresnice ni povedal za resnico angleški lord Hutchinson (reci Hetčinsn), ko je dejal: „Katoliška vera je vera največjih in najizobraženejših narodov evropskih in najplemenitejših značajev, ki so bili kedaj človeškemu rodu na čast.“

Spisi tega moža, tako bistrega uma, so nam verevreden porok in polnoveljavni dokaz, da je mitiško tolmačenje sv. evangelja prazno, brez temelja in podloga, da je nespametno, da je preneumno. Mož takega duha, tako vzvišenega značaja ne bi bil svojega življenja daroval za praznih bajk in sanjarij poln evangelj. Vse drugo, samo tega ne. Učeni francoz Atanazij Coquerel govori čisto resnico o Pavlu, ko piše: „Sveti Pavel se mora na vse strani opazovati, kakor je Izraelec in kristjan, apostol in pisatelj, preganjalec in mučenec; Pavel pri kamenjanju sv. Štefana in ko mu preti smrt obglavljenja; Pavel kot pisatelj hvalnice o ljubezni v listu do Korinčanov in ko primerja kot ostroumen, logičen mislec zakon stare zaveze z evangeljem nove zaveze v listu do Rimljanov; Pavel pred areopagom v Atenah, pred ljudstvom v Jeruzalemu, pred Festom in Feliksom, pred Agripo in Neronom — in človek se čuti globoko presunjenega od nauka in resnice učitelja narodov, apostola svetá. A da se je dal odličnjak, kakoršen je Pavel, prevariti, ali da je hotel gledé na vero, katero je s tal judovskih prenesel na tla paganska, prevariti; da je imel mož takega duha, da je držal pisatelj listov, katere imamo od njega v novem testamentu, da je imel in držal, pravim, Pavel stare pravljice, ki bi se bile za potrebo in za silo časa prigrele na novo, za resnične in natanko pre-

¹⁾ Rom. Speier, 1862. Str. 111 (nemški prevod).

²⁾ Slično trditev sem bral tudi v knjižici: *Saint Paul, cinq discours par Adolphe Monod*. Paris, 1852. Monod ni sicer katoličan, ali je vendar precej dobro pojasnil ves pomen delovanja sv. Pavla.

iskane dogodjaje, za pozitivne dogodke sedanjosti; ali da je mož takega značaja, medtem ko se je žrtvoval, kakor se je žrtvoval, kakor svedočijo njegova pisma, da se je Pavel, govorim, toli grozne in ogromne prevare storil krivega kot prevarjenec ali prevaritelj — to sta dve moralni nemožnosti, kateri naravnost nasprotujeta človeški naravi, ki sta brez vzgledov v letopisih človeškega rodú in sta stotisočkrat neverjetnejši in negotovejši, nego bi bil sveti evangelj. Ne! tako ni vstvarjen človek. Mož, kakoršen je Pavel, pač nikakor ni svedok, katerega smeš poljubno odstranjati in ga meni nič tebi nič prezirati. Res! če je evangelj zbornik ljudskih pravlji, ostane Pavel nerazumljiv bodi kot entuzijast, ki se je dal premotiti, a imel je preveč bistroumnosti in znanstvene omikanosti, bodi kot prevarjenec, ki zopet prevari, pa imel je premnogo požrtvovalnosti in preobilo čednostnega, nravnega čustva. S kratko besedo. Razložite nam mitiško krščanstvo s Pavlom ali Pavla z mitškim krščanstvom. Prvo je tako nemožno, kakor je nemožno drugo. In kaj torej preostane? To, da so Pavlovi listi živi, neovrgljivi in neoporečni dokaz, da so klasiška priča evangeljske resnice.¹⁾ In eden najslavnejših zgodovinarjev naše dobe Dr. J. B. Weiss končuje svojo razpravo o Pavlu apostolu s pomembnim stavkom: „Die Schriften dieses Mannes von so scharfem Verstand beweisen allein schon hinreichend, dass die mythische Erklärung der Evangelien haltlos ist. Ein Mann von solchem Genie, von solcher Größe des Charakters hätte nicht sein ganzes Leben für ein sagenhaftes Evangelium geopfert.“²⁾ Tako je in drugače biti ne more! Resničen je sv. Hijeronima vsklik: „Nisi evangelium verum esset, nunquam sanguine defenderetur.“

Pavlu Taržanu ni lahko najti vrstnika. Sv. Krizostom zatrjuje v eni svojih homilij o proslavju slavitega apostola, da je Pavel nadkriljeval vse plemenite duše stare in nove zaveze. Krasni odlomek se glasi v latinskem prevodu: „Cui te, o sancte Paule, iustorum vel veteris testamenti vel novi audeam comparare? Omnium quippe virtutem quasi in arca quadam sed

¹⁾ Primeri: *Annales de philosophie chretienne*. III. serie. num. 70. Pag. 40—42.

²⁾ *Lehrbuch der Weltgeschichte*. Wien, 1862. 2. Bd. I. Thl. Pag. 141.

cum multo prorsus cumulo condidisti. . . Paulus vere secundus Abel, verum non semel sed per dies singulos immolatur. Paulus alter Noë, sed absque arca insurgentes adversus se undas impietatis enavigans. Paulus alter Abraham, non modo a patria vel gente sed post vocationem suam ab ipsa etiam vita prorsus abscissus. Paulus alter Isaac, sponte in hostiam colligatus. Paulus alter Jacob, quasi pro uno quodam totius mundi grege semper invigilans. Paulus alter Joseph, spirituali fame tabescenti mundo veritatis alimenta distribuens. Paulus alter Moses, qui omnes gentes a tyrannide diaboli redemit ad Christum.“ Človek bi mislil, da bode tukaj nehal sv. patrijarh proslavljati apostola Pavla. Toda on nadaljuje in še ve mnogo več navesti, rekoč: „Paulus alter Aaron, totius mundi populis inunctus sacerdos. Paulus alter Phinees, impietatem Judaeorum atque gentilium quasi fornicationem mentium uno fidei muerone confodiens. Paulus alter David, qui velut quendam Goliam in certamen diabolum provocat. Paulus alter Elias, clarius raptus in coelum. Paulus alter Elisaeus, qui gentes ab interiore leprae pollutione purgavit. Paulus alter Ezechias, qui ad unam fidem Christi diversos populos attraxit. Paulus alter Isaias, qui abominationem gentilium dissipavit ac perdidit. Paulus alter Joannes, pro Christo capite truncatus. Paulus alter Petrus, de coelis vocatus ad Evangelium. Paulus alter Gabriel, qui Christi ortum eunctis gentibus nuntiavit. Paulus alter Michael, qui Christianorum dux esse sortitus est. Etiamsi angelorum, etiamsi iustorum hominum circumvolem choros, non invenio comparationem, cui non cumulo meritorum Paulus occurrat.“

Pavel Taržan nima vrstnika v stari dobi, ne med odličnimi Izraelci pa ne med pagani.¹⁾ Če bi ga že komu prispodobili, bila bi mu prednika v modrosti Salomon in Solon, v vedno žejnem hrepenenju po resnici bil bi mu podoben slavni Sokrat, najplemenitejši človek paganskega starega veka; in v zgovornosti bil bi mu soroden vrli Demosten, katerega je stari svet občudujoč

¹⁾ Tudi v novem zakonu zavzema izredno mesto, o čemer primeri zanimivi spis: „Die eigenartige Stellung des hl. Apostels Paulus im Grundplane der Kirche.“ (Der Katholik. Zeitschrift für katholische Wissenschaft und kirchliches Leben, Mainz, 1892. str. 421—428 in 481—491.)

imenoval živo postavo zgovornosti. Vendar tudi ta prispodoba kakor vsaktera druga ne velja zavsem, sešebno kar zadeva Demostena. Pavlovi listi, pisani ali narekovani s plameni ljubezni božje, ločijo se gledé na jezik in globoke misli, pa gledé na jasne dokaze od najlepših govorov Demostenovih, kakor se loči solnce od meseca, beli dan od črne noči. Ali je govoril kedaj kdo, kakor govori sv. Pavel? Če se obrne do Korinčanov, pravi: „Pavel, poklican apostol Jezusa Kristusa po volji božji, in Sosten brat. Cerkvi božji, ki je v Korintu, posvečenim v Kristusu Jezusu, poklicanim svetim z vsemi, ki kličejo ime Gospoda našega Jezusa Kristusa, na vsakem njih in našem mestu. Milost vam in mir od Boga Očeta našega in od Gospoda Jezusa Kristusa.“ (I. Kor. 1, 1—3). Kako priprosto in vendar kako veličastno in kako dostojno je vse to! Rimljanom, temu tragiskemu ljudstvu, ki je hrepenelo le po vunanji moči in oblasti, piše: „Pavel, služabnik Jezusa Kristusa, poklican apostol, odločen za evangelj božji, katerega je poprej obljubil po svojih prerokih v svetem pismu, o Sinu svojem, ki mu je bil rojen iz rodú Davidovega po mesu, ki je bil potrjen za Sina božjega v moči z Duhom svetosti po vstajenju od mrtvih, Jezusu Kristusu Gospodu našem; po katerem smo prejeli milost in apostolstvo, da bi bili veri pokorni vsi narodi za ime njegovo, med katerimi ste tudi vi poklicani Jezusa Kristusa, vsem, ki so v Rimu, ljubljencem božjim, poklicanim svetim: Milost vam in mir od Boga Očeta našega in od Gospoda Jezusa Kristusa.“ (Rimlj. 1, 1—7).

So li sanje? Je li resnica? Kako! Nepoznan človek govori tako z domovino Julija Cezarja, z domovino Katona! Neznanee, sam brez bogatstva in brez oblastva, kakor jednak jednakim, kakor viši nižim, z mestom, ki je najmogočnejše kralje svetá in najsilnejša ljudstva vpregalo pred slavnostni voz svoj? Pa od kod ima Pavel to čudno moč besede? Odkod so ti resnobni, veličastni in zaupni izrazi? Ali bi se bil upal Demosten pri vsej moči svoje zgovornosti in Platon pri vsej vzvišenosti svojega duha, obrniti se tako do kakega grškega, a kaj šele do tujega mesta? Imel je li Ciceron ali kateri drug modroslovec sv. Pavla trdno zanašanje, da razširi svoj nauk tudi čez meje svoje

domovine? Ne. In zato ne, ker rimski ali grški filozofi niso mislili nikdar na ostale narode, niso mislili nikoli na človeški rod v obče. Ti možje so govorili in pisali le za svoj čas, kraj in rod, Pavel pa je delal za prihodnost kakor za sedanost, za potomce kakor za sodobnike, za rojake kakor za inostrance. Zato pač res, čimbolj premištuje človek liste Pavlove, tem večjo razliko najde med sv. Pavlom in najimenitnejšimi možmi stare dobe.

Resnica je sicer splošno priznana, da si je mnogo môž pridobilo necenljivih zaslug za človeški rod v obče; toda moža, kakoršen je Pavel, ne najdeš nikoli nikjer. Oče zgodovine, slavní Herodot, je skoro ves tedanji svet prepotoval, ali nikoli s tolikim požrtvovanjem in zajedno s tolikim vspehom, kakor se to more in mora trditi o Pavlu, ki je potoval iz Azije v Evropo in iz Evrope v Azijo z lahkobo, s katero napravimo mi sprehod od kraja pa tje na konec večega mesta. Da čudovita prikazen! Mož brez premoženja in slavnega imena, brez tako zvane olike in vede svetá, vstane pa se meri s tremi najbolj omikanimi narodi, se poskusi z narodi z najslavnejšo zgodovino. Hebrejci so se imeli za ljudstvo vseh ljudstev. Pavel njim dokaže, da je zadnji čas, da očistijo svojo vero. Grki in Rimljani so mislili, da so dosegli vso velikost. Pavel njim dokaže, da niso okusili niti še kapljice mleka, ki daje narodom življenje. Blesk Atike in Italije obledi, ko se prikaže siromašni Izraelec iz Tarza in prevzame službo variha in svetovalca največih mest na zapadu. Toda pri vsem tem poslu, delu in trudu bil je Pavel popolnoma nesebičen. Da se borno preživi, pletel je šotore, katero rokodelstvo je bilo pač najprimernejši izraz njegovega življenja, ki ga je preživel brez stalnega doma na križema potih, kakor živé nomadje pod šotori. Navzlie temu pa je ljudem pripravljál šotore v nebesih za oni odločilni čas, ko se porušijo šotori tega življenja. (II. Petr. 1, 13. 14). V prešinljivem govoru, ki ga je govoril v Miletu, drži in steguje zbranim svoje žuljave roke nasproti, rekoč: Zlata in srebra in obleke nisem od nobenega izmed vas terjál, kakor sami veste in dobro znate. Zakaj kar sem potreboval za sebe in za svoje pomočnike in spremljevalce, to so pridelale in prislužile te le moje roke.

Sploh je ves ta govor v Miletu kakor Mozesovo slovó, kakor odpoved Samuelova, nežen in prisrčen, je poln zavednosti in veličave pri vsej žalosti, ki veje v njem. Pa kaj hoče ta mrtva hvala, naj govori živi govor Pavlov: „In poslal je iz Mileta v Efez ter poklical starešine cerkve. In ko so prišli k njemu, reče njim: Vi veste od prvega dne, ko sem prišel v Azijo, ko sem ves čas z vami bil, služeč Gospodu z vso ponižnostjo in mnogimi solzami in skušnjami, katere so se mi dogodile vsled zalezovanja judov. Kako nisem ničesar koristnega opustil, da vam ne bi bil oznanil in vas učil javno in po hišah, pričajoč judom in paganom izpreobrnjenje k Bogu in vero v Gospoda našega Jezusa Kristusa. In sedaj glejte! Jaz zvezan v duhu potujem v Jeruzalem, ne vedoč, kaj se mi bode prigodilo v njem; izvzemši da mi priča sveti Duh po vseh mestih, govoreč, da me ječa in stiske čakajo v Jeruzalemu. Ali mene nič ne skrbi in tudi življenje moje mi ni drago, da te tek svoj dokončam radostno in pa službo, katero sem prejel od Gospoda Jezusa, da potrjujem evangelj milosti božje. In sedaj glejte! Jaz vem, da ne boste več videli obličja mojega, vi vsi, med katerimi sem hodil, oznanjujoč kraljestvo božje. Zato vam pričam današnji dan, da sem čist od krvi vseh; kajti nisem se vmikal, da vam ne bi bil oznanjal vse volje božje. Pazite torej na sebe in na vso čredo, v kateri vas je sv. Duh postavil za škofe, da vladate cerkev božjo, katero je pridobil s krvjo svojo. Zakaj jaz vem to, da bodo po mojem odhodu došli med vas grabljivi volkovi, ki ne bodo prizanašali čredi; in izmed vas samih bodo vstali možje, ki bodo govorili napačno, da bi potegnili učence za seboj. Zato pa čujte, spominjajoč se, da tri leta nisem ne noč ne dan nehal s solzami opominjati vsakega izmed vas. In sedaj vas bratje priporočam Bogu in besedi milosti njegove, kateri more sezidati in vam dati delež med vsemi posvečenimi. Srebra in zlata ali oblačila nisem od nikogar pozelel; saj sami veste, da to, kar je bilo treba meni in tistim, ki so bili z menoj, da so to prislužile té-le roke moje. Vse sem vam pokazal, da je tako treba truditi se in sprejemati slabe in spominjati se besed Gospoda Jezusa, ki je rekel: Mnogo bolje je dajati, kakor jemati.“ (Dejanj. apost. 20, 17—35).

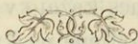
Vmes pripomnim, da mora posebna lastnost vsakega človeka sploh in dušnega pastirja posebej biti nesebičnost. Samuel prerok, odloživši službo sodnika, je hotel še enkrat narod spodbuditi k zvestobi do Boga in do postav božjih. Da je opomin vspešen, uporabil je sv. mož dve sredstvi. Kateri? Storil je čudež (I. Kralj. 12, 8) in poleg tega se je sklicaval še na svojo nesebičnost v službi svoji, na svojo nedobičkaželjnost pri poslovanju, rekoč: „Sedaj sem star in že siv. Jaz sem javno pred vami hodil od mladosti svoje do tega dne in glejte, tukaj sem! Recite o meni pred Bogom in pred njegovim maziljencem, če sem od katerega izmed vas vzel vola ali osla, če sem koga obrekoval ali tlačil, če sem iz katerega rok vzel darilo — zato se hočem danes pokoriti in želim vse povrniti. Odgovorili so na to: Ti nas nisi ne zaničeval, ne tlačil, niti nisi prejel daril iz kateregakoli rok. In odvrnil jim je: Priča je torej Gospod in priča je njegov maziljenec, da niste ničesar našli v mojih rokah. In rekli so: Priča.“ (I. Kralj. 12, 2—5).

Vprašam, ali temu slovesu ni podoben krasni konec Pavlovega slovesa od Mileta? Nesebičnost pridobiva srea. Žal, da ne cvete bujnejše. Quidam, quae sua sunt, quaerunt, non quae sunt Jesu Christi. (Filiplj. 2, 21). O cives, cives! quaerenda pecunia primum. Virtus post nummos — posmechoval se je rimski pesnik Horacij svojim rojakom. Pa še danes ni drugače. Vergilijev vzdih: Quid non mortalia pectora cogis auri sacra fames! to je še danes začetek hudobije. „Korenina vsega zla je lakomnost, uči tudi učeni učitelj narodov, in tisti, ki hočejo obogateti, padejo v skušnjave in mreže hudičeve in v mnoga poželenja nespametna in škodljiva, katera spravljajo ljudi v pogubo in propast. Lakomnosti vdani zabredejo od vere in se obložijo z obilnimi bolečinami.“ (I. Tim. 6, 9. 10). Kakor je Pavel učil, tako je tudi živel. Zato se je lahko pri svojem slovesu pozival na nesebično delovanje. In to kako vspešno! Kakošen vtis so napravile na zbrane vernike Pavlove besede, slovesno govorjene v slovo, zapisal je vestno in spretno sv. Lukež, rekoč: „In ko je Pavel to povedal, pokleknil je na kolena svoja in je molil z vsemi njimi. In velik jok in stok je nastal med vsemi in objemaje Pavla, poljubovali so ga, žalostni najbolj

zarad besede, katero je rekel, da ne bodo več videli obličja njegovega. In spremili so ga na ladijo . . . In odtrgali smo se od njih in smo se odpeljali.“ (Dejanj. apost. 20, 36 nsl). Res! kdo se ne bi topil žalosti, ki je imel sladko srečo, poznati ta blagi obraz, gledati to milo lice, okušati to dobrotno srce, katero pa mora kmalu zgubiti za vselej na svetu. Sem spada tudi ganljivo slovo od feniškega mesta Tira, kjer se je Pavel sedem dni mudil pri ljubljenih učencih. Pri odhodu se je vsa občina kaj ljubeznivo, vdano in pobožno poslovila od preljubljenega apostola. „In prišli smo v Tir. In ko smo našli učencev, ostali smo tukaj sedem dni. Ti so govorili Pavlu po Duhu, naj ne hodi gor v Jeruzalem. Ko so pa dnevi dotekli, izšli smo in spremljali so nas vsi z ženami in otroki tje do predmestja, in pokleknivši na bregu smo molili. In ko smo se poslovili drug od drugega, stopili smo v ladijo; a oni so se vrnili domov.“ (Dejanj. apost. 21, 3—6).

Poleg nesebičnosti je posebnega spomina še vredno tudi prizadevanje, katero je sv. Pavel obračal na to, da si ohrani dobro ime, ker je bil pač prepričan, da ni uspešnega delovanja brez časti, brez spoštovanja, brez dobrega glasú. Kdor je za pravil pošteno ime, naj ne upa blagoslova pri svojem trudapolnem poslu. Spoznavši to, zagotovil je naš apostol Korinčane: „Rajši bi hotel umreti, kakor da mi kdo uniči čast mojo.“ (I. Kor. 9, 15). Umel je dostojno ceniti dobro ime, ker je bral v knjigi pregovorov zlati nauk: „Boljše je dobro ime, kakor so mnoga bogastva.“ (Preg. 22, 1). Pavlova skrb za ohranitev čistega imena odseva iz zagotovila: „Mi si prizadevamo za dobro ne le pred Bogom, ampak tudi pred ljudmi.“ (II. Kor. 8, 21). Filipljanom pa je svetoval: „Bratje! kar je resnično, pošteno, pravično, čisto, ljubeznivo, kar je sloveče, kar je čednost in hvala, to prevdarjajte.“ (Filiplj. 4, 8). In značajni mož se je nedvomno ravnal sam po naukih, katere je dajal drugim, govoreč: „Nikomur v ničemer ne dajajmo spotike, da se ne graja služba naša; temveč izkazujemo se v vsem božje služabnike v potrpljenju mnogem, v stiskah, v potrebah, v težavah, v udarcih, v ječah, v odporih, v trudih, v nespanju, v postu, v čistosti, v znanju, v prizanesljivosti, v dobrotljivosti, v duhu svetem, v nehinavski ljubezni.“ (II. Kor. 6, 3—6).

Iz vsega tega je pač dovolj razvidno, kako potrebno je po nauku Pavlovem k blaženemu delovanju dobro ime, kako potrebno je spoštovanje, katero naj ima dušni pastir pri svojih ovčicah, katero naj ima vsak predstojnik pri svojih poddanikih.

§ 26. Sv. Pavla mučeniška smrt.

Blaženi Pavel je vodil ljudi v obljubljeni deželo, ali je tudi sam prišel v njo, ne kakor Mozes, ki je Izraelce spravil tje, a sam se je v njo le z hriba Neba milo oziral. Opazni pač morajo biti dušni pastirji, da ne zaostanejo sami zvonaj nebeške Palestine, medtem ko druge uspešno tje pošiljajo. Kaj koristi, druge vzveličati, sebe pa pogubiti? Pavel ni pogubljajl drugih in je rešil tudi sebe.

Na večnega spomina vredni 29. dan meseca junija leta 67 po porodu Device je bilo, ko so iz mamertinske ječe v Rimu odpeljali dva že sivolasa moža ne v prostost, marveč v bridko smrt. Peter iz Betzaide je moral za stražniki slediti na hrib Janikul, kjer so ga obsodili na nečastno smrt križa. Eno edino prošnjo je še imel osemdesetletni blagi starček, in sicer to, da ga naj križajo z glavo navzdol proti zemlji obrnjeno; kajti držal se je za nevrednega, križan biti na takóšen način, kakor je bil križan njegov ljubljeni Gospod in mojster. Prošnjo so mu vslišali in prvak apostolov je v mukapolnem mučeništvu časno življenje zamenil z večnim veseljem. Marcel, njegov zvesti prijatelj in spremljevalec, je pokopal sv. truplo na onem kraju, kjer se sedaj proti nebu na kviško dviga najkrasnejša cerkev celega svetá, dôrn sv. Petra. — Pavel pa iz Tarza, mnogoslavni apostol svetá, ni bil sicer križan, saj je bilo vse življenje njegovo od izpreobrnjenja sem težek križ, na katerega je bil s Kristusom pripet (Gal, 2, 19), in na svojem telesu je nosil rane Gospoda

Jezusa (Gal. 6, 17) — toda bil je, oseminšestdeset let star, pri „Treh vreleih in via Laurentina“ ob cesti v Ostijo obglavljen z mečem in pokopan na mestu, kjer sedaj stoji uzorno lepa bazilika sv. Pavla. Pobožno sporočilo pravi, da se je od trupla ločena glava trikrat privzdignila od zemlje in da so usta vsetrikrat zaklicala presveto ime Jezus. Na prostorih, kamor je glava pala, nastali so trije studenci, kateri se še dandanes kažejo v srednji cerkvi izmed onih treh cerkvic, ki so bile postavljene na kraju obglavljenja. Rimski kristjani so kmalu prenesli del Pavlovih svetih ostankov v katedralo sv. Petra, tako da sta prvaka apostolov tudi po smrti združena, kakor sta bila prijateljski zvezana v življenju. Gredoč omenim, da počiva polovica sv. ostankov obeh sv. apostolov dandanes pri sv. Petru na Vatikanu, druga polovica se nahaja pri sv. Pavlu zvonaj mesta, glavi obeh sv. apostolov sta pa shranjeni v baldahinu nad konfesijo ali grobom sv. Janeza v Lateranu. Skupno sta Simon in Savel kot Peter in Pavel učila nauk Jezusov, skupno sta trpela, skupno sta umrla in skupno počivata na hribu vatikanskem in skupno se radujeta v hiši Očeta svojega mojstra. Ničesar ju ni premoglo ločiti od medsebojne ljubezni in tudi ne od ljubezni do Kristusa, niti križ niti ne meč.

Postojmo še nekoliko s pripognjeno glavo pred mrtvim Pavlom. Tako je tedaj dokončal veliki apostol svoj tek, ko je štirintrideset let deloval za sveto stvar, ko je za božjo reč neizmerno veliko storil, nepopisno veliko prebíl in pretrpel. Saj je bil trikrat bičan po židovski šegi, petkrat tepen po rimskem običaju, sedemkrat vkovan v železje, enkrat skoro do smrti kamenjan, vendar judom jud, paganom pagan, vsem hlapec in postrežnik pa dolžnik: pridigovati evangelj vsem narodom. Dovršil je pet velikih misijonskih potovanj na morju in na suhem, katerih prva tri je nastopil iz Antijohije, četrto kot jetnik iz Jeruzalema v Rim in peto iz Rima po doseženi prostosti iz prvega zavora v tem mestu. Na teh misijonskih potih je preživel dvajset let, je videl okoli trideset raznih dežel in otokov, ter je v več nego štiridesetih mestih ustanovil in vtrdil krščanske občine. Vsi ti poti so bili neprenehljivo delovanje v vinogradu Gospodovem in vedna vojska, da se dežele in narodi rešijo kraljestva teme in greha ter se pridobé za kraljestvo Kristusovo, to kraljestvo

resnice, pravice in svetosti. Pač pravo trdi sv. Krizostom, češ, da je Pavel združeval v svoji osebi vse, kar je dobro, blago in lepo na ljudeh in na angeljih, da je obsegalo srce njegovo ves vesoljni svet. Gotovo! mnogoveč kakor so pokazali drugi svetniki, pokazal je Pavel, kako sijajnih čednostij so zmožni ljudje, za kako veličajna in čarodejna dela so sposobni vsi tisti, ki pridno sodelujejo z milostni, podeljenimi njim od Boga.

Ob koncu svojega na dobrih delih prebogatega življenja smel se je pač tolažiti s kraljem Davidom: „Custodivi vias Domini. Omnia enim iudicia eius in conspectu meo et praecepta eius non amovi a me. Retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam et secundum munditiam manuum mearum reddet mihi.“ (II. Kralj. 22, 21—23). Jednako, pravim, smel je tudi Pavel apostol s pogledom na viharo življenje in vseobsežno delovanje svoje vzdihniti: „Ego enim iam delibor et tempus resolutionis meae instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.“ (II. Tim. 4, 6—8). In iz ječe v znožju kapitola, ko mu je že mučeniška smrt trkala na dveri, pisal je svojemu učencu in desnemu prijatelju Timoteju tako zaupno in milo, rekoč: „Pomisli, da je naš Gospod Jezus Kristus od mrtvih vstal po mojem evangelju, za katerega trpim do ječe in do verig. Ali beseda božja se ne dâ vkleniti. Zato pretrpim vse zaradi izvoljenih.“ (II. Tim. 2, 8—10).

Ta Pavel iz Tarza cilicijskega bi dal dovolj gradiva za junaško pesen, katera bi bila epos krščanske ljubezni. V apostolski svoji službi je bil dovršen služabnik, kakoršnega se je sam naslikal v svojih listovih, bil je popoln vzor najboljšega dušnega pastirja. Krščanska Odiseja sv. Pavla z vsemi premembami in različnimi dogodki in zanimljivimi pripetljaji, kako čudežna, mikavna in divna je vendar! Njen junak se bojuje zoper ves svet. V tej borbi pa je veličajen, je najden in zveden, je pogumen in premeten; on ve vse porabiti. Hodeč po ravni stezi pozna tudi ovinke. On je sicer odkritosrčen, pa vendar tudi previden bojevnik, ki umeje, vsak udarec krepko odbiti. In še več, za vsaka vrata ima pripraven ključ. In vspehi nje-

govega prizadevanja, neumornega delovanja, kako ogromni so vendar! Ko je Pavel umrl, bilo je krščanstvo že razširjeno v najslavnejših mestih treh delov sveta. Cerkvene občine so imela že mesta: Rim, Atene, Korint, Efez, Aleksandrija, Solun, Jeruzalem in Antijohija. Italija kakor Judeja, Egipet kakor Macedonija, Grcija kakor Arabija in Sirija poznale, častile in molile so Jezusa iz Nazareta. In k temu prevratu je največ pripomogel Pavel. To je bil učinek onega pomenljivega trenutka, v katerem je zablisknilo in zagromelo pred Damaskom: Savel, Savel, zakaj me preganjaš? In pogled na tolika dobra dela, kako krepilna tolažba je to ob smrtni uri! Pavel je mogel, on je smel v očigled smrti, poln najtrdnjše upanja, govoriti besede, ki so najslajša tolažba pa tudi najboljše pomirjenje za vsakega umirajočega: „Jaz sem dober boj bojeval, sem dopolnil tek in ohranil vero. Zato pa mi je pripravljen venec pravice, ki mi ga bode dal Gospod, pravični sodnik.“ Ko bi me kdo vprašal, kakošen napis ali epitafij bi sodil za nagrobni spominek Pavlov, rekel bi, da si je Pavel sam omislil epitafij z zgoraj navedenim stavkom.

Pavel, vzor in vzgled apostola, bil je dika svoje dobe in ostane za vse prihodnje čase. *Tamquam prodigium factus sum multis* (Ps. 70, 7), smel je o sebi reči že v življenju, a po smrti mu še to tembolj velja. Četudi je bil obglavljen, umrl vendar ni, nikakor ne, on živi in bode vedno živel po svojih neumrljivih delih. Pozabljen je dan smrti najslavnejših vojskovodij, a dan smrti revnega rokodelca šotorov je slavljen od nekdaj in bode slavljen vselej. Grobov mogočnih rimskih kraljev in cesarjev se nikdo ne spominja in nihče ne moli in ne hvali Boga pred posodami njihovega pepela. Grob Pavlov je pa češčen, kakor ni bil častit nobeden rimski cesar, ni v življenju ni po smrti. K Pavlovemu grobu so potovali cesarji, kralji, knezi in verniki vseh narodov in vseh stanov. Tam je že tisoč in tisoč svetnikov in svetnic klečé molilo, tam se je že milijonov in milijonov ljudi vnelo za dobro. Pavlovo in Petrovo grobišče je za grobom Kristusovim najčudnejše, najčastitljivše mesto na zemlji. V mali Aziji je bil leta 1890 ustanovljen nov vikarijat, katerega sedež je mesto Tarz. V tem letu se je mnogo pobiralo, da se

sezida katedrala, vredna in primerna Pavlu Taržanu, ki doslej v svojem rojstnem mestu ni imel dostojnega spomenika. Dal Bog, da se kmalu zopet vrnejo časi sv. Pavla v mali Aziji! Pavel bode občudovan, dokler se ljudje ne odpovedó zdravemu umu ter se ne poslové od vneme za plemenita dela. Tako bode, ko bi tudi ne bila ustanovljena posebna kongregacija, ko ne bi bil poseben red vtemeljen v spomin in na čast obglavljenja sv. Pavla. Vstvarili so to društvo Anton Morigia, Jarnej Ferrari in Cabarija Kremonski. In leta 1890 so vneti duhovniki Gališki v Levovu osnovali družbo sv. Pavla z namenom, da bi se pridno obhajali ljudski misijoni po duhovnijah. In tako se slavi in se bo slavil in hvalil apostol apostolov do sodnega dne. Sicer se pa že osemnajst sto let povišuje, kaj še treba novega poveličevanja tega največjega učenca največjega Učenika večne resnice. Pavel je sijal kakor svetlo solnce in je na zahodu zašel po vrlo dovršenem delu, kakor zaide solnce na zahodu, ki vzhaja v orijentu, kakor je vzhajal tudi Pavel v orijentu in je dokončal svoj tek v okcidentu.

Medtem ko Pavlova duša vživa že nad osemnajst sto let veselje vzveličanil in se blišči v onem blesku, kakoršen je od Boga obljubljen tistim, ki so učitelji prave modrosti postali mnogim (Dan. 12, 3), živé še njegova dela, pisana in nepisana, živi še njegov vzgled vedno med nami in bode živel, dokler bo vzhajalo solnce. Ta vzgled naj bi imenito dušnim pastirjem bil vedno pred očmi, da ga posnemajo; in te spise naj bi preučeval sploh vsakdo, kdor išče modrost; kajti polni so modrosti božje. Zato vas prijazno vabim in opominjam dragi mi bratje in sinovi v Kristusu! posnemajmo čednosti sv. Pavla: njegovo živo vero, trdno upanje, gorečo ljubezen do Jezusa na križu, globoko ponižnost, zdržljivost, pravo pobožnost, pogumnost, krščansko domoljubnost, darežljivost, požrtvovalnost. Obračam se posebič do vas preljubi, ki ste učitelji krščanskih resnic in nauk, ključ: To vam je vodnik, to je predpoda, je vzgled in ravnilo za vaše učenje. Pavel je pred vsem vaš učitelj, učitelj po svojih delih, učitelj po svojih naukih, učitelj po svojem življenju in učitelj po svoji smrti. Po njem se vzgojujte! Po njegovih stopinjah hodite! Skrbite, da svojo sveto službo skrbno opravljate, si tako

mirno vest in pomoč božjo pridobivate, in da si, goreči za vzveličanje neumerjochih duš, pletete večno nevenljivi venec. Gotovo! najlepšo oljko svoje borbe prejme tisti duhovnik, katerega ob smrtni uri obdajajo grešniki, otroci, reveži, jokaje in tarnaje: izgubili smo zdravnika najboljšega, očeta najmilejšega, dobrotnika najradodarnjšega; in kateremu pri vstopu v nebese naproti hité svete duše s preveselim pozdravom, da njim je le njega zahvaliti za neskončno srečo. Da dosežemo preljubi v Gospodu! vsi, duhovniki in svetovnjaki, zmage venec, bojujmo se previdno pod varstvom zmagovitega Pavla, ki nas tako prijazno opominja s Korinčani vred: „Zato bratje moji ljubljeni! bodite stanovitni, nepremakljivi, obilni vsekdar v delu Gospodovem, vedoč, da vaš trud ni prazen v Gospodu.“ (I. Kor. 15, 58).

Ob koncu svojega spisa pa živo želim, da ne bi bil ž njim zmanjšal in skrajšal zaslužene slave Pavlu. Ena edina misel me tolaži prav sladko. Ako največa hvala ne more Pavlovi slavi ničesar pridodati, kako bi mogla moja slabost zasenčiti svetlobo njegovo. In ti o sveti Pavel! ti, ti mi hočeš blagodušno prizanesti, ti mi hočeš blagovoljno odpustiti predrzno početje, to pa zato, ker sem želel samo le sebe in druge svoje drage sodelavce in ljube vernike v našem vere, upanja in ljubezni praznem času zagreti pri tvojih sijajnih čednostih, sebi in drugim razsvetliti pri tvojem zlatem nauku duha, ter se tolažiti s tvojimi zmagami črez zapeljivi svet in pogubonosno smrt. In stopivši prav zaupljivo tje pred tron milosti, da usmiljenje zadobimo in najdemo milost za pravočasno pomoč (Hebr. 4, 16), končujemo jaz pisanje in bralci čitanje z doksologijo Pavlovo: „Kralju svetov, neminljivemu, nevidnemu Bogu samemu čast in slava na vekomaj vse veke! Amen.“ (I. Tim. 1, 17).

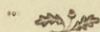

Kazalo.

	Na strani
Predgovor	3
Predgovor k drugi izdaji	7

Življenjepis.

§ 1. Savel	9
§ 2. Sv. Pavel	14
§ 3. Sv. Pavla apostolska čednost vere	18
§ 4. Sv. Pavla apostolska čednost upanja	22
§ 5. Sv. Pavla apostolska čednost ljubezni	25
§ 6. Sv. Pavla svobodnost in vsesplošnost nauka Jezusovega	29
§ 7. Sv. Pavel apostol vesoljnega sveta	32
§ 8. Sv. Pavel apostol za vse kraje	36
§ 9. Sv. Pavel in pagan Seneka	43
§ 10. Sv. Pavel apostol za vse stanove	52
§ 11. Sv. Pavel pisatelj	57
§ 12. Sv. Pavla slog	63
§ 13. Nastavek o slogu sv. Pavla	71
§ 14. Posebnosti sv. Pavla pisatelja	79
§ 15. Sv. Pavla trpljenje	87
§ 16. Sv. Pavla nevstrašljivost	90
§ 17. Sv. Pavla čudeži	94
§ 18. Sv. Pavla ponižnost	98
§ 19. Sv. Pavla zdržljivost	101
§ 20. Sv. Pavel prijatelj molitve	110
§ 21. Sv. Pavla srce	114
§ 22. Sv. Pavla ljubezen do naroda izraelskega	118
§ 23. Sv. Pavla učenci in učenke	128
§ 24. Sv. Pavla vnanjost	133
§ 25. Velevažnost življenja in delovanja sv. Pavla	137
§ 26. Sv. Pavla mučeniška smrt	147

Popravki.

Ko sem tiskane pole zopet pregledoval, našel sem marsikaj, kar treba popraviti. Na strani 10 v prvi vrsti beri: ki je v drugem listu ... quia legis et sanctarum scripturarum armarium est. (Ex editione Maurina. Praga, 1785. Pag. 166). Na strani 23 v trinajsti vrsti od spodaj reci bolje: Njegovo upanje je torej toliko, kolika je ... Na strani 60 v tretji vrsti od spodaj beri: Pavel ne odjenja od boja. Na strani 66 v štirinajsti vrsti mora stati: sedem homilij; na strani 73 v deveti vrsti: vovl; na strani 76 v petnajsti vrsti: oseb sprejemanja; na strani 89 v tretji vrsti: da se je ... opelinilo; na strani 91 v devetnajsti vrsti: parri-cidium; na strani 96 v osmi vrsti izpusti: se; na strani 98 v deveti in sedemnajsti vrsti čitaj: velik; na strani 108 v šesti vrsti od spodaj: Vajen je bil svariti; na strani 112 v štirinajsti vrsti od spodaj: Oče vaš; na strani 124 v deveti vrsti: spoprijazniti. Na strani 127 se mora glasiti zadnji citat: Caveto omnes suspiciones, et quidquid probabiliter fingi potest, ne fingatur, ante devita. (Ex edit. Maurina. Praga, 1785. Pag. 110).

